

Polgár Ernő
HALÁLOS CSÓK

POLGÁR ERNŐ

Halálos csók

Elbeszélések

 NOVELA
Budapest, 2004

© Polgár Ernő, 2004

A Novella Könyvkiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

ISBN 963 9442 25 9

Megjelent a Novella Kiadó gondozásában
Felelős Kiadó a Novella Könyvkiadó igazgatója
Szerkesztette Jakab Vera
Tervezőszerkesztő: Burány Tamás
Nyomdai kivitelezés a 3BT Műhelye,
a Saluton Bt. közreműködésével

PROLÓGUS

Az irodalom nem földi szintér! Az írás menedék. Ha írsz, lehetsz király, császár és szolga, bohóc és kurtizán. Veled minden megtörténhet. Meghalhatsz. Újjászülethetsz.

Az írás: szerelem. Örökké tartó láz.

SÁRKÁNYVÍZ

Az erjedő körte kipárolgása betöltötte már a garázs szűk terét, műanyag-hordókban bugyogva, szutyogva gőzölgött a cefre, mint a vulkán kráteréből fortogva felszínre törő láva. S a terjengő szag Radír Lacit – így ismerték őt Angyalföldön –, a Szeszgyár levegőjére emlékeztette, ahol sofőr, de most két napra szabadságot vett ki. Nem indokolta miért, de nem is kellett, hisz tudták anélkül is, hogy itt a pálinkafőzés ideje. S a cefre mestere olyan kóstolóval fog beállítani, amit mindenki meg fog emlegetni. Radír Laci körtepálinkájának már az első kortya selymesen simult a szájba, beszivárgott a fogak és rései közé, s mint a kipréselt olivaolaj csorgott le a garaton, a nyelőcsőn, illata pedig belélegzés után tágitotta a hörgőket és az ereket.

– Ez leradíroz belül mindent! Isten az anyjába! – mondta kínálgatás közben.

A Radír Laci nevet nem indokolatlanul kapta tehát. Hogy ki volt a névadó, senki se tudta, az emlékezet sem őrizte már biztosan. Valaki a barátok közül? Tütő Tibi, a papírgyári targoncás? Sajtos Tibi, égetőmester a Zománcgyárból? Egér, a kiugrott papból lett kontár kőműves? Vagy Gyula úr, művezető az Élesztőgyárból? Egyikük sem tudta, hiszen harminc éve látogatták már Radír Laci garázsát, és ki tudná ennyi idő után a régmúltat pontosan felidézni? Kocsmák látogatása helyett a közértben vásárolt sörök, borok kortyolgatása az angyalföldi garázs vidám társaságában inkább kedvükre való időtöltés lett. Tütő Tibi szerint ő volt a keresztapa, Sajtos Tibi szerint viszont Egér, aki azonban cáfolta az egészet: benne úgy élt a múlt, hogy Gyula úr volt a keresztapa, amikor kalákában Gyula úr házának alapjait betonozták és a falakat húzták fel.

– Ne mondjátok nekem, hogy a Gyula úr volt! Amikor az Egér volt az! Itt ültünk a garázsban, az előző évi körtét inhaláltuk, piroslott már a kertben a málna! Emlékszem! Egér a tél minden lepedékét leradírozta már belül, a málnásban, a bokrok között csuklott össze és csak azt hajtogatta, ismételte: „Radír... Laci! Radír... Lacikám!” Terike jött érte! Ne

beszéljete ti nekem! Kristálytisztán emlékszem mindenre, mintha tegnap lett volna! Terike a kertben találta meg őt! Egér, amilyen vézna, nem is volt olyan könnyű észrevenni! Nem emlékeztek? Utána órákon át ezen röhögtünk! Terike, könnyebb őt átlépni, mint megkerülni... Egeret a vállára vette, és hazavitte. Irigyeltük is az ingyenes házhozszállítást! – nézett Egérre.

– Lehet – Egér széttárta a karját. – Ki emlékszik azokra az időkre?

Rég volt, mint Rákosi és ötvenhat!

Radír Laci felemelte az egyik hordó fedelét, beszagolt és megjegyezte:

– Itt mese nincs, főzni kell! Isten az anyjába!

Összeszerelte a szeszgyári lakatosműhelyben fabrikált pálinkafőzőt, helyére került az üst, a lepárló, az összekötő csövek, most is mint évek óta változatlanul, illeszkedtek egymásba, s a felaprított akácfahasábok alatt meggyújtotta a Népszabadságot, amit emberemlékezet óta járatott. Előtte a Szabad Népet hozatta házhhoz. Gyűjtősnak az is kiválóan megfelelt. Azonnal és nagy lánggal égett, „mint a Molotov-koktél ötvenhatban”, állapította meg egyszer Egér, aki orosz tankot is lángba borított már. Recsegve, csattogva égett az akác, s mint egy zenekari művet, élvezet volt hallgatni, de még inkább látni, ahogy működésbe lendült az egész szerkezet. A felfokozott pillanatban aztán egyszer csak nyomkodni kezdte valaki a kertkapura felszerelt csengő gombját. Radír Laci nem látta a garázs ablakából, ki lehet az, csak a házból idáig hallatszó csengő berregése szólt, idegesítően szüntelen.

– Cefrőzés közben jön a finánc?! Isten az anyjába! – Kinyitotta a garázsablakot és kikiabált: – Ki az? – kérdezte. – Fényes nappal, hétköznapi délután?

– A szeszkommandó! – röhögött Tütő Tibi.

– Ütődött! Gyere be! Nyitva a kapu, ő meg csönget! – dohogott Radír Laci, észre se vette Tütő mikor ért a garázsba, számára most az volt a fontos, hogy tegyen még fát a tűzre.

– Bolond Istók! Csönget, mint a villanyszámlás – s tűzifát dobott még az üst alá. Tütőre nézett, aki ekkor már a hozott söröket nyitotta ki, és töltötte korsókba.

– Van magának engedélye pálinkafőzésre, Radír? – kérdezte Tütő.

– Van – hangzott a válasz –, de Sajtos Tibi Creptónak képzelte, és azzal törölte ki.

Ittak a sörből.

– Ászok! A legeslegjobb! – sóhajtott Radír Laci.

– Egérék? – kérdezte Tütő.

– Jönnék, ne félj: nem hagyják ki! Sajtos Tibi a gyárból egyenesen idejön.

Tütő az órájára nézett.

– Akkor már itt kellene lennie!

– Egér fuszik, valahol errefelé a Vizafogónál. Gyula úr meg kiíratta magát...

– Évi rendes egy hétre?

– Legalább! Csönd...! – Radír Laci felemelte a mutatóujját, és fülelt.

A vilmoskörte illata terjengett már a garázsban, s mint esőcsatornából nyári hőség után az égi áldás, a körteillatú gőz cseppekké duzzadva csordogálni kezdett a nádfonatú demizsonba.

– Elindult! – mondta Radír Laci.

– El – felelte Tütő Tibi. Álltak és nézték miként válik tiszta itallá a rothadó gyümölcs.

– Varázslat!

– Az – bólogatott Tütő Tibi. Megitták a sört, a pálinka pedig csak csorgott, közben megérkeztek a többiek is. Sajtos Tibi tatárbifszteket, Egér kocsonyát, Gyula úr darált erőspaprika darabkáktól pirosuló, ropogós, friss káposztáspogácsát hozott.

– Dinszteli a káposztát a lányom, az első sodrás után rakja rá a tésztára, és csak aztán szórja meg darált paprikával, majd az egészet még egyszer gyúrja és sodorja! Ez a haszidok receptje! – mondta Gyula úr. És ő is ivott sört a pogácsára.

– Áldott legyen a keze annak a lánynak! Egyszer még rabbi felesége lesz!

– Isten az anyjában! – majszolta a pogácsát Radír Laci, és a garázsba beállított konyhakredencből porcelántálat vett elő. Fénylő ünnepnapokon, amilyen a mai is, mindig készített olvasztott csokoládéval bevont tortát, amit rumban áztatott kókuszreszelékkel díszített.

A műhelyasztalon terítettek maguknak.

– Sajtos Tibi „tatárja” és Egér kocsonyája úgy tartozik hozzánk, mint halotthoz a mozdulatlanság – jegyezte meg Tütő Tibi, és erős paprikával szórta meg a kocsonyáját is. Egér csóválta a fejét, de nem a paprika miatt,

hanem azért, mert temetett ő már olyan halottat, amelyik megmozdult, aztán meg fel is ült. De most nem fogott a történetbe, úgy rémlett neki, hogy máskor már elmesélte.

– Olyan – felelte Gyula úr. – Aki nem ült még itt, nem tudja miért jó élni!

– Nem – bólogatott Radír Laci, s megfordult a fejében „lehet egy kocsmában bármi ehhez fogható?”

Csöbögött a körtepálinka, Radír Laci kupicákba töltött mindannyiuknak. Előbb csak szagolgatták, aztán az első kortyot ízlelgették, a szájukban csettintgetve morzsolgatták, s csak aztán nyelték le. Radír Laci mély lélegzeteket vett. Inhalált. Egér a Székely Himnusz kezdte énekelni. *Ki tudja merre, merre visz a végzet...* A többiek mentek a szöveg és a dallam után. *Göröngyös úton, sötét éjjelen...* Egér emelt egy kicsit a hangerőn: *Segítsd még egyszer, győzelemre néped...* A kórus vele énekelte: *Csaba királyfi, a csillag ösvényen...* Egér régen pap volt, nem kántor, mégis gyönyörűen énekelt, most pianora szelídülve folytatta: *Maroknyi székehy, porlik mint a szikla...* A kórus együtt énekelt vele: *Népek harvától, zajló tengeren. Fejük az ár, ezerszer elborítja...* A hangerőt emelve fejezték be: *Ne hagyd el Erdélyt, Erdélyt Istenem!*

– Sárkányvíz. – jelentette ki Radír Laci. – Ha meggyújtánánk a lehetet, lángba borulnánk!

– Az biztos! – mondta egyetértve Egér, s amennyire vissza tudott emlékezni, éjfélig is eltartott, amíg az utolsó hordó is kiürült... Tűtő Tibi fát aprított, Sajtos Tibi tüzet csiholt, Radír Laci demizsonból üvegekbe töltögette a pálinkát, Gyula úr kóstolta, és én is... hebegte Egér.

– És a házigazdát meg ki vágta fejbe? De úgy, hogy behalt? – kérdezte a nyomozó.

– Miket beszél?! Hogy a Radír Laci meghalt?! – Egérrel forogni kezdett a világ.

A felesége emelte ki reggel az ágyból, hogy keresik a rendőrök, hogy Radír Lacihoz vigyék. Tűtő Tibit, Sajtos Tibit és Gyula urat már elő is állították, ők már Radír Laci kertjében fagyoskodtak, amikor Egeret kiszállították a rendőrautóból.

Egér sírva fakadt amikor meglátta Radír Lacit holtan, és úgy zokogott, hogy hiába kérdeztették, válaszolni sem tudott. Igaz, hogy nem is emlékezett semmire, ahogy más éjszakákon, most is Terike cipelte haza. Radír Laci felesége pedig azt vallotta, hogy hallotta, hogy a férje bemegy

a fürdőszobába, miután az összes szeszakazán hazaténfergett már, de többre nem emlékezett, mert elaludt. Reggel pedig már halva találta a párját a fürdőkád mellett. Orvost hívott, aki megállapította, hogy Radír Laci meghalt. De nem engedte elvitetni a holttestet, mert az idegenkezűséget nem lehetett kizárni, hallgatta Egér a tényállást, amit a nyomozó ismertetett.

– Radír...! Radír... Lacikám! – szipogott Egér.

Nagynehezen, végre mindenkit hazaengedtek. A rendőrség ugyanis végül valószínűtlennek minősítette az idegenkezűséget, azt találta inkább jegyzőkönyvezhetőnek, hogy az elhalálozott személy ittas állapotában csúszott meg a fürdőszobában, fejét a kád szélébe ütötte, és baleset okozta a halálát.

Elérkezett a temetés napja is. Ráadásul az első hó is leesett. Egér utolsónak érkezett a ravatalozóba, körülnézett, a családtagokat megismerte, végül Tütő Tibi, Sajtos Tibi és Gyula úr mellé állt, nézte, csak nézte a nyitott koporsót, a koporsón a feliratot: „Elekes László élt 51 évet!” Előbb a gyomra kavarodott fel, aztán meg sejtelmes bizonytalan-ság vett erőt rajta. Tétovázás után Tütőhöz fordult:

– Ő az? – sottogta.

– Ő – felelte Tütő.

– Biztos?

– Igen.

– Ne dumáljatok! Temetésen vagytok! – sziszegte Sajtos Tibi.

– Miért? – kérdezte Egértől Tütő.

– Elekes van a koporsóra írva.

– Az a földi neve!

– Értem – mondta Egér és egy ideig csendben maradt. A pap közben megérkezett, a siratóasszonyok pedig elkezdtek énekelni.

– Odajönnél hozzá velem? – szólalt meg Egér újra.

– Minek? – kérdezte Tütő.

– Majd meglátod! – Egér a koporsóhoz ment. Tütő követte. – Takarj el!

– Mit csinálsz?

Egér laposüveget vett elő, és azt Radír Laci fejpárnája alá csúsztatta.

– Sárkányvíz! Az ideiből. Kell az útra, ebben a hidegben, amíg Szent Péter elé viszik! – sottogta Egér, majd csendben visszatértek a helyükre.

A temetés után szó nélkül indultak haza, jó ideig együtt mentek, aztán ki-ki amerre lakott. Egér azon kapta magát, hogy Radír Laci háza felé tart, s hallani véli a hangját:

– Megvolt ez is! Isten az anyjába!

Esni kezdett újra a hó, fújt a szél, Egér inkább mégis hazafelé vette az útját. A kocsma előtt érzett azért bizsergést, hogy inni kellene valamit, de erőt vett magán, és gyorsan hazament.

– Radír... Radír Laci! Miért iszunk mi ennyit?! Miért vagyunk mi rabjai az alkoholnak?! Ó, Uram, bocsáss meg nekünk, vétkezőknek! Poharakhoz láncolt Prométheuszoknak! Akik a Kárpátok sziklái alatt örök idők óta dacolunk Veled! – motyogta kortyolgatás közben maga elé, de az idei körtepálinka bármennyire is elragadta, nem érezte, hogy a sárkányvíz le tudná rádiózni mindazt, ami belülről most úgy marta őt.

Radír Laci tragikus balesetére gondolt, és szeméből cseppenként indultak el a könnyei.

Hogy került az ágyba, arra másnap reggel nem is emlékezett már.

HALÁLOS CSÓK

Kollázs

1.

Ady és Diósyné Brüll Adél, akit Ady Lédának hívott, az egyik nagyváradi kávéház félreeső asztalánál üldögéltek. Léda igyekezett rábeszélni Adyt, hogy lépjen ki a vidéki életből, és menjen Párizsba. Ady gondterhelt volt, nem tudta, mit tegyen. Úgy érezte, hogy alaposan kijátszott ember: kopott riporter.

Ady ivott a kávéjából, majd rágyújtott.

Vajon melyikük nézi le jobban a másikat: a világ őt, vagy ő a világot, tépelődött magában.

– Mozduljon ki innen! Meglátja, meg fog változni maga körül minden! – szólalt meg Adél.

– Szeretem ezt a várost! Becsülöm, és sokra tartom.

– Egyáltalán nem értem magát! – Adél ideges lett, ő is rágyújtott. – Kijátszott embernek érzi magát! De hát az isten szerelmére! Minden baját itt szerezte, ebben az igazán magyar és modern városban.

Léda nem tudta még, hogy Ady életében Nagyváradnak csodás szerepe van. A város kicsiben Ady számára Magyarország teljes képe volt, s Nagyvárad a költőnek, a társadalom szüntelen megújuló küzdelmeihez sok ötletet adott.

– Témát Párizsban is talál!

– Nagyvárad a lázas vágyakozások és akarások városa! Itt nyüzsgő-mozgó az élet, és sokkal intelligensebb, mint egy vidéki magyar városhoz illenék.

– Miért ragaszkodik ennyire Nagyváradhoz?

– Itt az életnek és az együttélésnek egészen sajátos és érdekes művészete fejlődött ki.

Adél csodálkozva nézte Adyt.

– A nagyváradai életművészet specialitása, hogy itt egymásra találunk az emberek. Itt mindent számon tartanak; a francia kultúrharcot, a legkisebb színházi affért, az amerikai sztrájkot, a legkisebb nagyváradai zsúrt.

– Értem már! Ady, maga egyszerűen lokálpatrióta. Szenved, de azonnal beletörődik mindenbe. És hogy itt mindenről értesülnek? Párizsban élnek az életet! És az életet inkább élni, mint számon tartani kell! Párizs maga Európa!

Adél felállt, s járt-kelt az asztal mellett.

– Párizst a világhiállítás ízlése és divatja árasztotta el! Az utcákon megjelentek az első autók. A levegőben repülőgépekkel kísérleteznek. A föld alatt a metró két vasútvonala mellé a harmadikat építik. Az utcákon művészi plakátok hódítanak, a legnagyobb festők reklámokat készítenek, mint a rajz nagymestere: Toulouse-Lautrec, Yvett Guilbert szonzeit pedig az egész város dúdolja. A Chat Noir és más kabarék mérkőzni kezdtek a hivatalos irodalommal. De azért olvasnak még Baudelaire-t, Verlaine-t, Rimbaud-t is.

– Utaznék, örömmel, de nem tehetem.

Ady szomorúan tekintett Lédára. Tudta, hogy Párizsban kellemesebb lenne az élet, s kellemesebb bizonyára a Tátrában is, vagy a normandiai hűvös partokon vagy valamelyik skandináv fjord táján. Vágyakozott Abházia, Róma, Nápoly, Kairó után. Szerette volna kidobni magát a világba, és szelni a tengert saját jachtján, közelről nézni a pálmákat, kóborolni a pápuák között, sátorban aludni a vad beduinokkal. Látni a varázsos Japánt, és repülni végig a Pacific-vasúton! Ibsent, Tolsztojt otthonukban megismerni! Telerakni a lakást képekkel, szobrokkal, igaziakkal!

– Mennék Párizsba, akár azonnal, de nem tehetem!

– Mi köti ehhez a vidéki városhoz? Párizsban minden más! Az utcák élete mozgalmas és csodálatosan tarka. Utcai árusok, kofák, székfónók, köszörűsök, és üvegesek. Az utcasarkokon a nap minden szakában énekesek dalolnak. Sehol sem születik annyi dal, mint Párizsban. A Quartier Latin-ben szunnyad még a hajdani bohémság. A diákok, írók és festők fején nagy karimájú, puha kalap, lábukon lötyögős bársonynadrág, bozontos a bajuszuk, és hatalmas szakállt viselnek. Így néz ki a híres „hugenotta”, André Gide is.

– Nem érdekel a párizsi költők öltözetel! És Párizsba sem mehetek! Dutyiban fogok ülni három napig, bizonyosságul annak, hogy a nagyváradi kanonok urak nem ingyenélők!

– Miről beszél?

– Kivételes jó érzés fog el, hogy az én kicsi erőm és egyszerű szavam is meg tudta vadítani a klerikális sereget.

– Miért kell magának börtönbe menni?

– Két éve történt, hogy cikket írtam a *Szabadság*ba.

Ady jegyzetében vasárnapi délutáni sétára invitálta az olvasókat. Közledett a május. Zöldellő és virágos fák csalták az embert a szabadba, ezért sétát javasolt a Schlauch-park és az úgynevezett Káptalan-sor felé. Ajánlotta, hogy az olvasók nézzék meg a Kanonok-sort, és gondolkozzanak. Az előkelő, feszengő, jómódról valló paloták redőnyei le vannak bocsátva. Lakói a legmihasznább, legingyenélőbb emberek. „Wolafka kanonok úr például dolgozik?” – tette fel a kérdést. „Igen” – adott választ kérdésére. S a kanonok úgy dolgozik, hogy tevékenységével felekezeti harcot szít a kálvinista Rómában. Az a nagyváradi hájas kövér pap, aki csupa erő és vér és fanatizmus, többet árt, mint ezer kétfejű sas. A többi is egytől egyig, mert haszontalanul vonják el ezer és ezer éhezőtől a kenyeret.

– Ez aztán cikk! – lelkesedett Adél.

– Ez a Kanonok-sor!

Ady azt is javasolta, hogy az olvasók sétáljanak el még bármely külvárosi részbe, de erősítsék meg a szívüket, mert nyomort, bűnt és piszkot látnak. Megtudhatják, mennyi nyomort lehetne enyhíteni, s mennyi könnyet letörölni a kanonok pénzével. Ha ezt meglátják és átgondolják, eredményes volt a vasárnapi séta.

– Remek! Ady, maga harcos ember!

– Haragszom is sokszor magamra, mert ez vagy fiatalság vagy betegség!

– Magának élet kell, a harcmeső! Leüli szépen a büntetését, utána erőt gyűjt, és mindent folytatni fog ugyanúgy, ahogy eddig.

– A nagyváradi káptalan nagyságos és méltóságos tagjai gratulálhatnak önmaguknak! Mától kezdve nincs köztük mihaszna. Ítéletben mondta ki ezt a tekintetes törvényszék!

– Miért is nem akasztják fel magát?

Megfordult már Ady fejében, hogy nem szúr meg senkit a tollával többé, sem hájas kanonokokat, sem pisztolyos feudális urat, senkit. Miért legyen őrült spanyol Kisázsiában? Szüksége van erre? Egyelőre azonban nem kívánja eszét csendes sutba tenni. Megvannak a saját törvényei!

– De nincs egyedül! Vannak ebben az országban még sokan, akik nem törődnek bele könnyen mindenbe. Igaz, hogy most Jókait támadják második házassága miatt?

– Ebben az országban az is megtörténhet, hogy meggyalázzák, besározzák az ország legszentebb öreg emberét.

– Maga mégis itt akar élni?

– Újra és újra csak az a gondolat foglalkoztat, hogyan tudnék a maga életébe úgy beilleszkedni, hogy abban bántó akadály ne legyek, de megértő, megosztó és kibékítő. Édes gyötrelmem, egyetlenem!

– Mennem kell! – Adél indulni készült. – De hallgatnám magát még sokáig! Csak ma már utazom vissza, Párizsba.

– Követni fogom! Itthon rendezem a dolgaimat... és legkésőbb... igen... januárban már Párizsban leszek!

Adél kézcsókra nyújtotta kezét.

– Azt szeretném, hogy maga legyen Magyarország első költője.

2.

Ady, a *Nagyvárad*i Napló szerkesztőségi fogadószobájában Bíró Lajos-sal beszélgetett. Búcsúzott mindenkitől, Párizsba készült.

– Valóban itt hagysz mindent?

– A dolgok rendje hozta ezt így. Talán már régebben elmegyek, ha ezt a várost, ezt a közönséget, s ezt a lapot olyan igazán nagyon nem szeretem.

– Hiányozni fogsz.

– Éveimnek egy darabja itt marad. Ha akar, ha nem, megtart magának ez az intelligens, modern Nagyvárad. Csak egy toll cserélődik ki.

– Csakhogy ez a toll nem akármiké, s nem akármiről írt.

– Lehet.

Ady nyolc éve járta a kiszabott utat. Vallotta és hirdette, hogy nincs értékesebb, hatalmasabb és szebb, mint az élet. Mindig és mindenütt

szép, de kell a változás, a változtatás, mert mindig új és újabb magasságai jönnek az életnek. Az élet a sárban is szép, s a szűz havasi tetőn is.

– A múltamból nem siratok semmit, még a csúnya, bormámoros éjszakákat sem, amikbe vérem kergetett.

– Nincs mit szégyenlened.

– Önmagamot akartam megtalálni.

Ady úgy érezte, büszke, szabad és bölcs. Küzdött ideáért, és szeretett. Amikor szeretett, nagyon szeretett; ha gyűlölt, nagyon gyűlölt; ha szenvedett, nagyon szenvedett.

– Bandi, az első nagy stációt befutottad. Megjelent két versköteted már, a szentlélek lovagja voltál, becsületes újságíró.

Ady csupa nagyszerűséget látott most az életben. Agya és szíve nagy tervek kohója volt.

– Párizsba, a legzűgőbb életbe akarok rohanni, kevés babérrel ugyan és pénztelenül, de szabad szemekkel, hittel és kedvvel.

– A szüleid nem támogatnak?

– Egyelőre hazulról nem kérek. Van már hatszáz koronám: a vármegyétől kapom. Egyébként meg Pestre járok, úton vagyok, mint egy kezdő vigéc. Még Tisza Istvánnál is voltam!

– Tiszánál?! – Bíró Lajos nem akart hinni a fülének. – Te?! És nem rúgott ki?

– Nagyon szívélyes volt. Ő maga ígérte meg, hogy megerősítve küldi le a határozatot a vármegyéhez. De másnap azt mondta Bölöninek, megírták nekem, hogy ... – Ady gróf Tisza István miniszterelnököt utánozva folytatta – ...emlékszem én rá jól, hogy Ady szidta a Tiszákat, mikor Lóránt Dezsővel korteskedett! De én nem vagyok bosszúálló.

Bíró Lajos nevetett.

Tiszának az lehetett az érdeke, hogy távol tartsa Adyt Magyarországtól, gondolta.

– Micsoda jellem!

– És a Vidéki Hírlapírók Szövetsége is ad talán még hozzá kétszáz koronát, s az már összesen nyolcszáz.

– Nem valami sok – Bíró Lajos a fejét csóválta.

– Nem. De kimegyek nyolcszázzal is.

– Pesten mit intéztél még?

– A *Budapesti Hírlappal* tárgyaltam. Ha sikerrel járok, egy esztendőnél is tovább maradhatok Párizsban. És Rákosi Jenővel békét kötöttem!

– Komolyan?

– Nagyon kedves volt hozzám, és sok reményt nyújtott. Az öreg Kiss József is szívesen fogadott, és a *Budapesti Naplónál* mindenképpen meg akartak fogni. Vészi azzal kecsegtetett, hogy egy év múlva én leszek az egyik legismertebb publicista.

– Ez nagyon is valószínű.

– Vész még azzal is biztatott, kötelezi magát, hogy egy év múlva teljes fizetéssel kiküld Párizsba.

– Óriási!

Adyt az foglalkoztatta, hogy kész munkatervvel menjen Párizsba. Úgy vélte, az első hónap az elhelyezkedése és a magához térése lesz. Aztán ha a francia tudása kissé nő, ott tud lenni minden nevezetes tumultusnál, mivel a *Budapesti Hírlapnak* úgyszólván levelezője lesz. És szeretne egy-fajta távoli és magasabb nézőpontot kapni Párizsban, hol dolgozni, írni, hazalátni jobban és szabadabban lehet.

– El akarok járni premierekre, jelesebb színházi estékre, és szeretnék ezekről tudósításokat írni haza.

– Hatalmas tervek, Bandi! Tudod... nagy emberhez méltóak.

– Lajoskám! – Ady felállt. – Mindig a régi szeretettel fogok gondolni rád!

– Már a napokban indulsz?

– Előbb néhány hétre édesanyámhoz megyek, Érmindszentre.

Kiutazásáig ott, abban a csendes kis faluban vágyott élni és dolgozni. Francia könyvei megérkeztek már, úgy képzelte, hogy pár hét múlva valóságos francia levéllel fogja untatni vagy mulattatni azt az asszonyt, akit oly igazán megszeretett.

– Búcsúzom tőletek! – megölelte Bíró Lajost.

3.

Ady Párizsban, a Café de la Paix egyik asztalánál ült. Elegáns öltözetben, ami nem a párizsi divat szerinti elegancia volt. Bölöni György

érkezett a kávéházba, Ady asztalához közeledett, kissé elbizonytalanodott, és megállt:

– Ady Endre úrhoz van szerencsém?

– Óhajt valamit?

– Bandi?! Te vagy az? Ne tréfálj velem!

– Szervusz! Olyan előkelően szólítottál meg, hogy nem tudtam ellenállni – nevetett Ady.

– Veled egyszer már megjártam.

– Velem? Hiszen még nem is találkoztunk. Leveleztünk csupán.

– Az előző találkára nem jöttél el! A Grand Café-ban vártalak, s csodálkoztam is, hogy vajon miért éppen az a divatjamúlt kávéház a törzhelyed.

– A terasz előtt vonul el egész Párizs. Hetek óta ott tanyázom.

– És miért nincs velem szerencséd? Vártalak akkor délután. Azt tudtam, hogy egy fiatal, jó megjelenésű, barna férfit várok. Hosszú, hullámos hajú, borotvált, barna arcú. Sokáig üldögéltem, egyre türelmetlenebbül, hiszen két óra már elmúlt, amikor egy karcsú, kissé kreolos, sötét hajú, szép fiatal férfi lépett be. Körülnézett, mint aki keres valakit, aztán az egyik asztalhoz ült és várt. Rám nézett néha-néha, én meg odamentem hozzá: „Szervusz, Bandi!” – köszöntem neki. De ő csak nézett rám értetlenül. Hiába szóltam hozzá magyarul, franciául: nem válaszolt. Hiába kérdezősködtem, hiába beszéltem hozzá, semmit sem értett belőle az a fiatal hindu.

– Egy hindu?! – Ady nevetett. – Jó! Nagyon jó! Ül le! – mondta Bölöninek. – Mióta vagy kint Párizsban?

– Egy éve. Csakhogy végre találkoztunk!

Bölöni György még februárban kapott levelet Ady öccsétől, Érmindszentről. Bölöni apjától tudta meg a címet. Arra kérte Bölönit, hogy keresse meg Adyt, mivel ő már biztosan otthon érzi magát Párizsban, és megírta Ady címét.

– Lajos nagyon aktív, szervező ember. Tanárnak készül.

– Azt kérte, hogy én keresselek fel téged.

– Igen?! – Ady csodálkozott. – Hiszen nem is ismertél.

– Most itt az alkalom, hogy megismerkedjünk.

– Olvastál tőlem valamit?

– Az új termésedből alig láttam valamit, de a régebbiekből sokat.

Bölöni emlékezett Ady pár évvel ezelőtti vitájára Somogyi Endre barátjával a Szilágyban. A szópárbaj jó ideig beszédtema volt közöttük. Somogyi azt írta Adyról: „Van nekem egy kedves kollégám odalent vidéken... egy csupaszképű, borzas poéta-fiú, akiből, ha ő is úgy akarja – egyéb szükségesek megvannak – nagy poéta leszen egyszer.”

Bölöni megemlítette még, hogy máig a fülébe cseng Ady egyik verse: „Mit bárom én, ha utcasarkok rongya, de elkísérjen egész a síromba. Álljon előmbe izzó, forró nyárban: téged kereslek, te vagy, akit vártam...”

Bölöni elakadt.

– Hogy van tovább?

– „Legyen kirugdalt, kitagadott céda, csak a szívébe láthassak be néha...”

– Igen!... Ha ott fetrengnek lenn, az utcaporban... Hogy mennyire tetszett ez nekünk, diákoknak!

Bölöni Adynak azokra a soraira is emlékezett, amiket a költő egy tárcában Lajos öccsének írt: „Légy okos, hideg és számító!...”

– Sokat tudsz rólam!

Bölöni ismerte még Ady a *Műhelyben* című egyfelvonásosát is, amit Nagyváradon mutattak be, s amit aztán Osvát közölt a Magyar Géniuszban.

– Tájékozott vagy Ady-ügyben.

Ha Bölöni ennyi mindent tud róla, vajon mi lehet az, amit ugyancsak tud, de elhallgat? De ha elhallgatja, akkor minek faggatná.

– Hogy élsz Párizsban? – kérdezte Bölöni.

– Csodálatos, nagy és szent ez a város!

Ady sokat barangolt az utcákon, szemlélődött, és azt akarta, hogy Párizs az övé legyen. Párizs volt lelkének szerelmes nyugtalansága, benne érezte az életet, a bolondot, a haszontalant, a szomorút, a szépet.

Párizs megint megnyert magának egy költőt! De nem is kellett megnyernie, a költő hódolt be neki. Párizst nem a bédekkeri nevezetességek tették Párizzsá. Ady úgy érezte, hogy számára a város ezer apróság, millió serege a parányinak. Párizs-képe más volt, mint általában másoké. Néha hazaáruláson kapta magát... Fojtogatta lelkét a keserűség, s nem bírt egy gondolattal, ami újra és újra föltámadt benne, s azt mondta, hogy semmi sincs jól odahaza. Valahogy félve és borzongva gondolt arra, hogy egyszer csak otthon kell élnie és dolgoznia. Mi lesz akkor? Sok megaláztatást

már nemigen fog kibírni. Úgy nevelik odahaza az író mesterség szerencsétlen fiataljait, hogy kézcsókra lépdeltetik elő, s mindent elkövetnek, hogy kiforgassák őket önmagukból. A kis országokban általában gyilkolják az egyéniségeket, de otthon már valóságos irtóhadjárat folyik, s rettenetes, hogy a nagy dolgokra termett ifjú tehetségekből milyen rohamosan irtják ki éppen azt, ami e talentumokat talentumokká teszi: az újat, a színeset, az érdekeset, az erőset.

– Az áldozatokat maga a feudális rend követeli – Bölöni érveket sorakoztatott fel és arról beszélt, hogy Franciaországban a burzsoáziának a hatalom; övé a bank, a börze, az ipari, üzleti vállalkozás, kezében vannak a közhivatalok, a parlament, a politika, a sajtó, a művészetek – minden. Mindezt Ady is felismerte, látta hogyan csillog a világ sarkából Párizsba ömlő kozmopolitizmus, kápráztat a mulatók világa, a jólét. De azt is észrevette, hogy új hajtóerő lépett fel, a proletárság.

– Ez az erő még nem aktív, még nem cselekszik, csak távoli kísértet, de nem ijesztget – vélekedett Bölöni.

– Nem kell lebecsülni, mozgalma érik már, és indulóban van.

– Nem érzem lázítónak, hogy a polgár elfödi előlünk a munkást. A polgár, aki a bankban számolgatja az aranyakat, és itt italozik a kávéházban, nos, ez a polgár eltakarította a feudalizmust.

A francia viszonyok tükrében a magyar valóságot élesebben lehetett látni. Ady számára megnyugvás lett volna a jogok, a vagyon és a hatalom birtokában uralkodni látni azokat, akiket a hatalom, a püspöki palást, a vármegyei uraság mukkanni sem engedett.

Vállalt feladatai kötöttségeit látta és kiszolgáltatottságát érezte. Talán még sohasem volt kétségesebb és nyugtalanabb lelkű, mint most. Úgy érezte, gyalázatos dolgokat művel. Magát folyton elnyomja. Alkuszik az írásaiban, a napi életében, a kenyérért.

S emellett nincs nyugovása, nincs eredménye. Restségből és keserűségből nem úgy él, mintha gyümölcsöztetni akarná a párizsi tartózkodását. Francia társaságba ritkán megy, az ajánlólevelek még mindig a tárcájában lapulnak. Nincs elég pénze, a reménytelenség és a kedvetlenség lekötözve tartják.

– Sehová nem dolgozol?

– A *Budapesti Hírlappal* állandó összeköttetésben vagyok, de gondolhatod, milyen nehéz a hírlap iskolája szerint dolgozni.

– Ismerem Rákosi Jenő főszerkesztő úr ósdi ideáit.

Ady eddig talán háromszáz frankot tudott belőle kidolgozni. A *Pesti Napló* nem fizetett egyáltalán. A *Szilágy* szerkesztőségétől pedig kapott százat.

– A *Héthez* nem juthatok, mert jó verseket írok! – nevetett. – Mondd, mit csinálhatnék?

– Egyszer beindul, meglátod.

– Menjek haza nyomorogni a *Budapesti Napló*hoz?

Nem volt hozzá kedve. S arra se szánta még el magát, hogy írjon egy iszonyú, vad és botrányos könyvet. Ezzel a kísérlettel még tartozott magának. Az volt Bölöni véleménye, hogy ez egyetlen megoldás, amit tehet. Dolgozik, és nem engedi, hogy víz alá nyomja a pillanatnyi kétségbeesés. Ady Endrének tudnia kell, mit akar! Őt nem törhetik meg átmeneti pénzzavarok, időleges akadályok.

Bölöni terveire emlékeztette Adyt, az okokra, amelyek Párizsba űzték. A lázas hetekre, amikor a kiutazására készült.

– Akartál valamit!

– Mindent elkövettem, hogy itt legyek.

Megegyeztek abban, hogy majd újra találkoznak. Bölöni elment. Ady egy ideig még nézelődött, aztán írni kezdett.

4.

Ady és Bölöni néhány héttel később a Café de la Paix-ben újra találkozott, ugyanannál az asztalnál. Bölöni szerette volna látni Adélt. Adyt arra kérte, hogy találjon majd alkalmat a bemutatkozásra.

– Találkoztok.

– Mikor?

– Bármelyik pillanatban itt lehet. Jön ide a férjével.

Végre megismerhet egy parisienne-t! Bölöni örült a jó hírnék. Ady azonban lehűtötte őt. Az volt ugyanis a véleménye, hogy Adél nem parisienne.

– Adél...minden! Nem mindennapi jelenség. Elégge magas, egyenes tartású, kissé molett, elegáns. Amerre megy, megfordulnak utána a férfiak. Párizsban szokatlan az ilyen típusú nő. Adél Párizsban úgy hat, mint

egy dél-amerikai. Délies, akiben nincs semmi, ami elárulhatná a párizsi szemnek zsidós származását. Ovális, finom, kreolos arc, amit feltűnővé tesz az erős orrnyereg a különös, rajzos orrlýukaival. Rúzsos ajak, fekete szemöldök, fekete szempilla, sötétbarna haj.

– Szép? – kérdezte Bölöni.

– Annál több! Érdekes, megnéznivaló, csodálat! De még annál is több: különösség!

Ady csak beszélt. Hogy Adél nagyváradi, igen előkelő, gazdag családja van. Bécsben tanult, neves intézetekben. Ideje sem volt magába szívni a váradi levegőt. Egész fiatalon külföldre ment férjhez, Szófiába.

– Ki a férje?

– Nem vagy te túl kíváncsi? – Ady azért válaszolt. – Adél férje Diósy Ödön. Vagy egyszerűen Dodó. Dodó is nagyváradi, kisebb polgári, egészen elmagyarosodott zsidó családból való. Apja becsületes iparos vállalkozó. Dodó eleven, európaias, igen ügyes kereskedő. Nem pénzes, bár nagy parti hírében állt, amikor Adélt Szófiába vitte. Ott a Magyar Kereskedelmi Múzeum képviselője lett. Aztán az angol-búr háború kitörésekor valami rossz börzespekulációba kezdett, és tönkrement. Összecaptak a feje fölött a hullámok, és szinte menekültek Szófiából. Ady annyit tudott, hogy néhány értékes perzsaszőnyegük maradt csupán. Marseilles-ben kezdtek új életet, pontosabban csak Dodó egyedül. Adél hazautazott Nagyváradra. Aztán Dodó Párizsba költözött, mert ott szerencsés üzleti vállalkozás kínálkozott. A világkiállítás éve közeledett. Hamarosán Adél is követte férjét, és levelezői munkát vállalt egy irodában. Dodó képes-levelezőlap kiadó most, nagy kitartással kell dolgoznia, hogy ki tudja elégíteni Adél származásának és fiatalságának igényeit, hogy megteremtse mindazt, amit az elúszott hozomány biztosíthatott volna. Bölöni úgy képzelte el, hogy Adél társasági hölgy, de Adél valójában nem rajongott a társaságért, sokszor egyszerűen nem is tűrte. Az egyedüllétet kedvelte és benne saját kényelmét és önmagát, mert így nem kellett alkalmazkodnia, s kiélhette sokféle asszonyi szeszélyét. Egy-két barát volt a társasága, s minden nőben vetélytársat sejtett. De vonzotta őt a természet, nem a szépsége, hanem a relatív szabadság.

Az erdőben megszűnt számára a világ.

– A Bois de Boulogne adja a legszebb illúziókat! – lelkesedett Ady. – Léda királynő! Ha módosabb lenne, lovat tartana és naponta lovagolna ki a Bois-ba.

Diósy Ödön és Brüll Adél megérkeztek a kávéházba, színes papírokba csomagolt, tarka szalagokkal átkötött dobozokkal megpakolva. Adél mint egy fekete pillangó közeledett feléjük. Harminckét éves volt, öt évvel idősebb Adynál. Ady felállt, követte őt Bölöni. Adél és Dodó az asztalhoz értek.

– Itt vagyunk végre! – Adél fáradtnak nézett ki. Ady elvette a csomagjait.

– Bemutatom a barátomat. Bölöni György újságíró, szentlélek lovagja, szegény skribler, akárcsak én.

Adél méltóságteljesen biccentett a fejével, és kézcsókra nyújtotta a kezét. Bölöni kezét csókolt. Ady Diósy Ödönt mutatta be ezután.

– Örülök, hogy találkoztunk.

Bölöni és Dodó kezét fogtak. Ady kávé rendelt a pincértől.

– Alaposan kibeszélték magukat? – kérdezte Adél.

– Kíváncsi ember a barátom.

– Egyszer eljöhetnél hozzánk! – invitálta Bölönit Dodó. – Otthon folytathatnátok.

– Tényleg, jöjjön el! – Adélnak tetszett férje ötlete.

Dodó átadta névjegyét, de el is mondta, hogy a tizenhetedik kerületben, a Parc Monceau és a Batignol között a Rue de Levis-en laknak, a kilencvenkettes számú ház harmadik emeletén. Ady is abban a házban bérelt szobát. Büszkén mesélte, hogy még fürdőszobája is van. A Rue de Levis kis teret szel át, a téren egy kis virágáros bódé áll.

– Onnan hoznak naponta virágot nekem... – mondta Adél és Adyra mosolygott kedvesen.

– Te ilyen gavallér vagy, Bandi? – kérdezte Bölöni. Dodó intett a pincérnek, fizetett és felállt. Feleségével üzleti megbeszélésre indult.

– Bandi, marad még?

– Igen, még maradok.

– De ne igyon megint! – nézett Adél Adyra aggódva. És férje oldalán távozott a kávéházból. Ady pezsgőt rendelt azonnal.

– Te a feleségéhez jársz? És Dodó tudja ezt? – kérdezte Bölöni.

– Örül is neki! Éli az életét! Nem a nőket szereti! De ne aggódj, nem azért hívott meg téged, mert tetszel neki. Bár...? – Végigmérte Bölönit.

– Te...! Te...! Adok én neked!

A pincér felszolgált a pezsgőt. Inni kezdtek.

5.

Az Apostolok söröző egyik asztalánál három fiatalember ült az asztalnál. Nem először húzódtak be ide a február eleji csípős hideg elől, a fűtött, Kígyó utcai vendéglőbe, ahol csapolt sört rendeltek. Nyomdászok voltak, a szerencsésebbek közül, akiknek volt munkájuk.

Az Apostolok az épülő Gresham-palota épületszobrászainak kedvenc helyévé vált, ahová gyakran betértek.

Az 1906-os év sem indult jobban, mint az előzőek. Minden évben száz- és százezrek vándoroltak ki az Amerikai Egyesült Államokba. A kivándorlási hullám tíz éve nem csillapodott. Az 1900-ban megtartott népszámlálás szerint Horvátország nélkül Magyarország teljes lakossága elérte majdnem a tizenhétmilliót, igaz, hogy ebből nyolc és fél millió volt a magyar. Német és szlovák közel kétmillió volt, román majdnem hárommillió; szerb, rutén és más nemzetiségű pedig összesen egymillió. Ám a nem magyar anyanyelvűek közül száz emberből legalább tizenöt beszélt magyarul.

A Brassóból elszármazott nyomdász, akit a főúr Nuszbaum úrnak szólított, arról beszélt éppen, hogy Goldziher Ignác *Az iszlám* című művének szedésén dolgozik. A másik nyomdász, akit egyszerűen csak Toncsinak nevezett a főpincér, mert mindketten bánáti svábok voltak, Kosztolányi Dezső *Négy fal között* és Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* című regényének szedését kapta feladatul.

– Ezt hallgassátok! – Ninchevich Tódor, a trontáli nyomdász Ady Endre *Új versek* című kötetét vette elő táskájából. Felütötte a könyvet, és olvasni kezdte:

„Góg és Magóg fia vagyok én,
Hiába döngetek kaput, falat
S mégis megkérdem tőletek:

Szabad-e sírni a Kárpátok alatt?

Verecke híres útján jöttem én,
Fülembe még ősmagyar dal rivall,
Szabad-e Dévénynél betörnöm
Új időknek új dalaival?

Fülembe forró ólmot öntsetek,
Legyek az új, az énekes Vazul,
Ne halljam az élet új dalait,
Tiporjatok rám durván, gazul.

De addig sírva, kínban, mit sem várva
Mégiscsak száll új szárnyakon a dal
S ha még elátkozza százszor Pusztaszer,
Mégis győztes, mégis új és magyar.”

– Óriási! Ilyet még nem hallottam! – mondta a bánáti Fleckenstein Antal.

– Ady nevétől hangos az egész ország – jegyezte meg Nuszbaum Lévi. – Irodalmi körökben, szerkesztőségekben Adyról vitatkoznak, Adyról beszélgetnek, és érte rajonganak a modernebb irodalom olvasói. – Nuszbaum elsorolta, hogy a kötetről már írt Miklós Jenő, Fenyő Miksa, Schöpflin Aladár. Magyarországon nagyobb feltűnést író és könyv még nem okozott. – Irodalmi siker a javából! – tette hozzá még Nuszbaum Lévi.

– Ady az uralkodó osztályok világfelfogása és érdekei ellen támad! – Ez volt Ninchevich Tódor véleménye. – Ady a mi emberünk! Egy új magyar szellemi előretörés vezére. Forradalmi író!

Újságárus érkezett a sörözőbe. Az *Ország* legújabb számát árulta. Nuszbaum kért egyet, és lapozgatni kezdte:

– Itt is Adyról!

– Olvasd fel, Lévi! – kérte Nuszbaumot Ninchevich Tódor.

– Ki írta? – kérdezte Fleckenstein.

– Fülep Lajos – válaszolta Nuszbaum. – Azt írja, hogy a tilinkós álpasztok és finom kultúrlegények sivár zshivaja után és között egy ősma-

gyar arisztokrata lélekben fogamzott meg az új magyar vers, a jelené és a jövőé. Elragadó erejű dal, az ősi ritmus új melódiája. Evoé, szent ősláng, Napisten! Hát mégis maradt annyi erő a sugaraiban, hogy kicsíráztattál egy új és magyar költőt a mi földünkön? Már azt hittük, csak pondrókat keltesz ki mindig e mi halott földünkön.

– Szép és igaz! – így Ninchevich.

– Nincs még vége! – Nuszbaum folytatta a felolvasást: – Megölték nálunk a magyar dalt, a magyar verset, megfakították a költészetet, elszívták az erejét. Ady Endre az új magyar vers megtalálója, avagy az új magyar vers találta meg Ady Endrét. Olyan embert, aki láthatóan sokat viaskodott az élettel, sokat küzdött a környezetével, megjárta a magyar ugar gízgázos kálváriáját, önnön lelke vergődésével tett meg minden lépést célja felé.

– Igaza van! – Fleckenstein egyetértett Fülep Lajossal.

– Ne szakítsatok félbe! – Nuszbaum egyre izgatottabb lett. A pincér a második korsó sört tette eléjük az asztalra. – Egészségére, Nuszbaum úr! Tódor úr! Friss csapolás, Toncsi!

Nuszbaum a könyvismertetés felolvasását fejezte be:

– ...Ady lelkében ezer év visszhangja keveredik össze a ma szerelmével, a ma fájdalmával. Csekély ezer évig felejtkeztünk meg ezekről a dolgokról, ezekről a nagy érzésekről, nem tudtuk mi fáj, mi sajog bennünk. És most már vele bizakodunk a Holnapban, együtt várjuk a megváltást, a megtisztulást, az új gyönyöröket, a ma szenvedései után. Ma köszöntöm a Holnap hőseit.

Ninchevich Tódor felállt. Felemelte a korsóját.

– Köszöntsük a Holnap hőseit!

Nuszbaum és Flechenstein is felálltak.

– Éljen a költő vezér! – mondta Nuszbaum.

– Igyunk Ady Endrére! – mondta Fleckenstein. De nem koccintottak. Batthyány és az aradi tizenhárom kivégzése utáni osztrák mulatozásra és sörivásra félévszázad múltán is emlékezett mindenki, s a magyarok ezután sörrel soha többé nem koccintottak.

Párizsban, Dr. Kraus rendelőjének várótermében, Ady, Bölönivel együtt várakozott. Barátjának panaszkodott, hogy hetek óta nyomorultul van, fizikailag, lelkileg, mindenképpen. Annyi fajta betegség jött rá, és ezek miatt úgy meglazultak hitvány idegei, hogy veszedelmesen közel volt a megőrüléshez.

– Kraus doktort személyesen ismerem. Az osztrák-magyar követség orvosa.

Bölöni igyekezett megnyugtatni Adyt.

– Rodin kiállításának megnyitójára sem tudtam elmenni, pedig látni szerettem volna azt a szobrot.

– Melyiket?

– A Gondolkodót. És az is bánt, hogy a Rue de Lévis-en feszült, ideges a hangulat.

Ady és Léda már nem is beszéltek egymással. Ekkora összezőrdülés nem volt még köztük. Adyn mindenféle kiütések és pattanások jöttek ki, és nem múltak el. A házban lakó örmény orvos megvizsgálta őt, a patikában kenőcsöket sóztak a nyakába, de semmi nem használt. Ady ezért sürgönyözött Bölöninek, hogy találkozzanak.

– Meglátod, rendbe jössz!

– Hiába ápoltak, kötöztettek, kenegettek... a kiütések nem múltak el. Látod az arcom? A nyakam, az egész testem tele van velük. Dolgozni se tudok. Se éjjelem, se nappalom. Nincs kedvem semmihez! Párizst sem bírom. Legszívesebben hazamennék!

Kinyílt Kraus rendelőjének ajtaja. Az asszisztensnő behívta őket. Dr. Kraus asztalánál ült, amikor Ady és Bölöni beléptek, felállt:

– Gyurka! Szervusz!

– Szervusz! – Kraus a kezét nyújtotta.

– Mostanában felém sem nézel.

Bölöni bemutatatta költő barátját.

– Ady Endre.

– Dr. Kraus. Miben állhatok a rendelkezésekre?

– Hetek óta tele vagyok kiütésekkel.

Kraus arra kérte Adyt, üljön le, majd közről nézte meg a költő arcát, kigomboltatta ingét, és a mellkasát is szemügyre vette. Kraus arca elkomorodott.

– Sajnos, Ön komoly beteg. Gyógyítását nem is tudom vállalni.

Kraus visszament az íróasztalához, egy levelet írt, s azt átadta Bölőniknek.

– Szakorvoshoz kell mennetek. Specialistára lesz szükség.

– Mégis, mit találtál?

– A levélben mindent leírtam.

Lent az utcán, Bölöni és Ady csendben, némán bandukoltak egymás mellett. Ady egyszer csak kitépte Bölöni kezéből a levelet, felbontotta, és olvasni kezdte.

– Mit csinálsz? Add vissza! Gyerünk az orvoshoz!

Ady kezével takarta el az arcát. Bölőniknek sikerült elvennie tőle a levelet, és elolvasnia: „Cher ami, je me permets de vous attirer l'attention a un écrivain hongrois, Endre de Ady, chez qui j'ai constaté les symptomes du Syph. Sec.”

– Szifilisz?! – Bölöni rémülten nézett Adyra.

– Bujakór! Vérhaj! Luesz! Súlyos fertőző nemi betegség. Mit csodálkozol? Én sejtettem... Hallottál Fracastero veronai orvos tankölteményéről? Egyik szereplője Syphilus volt, a pásztor...

Vége mindennek! Ady úgy érezte, vége az életnek, jövőnek, karriernek, Párizsnak, szerelemnek, mindennek! Mi jöhet más, mint a halál. A familiáján fátum ül. Zúgott a feje, benne kavartak a gondolatok, összefüggések nélkül. Mindennek vége! Nincs más kiút, csak a halál. El kell tűnnie Párizsból! Az egyik nagybátyja remek költő volt, aztán mikor kispap lett, egy éjszakán lepuffantotta magát, a nagynénjét a színpad ölte meg.

– A vérben van a baj, érted? A vérben!

– Nyugodj meg! Hinned kell, hogy meggyógyulhatsz! Vissza tudsz emlékezni arra, hogy kitől kaphattad el a betegséget? Otthon történt... vagy itt, Párizsban?

– Otthon.

Rienzi Mária jutott eszébe, az orfeumi énekesnő. Fekete és okos lány volt. Ady nem csinált titkot abból, hogy szerelem közben bolond, hiszen a legszebb siheder volt akkor. Szabad bejárása volt a hotelba, ahol Rienzi

Mária lakott, s ő beengedte olyankor is, amikor vad, fekete, kemény haját rendezgette mindenféle fésűkkel. S ő odaült mellé, s nagy csinált szerelmi dühvel hirtelen megmarta az ajkát. Miközben hullt a vére, Mária elkezdte mondani, hogy ismeri a férfiakat, tudja, hogy hiába beszélne, sírna, ellenkezne, hogy neki ez nem kell, mert fáj, és nem mulattatja, de a férfiak ilyenek. Ő még mindig meglakolt, valahányszor férfival volt dolga, különösen eggyel, akit utált, de muszáj volt, s aki a testét is megölte. Ady hallotta és nem hallotta, amit beszélt, mert már a papucsait csókolgatta.

– Az ember nagyon szomorú állat! – Ady sóhajtott. – Akkor is tud szeretni, amikor az előbb még nem kívánta... Rienzi Mária lehajolt, finoman megcsókolt, és azt mondta, most már úgyis mindegy, te akartad, én megmondtam neked...

– És te csak csókoltad, mintha mi sem történt volna! – Bölöni remegett az idegességtől.

– Jó csók volt az!

Halálos csók! – fordult meg Bölöni fejében, de kimondani nem tudta volna, s azt is sajnálta már, hogy engedte egyáltalán megszületni a gondolatot.

Kocsiba ültek, és az Acecias-ra, a Bois de Boulogne hajtottak. Ady kedvenc helyére.

Az akácfavirágok fakadoztak már.

7.

Budapesten, 1906. február 26-án betiltották a hírlapok utcai árusítását, tíz nappal korábban Fiumében tízezer munkás sztrájkolt általános béremelésért, s az előző év novemberében pedig Ausztriában általános sztrájkot tartottak a választójog megadása érdekében. Bécsben kétszázötvenezer munkás vonult fel. A Magyar Szociáldemokrata Párt vezetői Budapesten százezer főnyi küldöttség élén ugyanezt követelték a képviselőház előtt.

Polgármesteri rendelet Budapest utcáin a koldulást is betiltotta.

Vampetics vendéglőjében a *Pesti Hírlap* kézről kézre járt. Esemény, amiről az újság tudósíthatott, akadt bőven. A király fölmentette báró

Fehérváry Géza miniszterelnököt és kormányát, és Wekerle Sándort nevezte ki miniszterelnökké. Wekerle megalakította kormányát.

Tóth Béla költő, akit gróf Tisza István is a barátai közé sorolt, a Vampetics tekintélyes vendége volt. Asztalánál minisztériumi tanácsosok, banktisztviselők, gyárigazgatók hajlongtak.

– Kérlek alássan! Hihetetlen! – Moravek Károly, a vallás- és közoktatási minisztérium fogalmazója izgatottan ült le Tóth Béla asztalához.

– Meg merted támadni a moderneket, Béla bátyám!... Elsősorban Ady Endrét! – Moravek a *Pesti Hírlap*ot szorongatta. – Az alaphangot ütötted meg. A miniszter úr bekérte a cikkedet, Béla bátyám!

– A miniszter úr veszedelmes európai! Légy vele óvatos, Károly! A Wagner-rajongó Apponyi Albert gróf úr nem fog lelkesedni az írásomért!

– Mások viszont igen!

Ady Endre *Új versek* című kötetének megjelenése a közéleti forrongások ellenére napi beszédtemává vált. „Wilde aforizmái” című cikkében azt írta Tóth Béla, hogy a Wilde-bálványozáshoz képest okos a legostobább divat is, például a szavaknak értelem nélkül való, de ritmusos és betűrímes vagy kadenciás csoportosítása, sub titulo legmodernebb poézis. Az ilyen adyendreségekre ők öregek, ha csúfolódni akarnak, azt mondják, hogy bennük van a hiba, ha nem érik fel ésszel ezeket az új nagy dolgokat. Ám legyenek szent primitívek, pólyás babák, sőt azt se bánja: térjenek vissza a darwini őskorba, mikor még nem volt se gondolat, se nyelv, és a legmodernebb költők kottázzák le a majmok makogását.

– Csodálatos! Egyszerűen csodálatos! Béla bátyám, A Minisztériumban ezen röhögünk valamennyien!

Tóth Béla szerint a költők nyúljanak vissza a fejlődésnek még tisztességebb korú fokozataiba, mikor mai sejthalmazuk még csak a halig ért el. Vagyis verseljenek halnyelven, azaz hallgassanak. Ez legalább eredeti. S ők, vén salabakterok bámulnak, teljesen meg vannak hatva. Szent Isten, milyen új és csodálatos portéka ez! De mikor nekik a legközönségebb biedermeier-holmit akarják beadni újság és modernség gyanánt, akkor véget ér a türelmük.

Tóth Bélát, Magyarország konzervatív körei, véleménye kimondásáért, briliáns szellemnek tartották.

Adél, Berta és Diósy Ödön türelmetlenül várták Adyt párizsi lakásukban. Adél már ideges volt, a követségi orvos délelőtt tíztől a ház összes lakóját megvizsgálta volna.

Konflis közeledett. Berta, becenevén Bubi, az ablakhoz szaladt, és látta, hogy Ady és Bölöni szállnak ki a kocsiból. Adél eléjük siet. Dodó idegesen járkált fel s alá a szalonban, ahová Bölöni társaságában nemso-kára Adél és Bubi is visszatértek. Ady a szobájába ment, és lepihent. Adél Kraus doktor levelét olvasta fel: „Felhívom a figyelmét egy magyar íróra, Ady Endrére, akinél a vérбай tüneteit konstatáltam.”

– Rosszra gondoltam, de erre nem! – Dodó kinézett az ablakon.

Nem tudta felfogni, hogy jelentkezhetett a vérбай ilyen előrehaladott állapotban éppen Adynál, aki pedig nyílt, őszinte ember volt, és minden titkát egyszerre feltárta.

– Mit mondott a szakorvos? – kérdezte.

Bölöni kénytelen volt bevallani, hogy nem is voltak nála. Ady nem akart elmenni. Iszonyúan lesújtotta a hír, úgy érezte, minden elveszett, s nem jöhet más, csak a halál. A Montmartre felé sétáltak, ki kellett öntenie a szívét. Aztán déltájban betértek egy kiskocsmába ebédelni. Ady ott egy kicsit rendbe szedte a gondolatait, de ráborult a szörnyű kétségbeesés. Minden józan tanács hasztalan volt.

– Bandi más kiutat nem lát, csak a halált!

Adélék elképedve hallgatták Bölönit.

Aztán Adyt mégis jobb kedvre derítette az ebéd, a bor, a kávé, s a kevés likőr, amit megittak. Kocsiba ültek, s a Bois de Boulogne-ba hajtottak. Az Etoile-nál Ady a kocsist azonban arra utasította, hogy inkább az Eiffel-toronyhoz vigye. Bölöni megpróbálta lebeszélni, de már úton voltak a Trocadéro felé. Rettegett, Ady nehogy levesse magát a toronyból. De amikor felértek a tetőre, Ady lehiggadt, és megbékélt a helyzettel. Bámult, gyönyörködött a halkan morajló, muzsikás Párizsban, s átütött rajta az új élet érzése, ami odafent az emberen átcikázik. Majd megint kocsiba ültek, s kihajtottak végre a Bois de Boulogne-ba. Az Ermenonville pavilonban leültek. Alig tudták távol tartani maguktól a kurtizánokat.

– Jó orvost keresünk neki! – Dodó határozott volt.

Böloninek másnap Londonba kellett utaznia, s megnyugtatta Diósy Ödön felajánlott segítsége. Tudta, hogy Adynak most nagy szüksége van arra, hogy tartsák benne a lelket. Ady könnyelmű, nincs elég akaratereje ahhoz, hogy orvosi vizitekre járjon. Pezsgőre szórna el inkább a vizitek és az orvosságok árát. De pénze sem volt.

Diósy vállalta magára a költségeket, felajánlása azért is volt különösen nagylelkű, vélte Böloni, mert Adél, a felesége, mégiscsak Ady szeretője volt! S ez még annak is elgondolkodtató lett volna, aki tudja, hogy Dodó a feleségével valójában látszatházasságban él.

– Ez ellen a pestis ellen tudnak már védekezni? – Ady belépett a szalonba. – Ez már nem is francia, hanem rettenetes internacionális nyavalya.

Adél szerette volna megnyugtatót.

– Tudnak.

– Akkor miért nem védekeznek? Magyarországon miért csak az orvosok mernek erről a nyavalyáról beszélni? Ők is csak diszkrétan! Miért nem beszél erről a tisztelt publikum?

Adynak Adél válaszolt. Párizsban beleoltották már a köztudatba, hogy ez a betegség nem gyalázóbb, mint bármelyik. Gyógyítani kell és lehet is gyógyítani. Már csak egy-egy buta breton fiú rémül halálra, ha meghallja azt, hogy vörös pestis.

– Otthon gyilkosságba és öngyilkosságba kergetett egy jogakadémiai professzort!

Ady egyre zaklatottabb lett.

– Hány és hány tragédiát okoz még!

9.

A nyomdászok asztaltársasága a nyári hőségben az Apostolok törzsasztalánál keresett enyhülést.

– Mit írt megint a lexikon bölcs Náthánja a *Pesti Hírlap*ban, olvastatok?! –

Nuszbaum újsággal a kezében érkezett.

– A méregtől majdnem szétrobbantam! – válaszolta Fleckenstein.

– Ady hallgat, de állítom, hogy készül valamire – Nuszbaum fenékgig üritette korsóját.

– Hogy érted, hogy a lexikon bölcs Náthánja? – kérdezte Ninchevich.

Nuszbaum Lévi célzása Tóth Béla, a Pallas Lexikon munkatársára vonatkozott.

Újságárus érkezett a sörözőbe, az asztalukhoz ment, s bár betiltották az utcai hírlapárusítást, az üzletág mégis virágzott. Az újságárusok árulták a lapokat. Halkabban, az igaz, óvatosan, s szinte majdnem észrevétlenül.

A szenzációként megjelenő *Budapesti Naplót* árulta. A legfrissebb számot, amelyben Ady Endre Tóth Bélához írt válaszát közölte.

Fleckenstein megvette a lapot, és azonnal a cikket kereste. Nuszbaum még megjegyezte: tudta, hogy Ady nem fogja szó nélkül hagyni a támadásokat.

– Olvasd! Mit ír? – Ninchevich már nem tudott tovább várni .

– A *Pesti Hírlap* Tóth Bélájának teljék hát végre kedve: válaszolok neki... –

Fleckenstein olvasni kezdte Ady cikkét. – Hónapok óta piszkálja már Ady Endrét, az adyendréskedést. Tóth-Bélásan, beteg hörcsög módjára, egy bolondnak az ő csökönyösségével.

– Hörcsög! Jó! – Nuszbaum nevetett.

– Ady Endre, szegény, a maga személyéért, bizony isten, ma sem ütné vissza. Ady Endrének, jómagamnak, van két magyar igazságom. Akit Rákosi Jenő föl nem fedezett, de akit Tóth Béla már megmart, annak a jégeső sem árthat. Ez az egyik. A másik úgy szólna valahogyan: sokat kell azért a dicsőségért szenvedni, hogy az ember magyar.

– Szép! – Ninchevich horvát származását régen elfelejtette már.

– Hiszem és vallom, hogy a forradalmi megújulás kikerülhetetlen Magyarországon. Itt van már a csodálatos, áldott vihar az ő hírnökeivel, szent sirályaival. Társadalomban, politikában még csak a nyugtalanság sikoltoz. De irodalomban, művészetben, tudományban itt van már a villámtüzes bizonyosság.

– Ady a mi emberünk! – Nuszbaum boldog volt. Fleckenstein olvasott tovább.

– Az új magyar lélek a leendő, új Magyarország virága lesz. De a dert már hullatnák rá a csúnya október-lelkek. Akadémiáról, Kisfaludy-társaságokról ne beszéljünk. Ez az ország még Magyarországon sem maradhatott a szellemi kooperáció rostájában. Ezek sajnos, már végleg

semmik, és végleg nevetségesek. Áll azonban veszedelmesen minden újulások elébe a kis rablócsapatokon kívül két nagy had. Persze, hogy az egyik a Rákosi Jenőé. Ez a magyar erekbe ömlött sváb veszedelem.

– Ezt tegye zsebre Rákosi Jenő! – A torontáli Ninchevics Tódor elégedett volt.

– A magyarországi németek mit fognak ehhez szólni? – kérdezte a brassói Nuszbaum Lévi a Bácskából elszármazott Fleckenstein Antaltól.

– A kulturátlansággal van baj, s nem a származással – Fleckenstein olvasta tovább a cikket.

– A másik hadtest lóhúspusztító, nyilas sereg, s veszedelemnek komolyabb. Ez már Ázsia, egészen Ázsia, s tatár Ázsia. Tóth Bélák egy új urambátyám-féle generációért dolgoznak. Betyárosabbért, vadabbért, mint a régi volt. Baudelaire, Verlaine és Maeterlinck is kikapnak. Nekik az a szerencséjük, hogy Ady Endrén ütni kell. Tehát Tóth Béla annyit koncedál, hogy Baudelaire, Verlaine és Maeterlinck is világcsalók, de értelmesebbek, mint Ady Endre. És ez a kiválogatás – oh, mennyire rávall Tóth Béla tudására és zsenijére.

– Még inkább szellemi szegénységi bizonyítványára! – Nuszbaum Lévi szólt közbe. Fleckenstein olvasott tovább.

– Ezt akarja jelenteni: látjátok, ez az Ady Endre valami olyan kíván lenni, mint Baudelaire és Maeterlinck, s hát én mondom nektek, hogy ezek az urak sem érnek semmit, nem szólva arról, hogy Ady egy verses meglepetéseket hajszoló majom. Lelkemre, bús életemre, mindenre esküszöm: könnyes a szemem. Szégyenlem, de sírnom kell ilyen nagy vad-disznóság láttán. És szívemben érzem mindazokat a megbántott szíveket, akikhez én, a kicsiny, méltatlan vagyok.

– Gyönyörű! – Nuszbaum Lévit meghatották a sorok. Zsidó létére maga sem tudta volna mindezt megfogalmazni. Fleckenstein belemerült az olvasásba.

– Ezt se magamért írtam, de a megbántott nagyokért s azért a kis magyar táborért, amely talán nem gyűlöli úgy az adyendreségeket, mint Tóth Béla. Lehet, s ez ma Magyarországon még mindig üdvös: hazaárulás, nyegle kozmopolitizmus vádjával jönnek rám. Ujjé, milyen vértezett vagyok én az ilyen piaci váddal szemben. Jöjjön a vád Tóth Bélától, vagy jöjjön akárki mástól.

– Adyt nem lehet a víz alá nyomni már! – Ninchevich még egy kört rendelt mindenkinek.

A második korsó sör jobban esik az embernek mint az első? A kérdést azon a napon egy harmadikkal döntötték el.

10.

Ady, Diósyék párizsi lakásának kanapéján feküdt, és újságot olvasgatott. Adél, Dodó és Bölöni beszélgettek. Dodó képeslap editőr vállalkozását eladta, bizományi irodát nyitott, s a finom csemegeáruk képviselőjét vette át. Kitűnő kaviárja volt, amiből orosz nagyhercegek falatoztak. Angol teákat, lazacot, balatoni fogast, magyar szalámit és tokaji bort árult. Bölöni tokajit Londonban is látott, s lelkesen számolt be angliai élményeiről.

Adél nem figyelt, idegesítette, hogy Ady csak feljön hozzájuk, előveszi az újságjait, lefekszik a díványra, és senkihez nem szól egy szót sem.

– Ezért kár Párizsba jönni! Hogy is lehet ilyen rest? – mondta.

– Rest vagyok restelni – Ady olvasott tovább. Föl se nézett.

– Támadnak megint valamiért? – kérdezte Bölöni.

– Nem – Ady rágyújtott.

– Állandóan dohányzik! Az egészségét teljesen tönkreteszi! – Adélt Ady közömbössége bántotta. Ady fújta a füstöt. Amikor cigarettázott, mindig eszébe jutott az első cigarettafüst, ami majdnem olyan édes, mint az első csók. Tulajdonképpen a férfiember ágaskodik az emberben, amikor gyerekfejjel rágyújt a maga félkrajcáros cigarettájára, s addig szívja, amíg teljes és helyes fogalmakat szerez magának a tengeribetegség igazi voltáról. Sokszor gondolt arra, bárcsak a szájába dugták volna az első cigaretta tüzes végét, bár később itta volna az első pohár pezsgőt, s bár ne sietett volna úgy az első csókkal.

– Mintha olyan nagyon fiatalon kezdte volna! – Adél féltékenységet ezzel a megjegyzésével is elárulta.

– Nekem hároméves koromban már nem kellett más, csak leány játszótárs!

Ady ezzel a kijelentésével Adélt csak még inkább ingerelte. S még folytatta is! Hogy vigyázatlanságból és szerencsétlenségéből rettenetesen

korán elé tárult a legnagyobb titok, és ő már hároméves korában nem volt ártatlan. Hároméves kora óta mindig szeretett. Hétéves korában meg akart halni, mert nem csókolta meg az a lány, aki az ő szomorú szerelmes hősnői közül ma is a legékesebb.

– A gyermekkor valamennyiünk életében meghatározó! – Bölöni pszichológusok megállapításával Ady gondolatait igyekezett elterelni, mert sejteni lehetett már, hogy Adél robbanásig feszült. De Ady csak beszélt tovább. Különösnek tartotta nemzedékét. Már hatéves korukban tisztában voltak az egész gólyateóriával, nyolcéves korukban már csalódott szerelmesek voltak, és tizenhárom évesen Boccacción túljutva afféle életcsömört éreztek. De ez biztosan ritka kivétel. A kis emberek csodálatos módon, álomszerűen érzik át mindazt, amit egy emberlány kaphat az élettől. Ezt nem volna szabad a nagyoknak elfelejteni.

– Az baj, hogy a gyermekek is szerelmesek már? – kérdezte Adél.

– Nem – Ady azon a véleményen volt, hogy a szerelem ellen nincs metódus, nincs pedagógia, s nem is kell. A gyermekek mindig szeretnek. A nemi titok sejtései egymáshoz terelik a fiúcskákat és lánykákat. Örökösve, barátkozva, bizalmat ébresztve kell foglalkozni lelkükkel, s együtt kell nevelni őket.

– Ez tetszene magának!

– A rejtegetés, a titkolózás, a megfélemlítés hány gyermeket cibált már ki a maga bolondos gyermekségéből, s tett koravén emberkévé!

Bölöni itt megjegyezte, hogy a gyermekkori emlékek nem tűnnek el nyomtalanul. Beépülnek a sejtekbe, és előjönnek az álmokban.

– Gyurka, emlékszel – kérdezte Ady – mi volt a szokás Erdélyben, a mi időnkben, a kálvinista kollégiumban?

– A tizenhat esztendő diákkölyköt legénnyé ütötték! De csak azt, aki nem bukott meg a vizsgán, s hat gimnaziális klasszist maga mögött hagyott. Azt nagy ünnepséggel diákká avatták. Sétabotot fogtak a kezükben, brittanika szivart füstöltek és bámultatták, irigyeltették magukat a fiatalabb diákokkal.

– Nagyszerű volt! – Ady megint rágyújtott.

– Maga egyszerűen javíthatatlan! – Adél végre elmosolyodott.

Ady folytatta. Szerinte Léda elképzelni sem tudja, hogy milyen idők voltak azok! Június végén, vasárnap, a pusztító, áldó, édes nyár délutánján hatan-heten sétáltak együtt, valamennyien királyi méltósággal, és ön-

tudattal, csodálatos gyermekes mámorral. De valamennyien más örömkökre gondoltak, amikor az öröm parancsszava hangzott, mert valamennyien választottak már lányt ebben az időben, leendő feleséget.

– Az volt a szokás, hogy a fiúk és a lányok gyermekköntösben, fiatalon szemelték ki egymást – Bölöni félbeszakította Adyt.

Férfiakká varázsolt kölykök voltak, emlékezett vissza Ady azokra a kamaszkori évekre. Esteledett. Ady egyedül ment arrafelé, amerre Zsókaék háza volt. A bottal játszott, s próbálta egy pillanatra lenyelni a szivarfüstöt, mint ahogy a cigarettafüstöt már tudta nyelni. Egész leendő férfiassága tudatában, de szörnyű remegések között végre megérkezett Zsókaék lakására. „Zsóka” –, mondta, amikor a mama magukra hagyta őket – „Zsóka, én még két évig maradok a kollégiumban, majd Pestre megyek és visszajövök. Tanár leszek, Zsóka, ez nagyon szép és kényelmes állás, és maga addig ne járjon nagyon sokszor bálba.” Zsóka ravaszul, de ellágyulva hallgatott, miközben a mama megint bejött, s ő válasz nélkül maradt. „Zsóka, menj ki!” – parancsolta a mama, aztán csak annyit mondott: „nézze fiam, Zsóka tizenöt éves, és én két év múlva férjhez fogom adni, már csak azért is, mert én tizenhét éves koromban mentem férjhez”. És ő, a férfiúvá ütött gyermek, olyan hangosan sírt azon az éjszakán, hogy még a szomszédok is beszóltak.

– Hogy szerettem azt a lányt! Barna volt, szép, szenvedélyes! – mondta Ady.

– Maga mindig álmodozik. Verset ír! Talán még álmában is – felelte Adél.

– Életemet adtam volna érte, ha kérte volna, s mert semmit se kért, többet adtam oda hitvány életemnél: szívemet, szerelmemet.

– A szavak! Ehhez ért kitűnően!

– Mennyi vágy, ima, lemondás, reménykedés, áldás és átok, könny és indulat kapcsol ahhoz a lányhoz!

– Maga, maga...! – Adél kirohant a szobából. Ady nőügyeit nem tudta eltűnni.

Az orvosi kezelések átmeneti javulást eredményeztek, s Ady testéről eltűntek a fekélyek.

Adyt képzelete pedig egy hotelszoba félhomályába repítette.

A fényárban úszó párizsi hotelszoba franciaágya mellett egy kosár volt, tele sajttal és gyümölcsökkel. Ady az utcán felszedett nővel feküdt az ágyban, aki testét simogatta és csókolgatta.

Mélyre süllyedt, tudta jól, de igazából nem is érdekelte. A nő neve sem. De még a helyzet sem, amibe keveredett, már vérbaja sem, és az sem, hogy egy homoszexuális férfi szerelemre éhes feleségét csalja éppen, akit nemrég még oly nagyon szeretett.

Rimbaud-t forgatta sokat mostanában. Kedvence a *Voyelle*, az érzéki vízió volt. Szerelemben járatos partnere vonzódott a költészethez is, Ady arra kérte őt, hogy hunyja be a szemét, és sorolja a magánhangzókat. Tetszett a nőnek az ötlet, s mind a ketten behunyták a szemüket.

- A... – A nőnek érzéki és csilingelő hangja volt.
- Fekete – vágta rá Ady.
- E...
- Fehér.
- I...
- Vörös.
- U...
- Zöld.
- O...
- Kék.
- És ez?

A nő megcsókolta Adyt, majd az ágyban játszadozni kezdtek, s végül Ady fején landolt egy párna. Ady a párna alól szavalt:

– A noir, E blanc, I rouge, U vert, O bleu – Ady a párna alatt is folytatta. Majd kibújt a párna alól, rágyújtott, észrevette az élelemmel teli kosarat, s azon törte a fejét, hogy az vajon hogy került a szobába. Ő nem rendelt semmit. Amikor felébredtek, a kosár már a szobában volt. Értetetlen az egész!

– Csupa jóság! Együnk! – A nő megcsókolta. – Jó vagy az ágyban! Költővel nem voltam még soha. Verset régóta írsz?

– Régóta.

S az jutott eszébe, hogy egyszer Vajda János verseit olvasta Both István tanár úr, és nagy baj történt. Egy halvány, ideges természetű, rossz

magaviseletű, de eminens diák elkezdett sírni, de úgy, hogy mindenki ki-röhögte. A tanár úr érthetően méltó nagy dühbe jött, és rászólt az ellá-gyult diákra. – Amice, Ady úr, maga nagyon komolyan veszi a verseket, s ez öreg, őrült hiba. A versek, versek, csacsiságok, rossz idegzetű emberek munkái. Az öreg Vajda János is jobban tette volna, ha valami komoly pályára lép. Mégiscsak szebb életábránd Szilágy vármegye fő-, avagy alispánjának lenni, mint verseket írni. – Ezt mondta Both István, de a delik-vensnek már hiába beszélt. Az már akkor verseket írt, amikor még a nagybetűket sem ismerte, és mivel tinta sem volt, kékítővel írta hétéves korában első balladáját. A halvány, ideges, rossz magaviseletű, de emi-nens diák megijedt a tanár kinyilatkoztatásától. Különben is erősen szo-rongatta fizikából és számtanból Berényi János tanár úr. És aztán jött a tavasz, és a tavasz a legnagyobb büntettes mindenki között. A költő ne-buló írt egy hazafias verset, Kossuth-verset. A *Szilágy* szerkesztője akkor Kincs Gyula volt, hozzá fordult Ady és hebegett: „Tanár úr, mélyen tisztelt tanár úr, ne haragudják. Én egy verset írtam, s jaj, szeretném, ha a *Szilágy*-ban megjelenék”.

– Édes! Imádnivaló! – A nő szőlőt majszolt közben.

Kincs Gyula elolvasta a verset, és elkáromkodta magát. „Ebadta kölyke, jobb volna, ha a szószedetét rendben tartaná, s Plátónt olvasna, aki nem írt hazafias verseket”. Természetesen később leadta a *Szilágy*-ban a verset, amit a lázas, bolond nyolcadikos gimnazista átnyújtott neki. És a *Szilágy* adta, adogatta az első írói honoráriumokat.

– Mesélj még! Jó hallgatni, ahogy beszélsz! – Ady nagyon jól tudta, hogy a nőt nem az érdekli, amit ő mond, de mégis szívesen beszélt to-vább.

Jogásznak kellett mennie Debrecenbe, hogy beváltsa apja nagy álmát, s valamikor főszolgabíró, alispán, vagy valami legyen belőle. Ám ő gyön-ge jogászocska volt. Többször is neki-nekirugaszkodott a jog tudomá-nyának, de közbeszólt az újságírás... Amikor mint debreceni jogász be-állt egy újság redakciójába, mindenki elmondta az elvégeztetettet. Debre-cenben megjelent az első verseskönyve, de ott nemigen akarták látni benne Csokonai legpicinyebb öccsét sem, úgyhogy Nagyváradra ment.

– A mamád sem hitt benned?

– Ő igen. Ő mindig.

Bízott benne, pártolta és védte. Tudott a terveiről. Megírta neki, hogy élete legutóbbi eseményeiről számoljon be. Huszonegy éves volt, élni akart, s az életre terveinek is kellett lennie. Nem tudta miért, de már gyermekkorában másképp ítélte az emberekről, dolgokról, mint a többi hasonló korú barátai. Neki izgalom, hír, dicsőség kellett, amiket most sem pótol semmi. Szerette édesanyját, s ezért a szeretetért lépett felsőbb, határozott pályára. Már férfi volt, tudott, bírt gondolkodni. Teljesen az irodalomnak szentelte az életét. Nemsokára egy fővárosi laphoz ment újságírónak. Talán majd a halálos ágyán meg fogja ezt bánni, de addig nem, mert ő akarta, hogy így legyen, komolyan és megfontoltan. A nő figyelmesen hallgatta. Talán egy pár év, és édesanyja büszke lesz a fiára. De ha nem úgy lenne, megvigasztalja a másik gyerek, ki szerető, józan eszű, derék fiú. A jogot mindenesetre elvégzi.

– Mondd, s ez mind igaz, amit összebeszélsz itt nekem?

– A jogot nem végeztem el. De a többi igaz!

– Jó, hiszek neked.

Ady beszélt tovább. Anyjához írt levelét úgy folytatta, hogy a maga tehetsége és munkája után akar élni. „Legyen nyugodt, édes jó anyám, valaha áldani fogja, hogy így lett, de meg hát én akartam így”.

– Ó, ha nekem valaki egyszer ilyen szép levelet írna!

Ady megsimogatta, s magához ölelte.

– Mit csinál egy költő egész nap? Csak ír?

– Nem.

Ady sokat olvasott, mindenféle újságot, és azt figyelte, mi történik Párizsban. Olvasta a *Matin*-t, a *Gil Blas*-t, a *l'Humanité*-t, az utálatos *Gaulois*-t, aztán a *Journal des Débats*-t, meg a *Temps*-t. Kedvelte a traccslapokat is, a *Cri de Paris*-t, a *La Vie Parisienne*-t.

A nő tapasztalatból tudta már, hogy egy költő nem csak olvasni szeret, felkapta hát a párnát, s az ágyon felállva, fenyegetően, óvatosan közeledett Ady felé. Ady hátrált, aztán a nő hasára dobta a párnát, majd hevesen csókolni kezdte.

S ekkor Adél lépett a szobába.

– Hát ez kicsoda? – kérdezte a nő.

– Én kérdezem magától! – Adél remegő hangon felelt és Adyhoz fordult. – Meg tudja ezt magyarázni? Elhatároztuk, hogy kikocsizunk a Bois-ba, én felküldetem ide az ebédünket, maga meg itt...

– Folytasd! Csak folytasd! Kíváncsian hallgatom egy úrinő szókinsét!
– Válaszolt.

– ...kedvére bujálkodik ezzel a... cafkával!

A nő kiugrott az ágyból.

– Te!!! Te mondd ezt?!!!

Ady nem szólalt meg, csak nézte a magából kivetkőzött Adélt.

– Maga ezek után még rám mer nézni?! – Adél gyűlöletes pillantásokat vetett Adyra. – Volna mersze hozzám szólni?! Szentelen, nevetlen paraszt!!!

A nő Adélhoz vágta a párnát, nekiugrott, s egymás haját kezdték cibálni. Ady közéjük ugrott.

– Velem így nem lehet beszélni!

Ady kiabált. Adél pedig sarkon fordult, és elment.

12.

Az Apostolok sörözőben Nuszbaum Lévi arról számolt be barátainak, hogy szeptemberben hazautazott Erdélybe. Járt Nagyváradon is. Hallotta, hogy megalakult a Holnap Irodalmi Társaság. Ady pedig tartja velük a kapcsolatot. A társaság kiadásában megjelent a Holnap versantológia. Ady a fiatalok vezére lett, ez már tagadhatatlan. Megjelent a Vér és arany című verseskötete.

Az 1908-as esztendő emlékezetes év! Ady Lédát is elvitte Érmindszentre, hogy bemutassa a szüleinek.

– Ebből házasság lesz! – Ez Fleckenstein jóslata volt.

– Óriási ünneplés volt – mondta tovább Nuszbaum. – Amikor megjelent Ady, és előadást is tartott. Főleg Erdélyről beszélt és Kazinczyról. Hogy Kazinczy valamikor úgy vágyott Széphalomról Erdélybe, mint később Petőfi Párizs felé, s hogy erdélyi útján szinte mámoros volt, úgy sűrögték a fejében a nagy nevek: Dávid Ferenc, Bethlen, Apáczai, Bolyai, Wesselényi. Azt mondta, Erdély büszke, szabad államként tárgyalt Angolországgal, Franciaországgal, Svédiával, Hollandiával, Lengyelországgal, a birodalmi császársággal, meg az ottomán birodalommal. Erdély maga gyűjtőlencséje volt minden európai kulturális sugárnak.

Ninchevich Tódor újsággal a kezében érkezett a sörözőbe.

– Ezt hallgassátok!

Herczeg Ferenc cikket írt az *Új Idők*ben. Herczeg szerint: Ady Endre érdekes egyéniség, erős tehetség. Ezúttal azonban rossz társaságba keveredett, reá nézve a legrosszabba: az adyendréskedők társaságába. A *Holnap* irodalmi hitvallása az, hogy utánozzák Adyt. Kár, hogy ez a művészember mindig csak tágöblű gramofonok kíséretében hallatja szavát. Ezek túladyendrézik magát Ady Endrét, és abba a furcsa helyzetbe juttatják, hogy ő, aki hadat üzen a tekintélynek és iskolának, tekintéllyé lesz és irodalmi zugiskolát alapít. Ady Endrének kegyetlen irtóháborút kellene indítani az iskolája ellen, mely abból él, hogy kilószámra kiméri az ő húsát.

– Elképesztő! – Nuszbaum ideges lett. Ninchevich Tódor olvasta tovább az újságcikket.

Adynak vannak versei, melyeket Herczeg Ferenc gyönyörűséggel olvasott, és amelyekért hálás volt neki. Vannak aztán versei, amelyeket nem értett. Olyasmit képzelt, hogy a sátáni módon maliciózus költő ezeket a verseket önmagának vagy talán tisztelőinek kifigurázása írta. Tőle kitelik.

– Zagyvaság! – Nuszbaum legyintett.

– Vicc az egész! Ez már nem is sértegetés!

Fleckenstein kikapta Ninchevich kezéből a lapot, és összetépte.

13.

Tóth Béla, a Vampeticsnél ebédelt. Moravek Károly, a minisztériumi fogalmazó ült le mellé.

– Béla bátyám, Ady lépre ment!

– Nocsak! Mi történt, méltóságos uram?

– Ady válaszolt Herczeg Ferencnek az *Új Idők*ben, de Tóth Béla a cikket még nem olvasta. Nem is hallott semmit. Pedig Ady nem mást írt, mint azt, hogy nem küldötte, elnöke, és nem is tagja semmiféle titkos társaságnak. Nem vette észre a provokációt.

– Méltóságos uram, ez azt hitte, hogy ilyen gyorsan mellénk állhat! – Tóth Béla kivette Moravek kezéből az újságot, és hangosan olvasta Ady sorait. „Az én állítólagos lázadásom nem is lázadás. Ravasz, kicsi emberek belém kapaszkodhatnak, mert türelmes vagyok, és egy kicsit élhetetlen, de oka ennek sem vagyok. Melanéziában van egy duk-duk nevű tár-

saság, afféle ősfarmájú szabadkőművesség, ahol a vezér ritkán tudja meg, hogy ő a vezér. Talán ilyen vezér lehetek én ugyanakkor, mikor a régi hasonszórú magyarokkal való közösséget jobban érzem, mint ember valaha érezhette...”

– Beképzelt firkász! – Moravek nevetett. – Még hogy ő a vezér!

Tóth Béla olvasott tovább.

„Nem tudok semmit arról a forradalomról, amely állítólag az én nevemben dúl. Se Balassinál, se Csokonainál, se Petőfinél újfélébbnek, modernebbnek nem tartom magamat. Különben is régen tisztázott dolog, hogy a modernnek a jövőendő klasszikusai. Nem vállalom semmi közösséget és sorsot azokkal, akik elfelejtettek magyarul is megtanulni. Nincs dolgom azokkal, akik elolvastak néhány olcsó kiadású német könyvet, és most ennek az árán meg akarják váltani a magyar irodalmat. Nincs közöm a betegekhez, az impotensekhez és mindazokhoz a fiatalokhoz, akik engem jobban gyűlölnék Gyulai Pálnál, aki – végre tudom – nem is olyan nagyon gyűlöl. Ki vagyok, mi vagyok, mit jelentek, sem én, sem kortársaim nem dönthetjük el. De azt már jogom van kijelenteni, hogy a nevemben, cégérem alatt ágáló senkiket jobban utálok, mint általában engem szokás utálni.”

– A kedves Ady-hívek most megkapták, Béla bátyám! – A minisztériumi fogalmazó arca ragyogott a boldogságtól.

– A saját vezérüktől! – Tóth Béla röhögött örömeiben, majd amikor már tudta, olvasta tovább Ady válaszát.

„Nevemben és mellettem egy csomó senki mozog, dúl-fúl, harcol és ír, akikhez semmi közöm. Én inkább akarnék központi főszolgabíró lenni, vagy alispán Szilágy vármegyében, mint hírhedt költő. Nyilván erre teremtettem.”

– Életem legszebb pillanata ez, méltóságos uram!

Tóth Béla visszaadta az *Új Időket* a fogalmazónak.

– Az Ady-hívek ettől megőrülnek, Béla bátyám!

Moravek bőszeges ebédet rendelt, és hozzá pezsgőt is bontottak.

Schöpflin Aladár a *Nyugat* szerkesztőségében asztalánál ült, és Adyval beszélgetett. Sehogy se tudta felfogni, hogy Ady miért írta az *Új Idők*ben ezt a cikket. Bekapta a csalétket?! Ady is láthatja most már, hogy inkább ártott vele önmagának! Elriasztotta azokat, akik eddig a hívei voltak, de ellenfeleihez sem került közelebb. Ne csodálkozzon, ha egy barátja sem lesz!

– Maga mindenkit eldobott magától! – Schöpflin szigorúan fogalmazott.

– Mi ez az égzengés?! Nem értem. – Ady ingerülten felelt.

– Ne tegyen úgy, mintha nem tudná! Számolnia kellett volna a reakciókkal!

Előző nap Juhász Gyula vitt néhány verset a *Nyugat*nak, és ő is elmondta Schöpflinnek a véleményét. Schöpflin igazat adott neki. Hét poéta összefogott, hogy végre egy kis becsületes mozgalmat indítson, aztán jött Ady... És egy szép napon kijelentette, hogy az egész mozgalom neki semmi! Egy fővárosi lap hasábjain kifigurázza őket. Juhász Gyula ezt nem várta volna tőle! A *Holnap* társasága csak használt Ady Endrének, csak még hangosabbá tette a hírnevét, de Ady Endre csak ártott a *Holnap*nak, csak segített a lelkiismeretlen kritikusoknak, hogy hevesebben vádolhassák a *Holnap*ot adyizmussal. De mindez hagyján! Ady Endre még pellengérre is állítja a becsületes, lelkes magyar mozgalmat! Juhász Gyula elismerte, hogy Ady nagy poéta, de jogosan véli úgy, hogy a társaság meglesz Ady Endre nélkül is, s többé nem érheti a társaságot az adyzmus vádja.

– Sok dicsőséget kíván magának Juhász Gyula, és a véleményét meg is fogja írni.

– Szerkesztő úr! – Ady nagyon ideges lett. – Ha az *Új Idők*ben írott duk-duk cikket ezerszer megbántam volna, ezek után ezeregyedszer is megírnám! Juhász Gyula úr aligha az egész Holnap Irodalmi Társaság nevében nyilatkozhatott önnek! Én már kilenc évvel ezelőtt az voltam, aki ma vagyok! Azóta naponta beverik a fejemet, és végül most elértem azt, hogy Juhász Gyula megtagad! Nagyszerű! Hát elérhette volna Juhász Gyula úr, hogy engem megtagadjon, és a „Magyar ugart” a maga ekéjével szántsza, ha én nem jövők?!

És mit köszönhet ő a fiataloknak? – tette fel magában a kérdést Ady. Lélek nélkül utánozzák, parodizálják, és egyenesen megkönnyítették azok helyzetét, akikkel ő akaratlanul is harcba került. Sokkal falusibb, makacsabb és originálisabb léleknek tartotta magát, mintsem pardont kérjen a *Holnaptól*. A bocsánatkérést Schöpflin Aladár sem várta el tőle. Adytól azt senki nem kérhette.

– A *Holnap* maga fog rájönni, hogy azt a nyolc-kilenc évet, míg Ady írt, nem lehet elfűjni. Sose akartam más lenni, mint egy új, igaz ember, Ady Endre!

Hatvany Lajos és Fenyő Miksa léptek be Schöpflin Aladár szerkesztőségi szobájába. Ady még megjegyezte: azt kívánja, hogy Juhász Gyulának jobban, tisztábban sikerüljön ez az egész művészi szándék, mert művészi volt, mint az övé.

Fenyő Miksa megörült Adynak, hogy a szerkesztőségben találta, mert egész délelőtt kereste őt. Ady kényelmetlen pillanatokat szerzett neki. Nevetségessé vált mindazok előtt, akiknek az érdeklődését fel tudta vagy próbálta kelteni Ady költészete iránt.

– Minden ok és okosság nélkül beugrani Herczeg Ferencnek?! – Fenyő csóválta a fejét. Hatvany Lajos bólogatott, egyetértett Fenyővel, s úgy vélte, hogy Ady kíméletlenül fordult azok ellen, akik nyíltan és önzetlenül írtak róla csupa jókat.

– Hogy tudott olyat állítani, hogy ön bennünket még Herczegnél is jobban utál? – kérdezte Fenyő Miksa. Ady felállt, idegesen járkálni kezdett. Szégyellte, hogy védekeznie kell. Ő az ifjú, tehetségtelen, taknyos senkikre írta azt a rossz cikket. Azt látta, hogy az ő élıhetlensége árán ötven ügyes senki törekszik a valamiért! Fájó, talán rossz helyen, talán rosszkor írta le, elismerte, de stílszerű volt.

– Nem tudom, mit várnak tőlem? – Én legyek az isten? A tökéletesség?

Ingerült volt, beteg, de mégsem volt olyan haszontalan senki, akit a földhöz lehet vagdosni és fölemelni, tetszés szerint.

– Kár, hogy a személyeddel nem tudod és nem akarsz fedni azt a mozgalmat, amelyet írásaiddal elindítottál – szólalt meg Hatvany Lajos.

– Ha így beszélsz, gonoszul bánsz velem! – felelte.

Ady nyilván nem szerencsés órában írta a cikket, de Hatvanynak el kellene hinnie, hogy talán csak éppen ő volt az, akire akkor nem gondolt.

De annyira beteg és furcsa nem tud lenni, hogy éppen neki mutassa meg: már mindenféle morálon túl van.

– Te egy csomó, emberi dolgot, siralmast, nyomorút nem ismersz!...
– Ady hosszú csend után szólalt meg. – Tehát eljátszottam és kompromittáltam az én forradalmiságomat? Nem akartam soha csak azért forradalmár lenni, hogy ez legyen a címem. De büszkének is illik lennem!

– Tudja mit? – Schöpflin felállt. – Írjon ihletből, írjon novellákat akár pénzért is, írjon arról, amiről akar, csak irodalomról ne!

Fenyő Miksa most már mosolyogni tudott.

– Szóval írjon csak szép verseket a *Nyugat*nak! – mondta.

Ady pedig kitántorgott valahogy a szerkesztőségéből.

15.

Ady a városligeti szanatóriumba került. És Bölöni György végre meglátogatta őt. Ady nagyon várta már ezt az órát. Bölöni Olaszországból tért haza, s a szerkesztőségben üzenetek várták, hogy Ady napok óta keresi már telefonon.

A fővárosban forradalom tört ki: hihetetlen, hogy egy ilyen gyáva városban, mint Budapesten, újságolta Bölöni. A munkásság forradalmi tüntetést rendezett. Több mint kétszáz sebesültet, és hét halottat szállítottak el. A Dráva utca még mindig forradalmi hangulatú; reggel összetörték a villamoskocsikat. Gázlámpa sem égett, az éjjel gyújtott máglyacsomók, szétszedett szekerek, a barikádok maradványai heverték mindegyiket. S még mindig égett egy felgyújtott gyár. Az utcákat megszállva tartotta a rendőrség és a katonaság.

Ady hetek óta feküdt már a szanatóriumban. Az utolsó előtti lépésnél megfogta magát és kimondta: megpróbálja a gyógyulást. Az első tíz nap különösen szörnyű volt, szinte tébolyító. De most már bizakodó lett.

– Jó, hogy újra együtt vagyunk! Azok után, hogy eltöltöttak téled. De ennek most vége! Szakítottam Lédával.

– Megint?

– Most végleg.

Ady elbocsátotta utolszor. Azt írta: „Törjön százegyszer százszor-tört varázs: hát elbocsátlak még egyszer, utolszor, ha hitted, hogy még

mindig tartalak, s hitted, hogy kell még elbocsáttatás. Százszor-sújtottan dobom, ím, feléd, feledésemnek gazdag úr-palástját.”

Felolvasta Bölöninek a vers utolsó sorát:

„Általam vagy, mert meg én láttalak, s régen nem vagy, mert már régen nem látlak.”

Bölöni már jól ismerte Lédát. Tudta, hogy őt nem lehet megszokott sémák szerint mérni. Személyisége összetett. Doromboló macska, ha úgy hozza a kedve, aztán félelmetesen marcangoló, ha igaz vagy képzelt bántódás éri. Ha nem boldog és másokat boldognak érez, szadistásan kegyetlen. Alapjában mégis igazságos, emberi és nemes szív, mindig asszony! Van benne bibliás jóság, és valami kegyetlenül démoni. Sohasem egyforma, folyton változó, de hát éppen ezért nem untató.

Léda Ady édesanyját vádolta azzal, hogy közéjük akar állni. Pedig éppen az édesanya mondta a fiának, hogy az a kötelessége, hogy olyan helyzetbe jusson, hogy Adélt elvehesse. Öreg volt már, szívbjajos, és nem törődhetett bele abba, hogy Ady Párizsban éljen. Rettenetes volna, ha a halálánál nem lenne mellette. Ha szeretik egymást, Ady legyen egészséges, és válassza el Adélt az urától, és vegye el. Így fogalmazott az édesanyja, amit Ady meg is írt Lédának. De ezt e nélkül is tudnia kellett, hiszen olyan jól érezte magát Érmindszenten. De Adél vágya nem teljesült, a várva-várt gyermekük nem maradt életben. Szomorú volt, kétségbeesett és levert. Azóta ide jutottak. Hányszor kérte őt Ady, hogy ne tegye lehetetlenné együttlétüket. Ady a végtelenségig tudta túrni, de látta, érezte, hogy a végtelenségnek is van vége. Valóságos program volt számára a visszabántás, a végig sértés. Igazán ostoba és esztelenül üres ügyek miatt. Ady sokszor mondta neki, hogy próbálják kellemesebbé tenni egymásnak az életet. Erre hisztériás zivatarokat kapott, holott maga betegbb volt nálánál is.

– Mi történt? – kérdezte Bölöni.

– Szerzett magának valakit, egy pesti ügyvédet.

Nagy botrányok kerekedtek. Adyt ki akarta csálni a szanatóriumból, de ő nem mozdult. Adél aztán azzal fenyegetőzött búcsúzáskor Párizsba utazása előtt, hogy az úton öngyilkos lesz.

Ady libabőrös borzongással emlékezett egy történetre. Lóga Lukács István bűnben kapta az asszonyát, Sárát. Lompérton laktak. Kis falu a Szilágyságban, ahol szintén csálnak a hitestársak. Lóga Lukács levágta tőből a Sára haját, becsirizette az egész fejét, és bedugta egy fölbontott

vánkos toll-özönébe. Leszedte róla a viganót, egészen évai túlzásig, és végigkorbácsolta, űzte Sárát a falu utcáin. Az egész faluban csak Ady didergett a borzalomtól.

– Szörnyű! – Bölöni menni készült – Hozzak neked valamit?

– Kérlek, ezt a levelet add fel! Hetek óta az egyetlen levél, amit írtam.

A címzettje egy kedves kislány.

– Elolvashatom a nevét?

– Megmondom én: Boncza Berta.

Bölöni elvette a levelet és kiment.

16.

A Fővárosi Orfeum zsúfolt termében cigányok húzták a *Ki tanyája ez a nyárfás* című nótát. Ady az egyik vendég társaságában emelkedett hangulatban énekelt. Alkalmi ivócimborája kancsóból töltötte, és sokat ittak.

Ady nem azok közé tartozott, akik álszeméremből hazudtak. Őszintének, sokan szemtelennek tartották. Sohasem ambicionálta magának a józan életű jelzőt. Így aztán már ifjú korában vén lumpnak hívták. S azóta bár években nőtt, de bölcsességben nőni semmi kedve nem volt. Életfilozófiája pedig a régi maradt: jobb egy pohár bornál két pohár bor.

A vendég nevetett, s egy újabb kancsót rendelt.

Ady pedig prófétikus fejtegetésbe kezdett, hogy a borát mindig szomjasan és maga issza ki: úton vagy csárdában. Személyesen szokott szoknyák után rohanni, és a csókot olyan hazárdul veszi, ahogy adják és ahogy csókolják neki. Fogja a percet és kiéli, könyvvel, újsághírrrel, szélességgel, bármivel, de mindig izgalommal és sosem ingyen.

– Ki vagy te?

– Tas.

A Tasokat évszázadok óta holtrészegen kell kocsival hazavinni a hegyi pincéből, ahová ebéd után ájtatosan kiballagnak. Van egy bátyja, komoly polgári ember, akinek a részegeskedése is kormányozható, aki azt állítja, hogy a legerősebb ősök a legendás Tas vezér. Viszont bizonyos, hogy a Dózsa-féle lázadás korában már olyan koldusok voltak, mint ma.

– Apád?

Atyai ágon csupa egyszerű emberekre hivatkozhatott, holott a Tasokból kerültek ki homo regiusok is a maguk földjén. Van egy legalább ötszáz éves őse, aki nagy szerepű ember volt, de csak így nevezte magát: Tas Barla, diák. Ő meg számárésszel és mulatságos szükségből éppen verseket írt. Úgy gondolja, hogy ezt nem az atyai leszármazódásának köszönheti egészen, hiszen alapjában elég gyámolatlan emberek valának a Tasok.

– Anyád? – Az ivócimbora kíváncsi természetű ember lehetett.

Anyai ágon nyugtalan emberek az ősei valamennyien, ami nem illik se paphoz, se iskolamesterhez, de ők erről nyilvánvalóan nem tehetnek. Gáborián Ádám, a nagybátyja versfirkáló ember volt, mondják. Mindenképpen szépen halt: részegen és bánatosan nekiment a Szamosnak. Szegény, igen bolondos volt. A Gáboriánok lelkileg csak annyira bírták az egyensúlyt, mint anyagiakban a Tasok. E két, nem egyforma baj ellen egyformán védekeztek, ittak! Egy-két alapos őrült került ki anyja családjából. Egzaltált, bolond család, amely azért vibrált, remegett, kínlódott annyit, hogy zsenit teremjen, de akármennyire önhitt volt, nem jelenti ez azt, hogy ővele biztosan célt ért.

Bíró Lajos is benézett az orfeumba, s Ady asztalához ült. A Három Hollóból jött, ahol Szüts Dezsővel, az újságíróval beszélgetett, de ott hagyta, mert nem bírta már tovább.

Ady Szüts Dezsőt az egyik legpazarabb agyú embernek tartotta, akivel életében összeverődött. Egyik éjjel kimentek a temetőbe. Leereszkedtek a csontverembe, és koponyákat loptak. Aztán meg féltek a koponyáktól, és egy másik éjszakán visszalettek őket.

– Hogyan? – Bíró Lajost izgatta a dolog.

Még gyerekek voltak. Fújt feléjük a novemberies, hideg szél, és öszszedideregtek. Együtt se voltak egészséges emberek, de külön-külön se. Felhajtották gallérjukat, fázósan gondoltak valamire, és egymásra néztek. Értették egymás nézését. De Szüts szólt először, hogy menjenek ki a temetőbe. Kimentek. A halott város vége felé mély gödör, felette zsin-delytető, csak félig befedve. Az a csontbarlang. A gödörben nem volt sok csont. Háta mögött halkán megszólalt: jaj, ha egy koponyát el lehetne vinni. Ölnyi halomban csontok heverték egymáson nagy testvérülésben. Ott emberöltő ismerkedett itt. Így lett egy múlttá a múlt. Ott rejtőzött az élet, mozgás, érzés, tudat, gondolkodás, önérzet, vágy, szenvedély, tudás.

Fehérek, porlók voltak a csontok. Valaha velő forrt mindegyikben, jártak, beszéltek és ölelkeztek. Hogy kulcsolódtak egymásra e fehér csontok! Mint ölelték át a vakító fehér lábcsonatok a bordatörmelékeket! Hogy bámultak nagy szemüregeikkel a kíváncsi koponyák! Nagyon okosnak látszottak. Legfelülre telepedtek. Mintha kivágytak volna a tető nyílásán, mintha vissza szerettek volna térni. Ahogy elaludt a világosság, sötéten, síron, barna-zöld bokrokon szaladtunk kifelé a koponyákkal, vissza az unalomba, embert látni, embert bolondítani.

– Jó! – nevetett Bíró Lajos.

A zenekar újra játszani kezdett, a pincér pedig levelet adott át Adynak.

– Most hozták, szerkesztő úr. A *Nyugtól* kézbesítették.

– Kitől?

– Boncza Berta kisasszonytól, nagyságos uram.

Ady olvasni kezdte a levelet, a kíváncsi szemek elől rejtve, de egyre sugárzóbb arccal.

Bíró Lajosnak aztán elmondta, hogy mit érez, mire készül, és kicsoda Boncza Berta.

17.

Ady, az erdélyföldi csúcsai Boncza kastélyban, Berta szobájában, a kanapén feküdt. Berta ült mellette. A kertből a nyitott ablakon át beszűrő friss levegő melengette szívüket.

Az 1914-es év egyre rémisztőbbé vált. Június 28-án Szarajevóban Gavrilo Princip szerb diák megölte Ferenc Ferdinánd trónörökös és feleségét. Hadüzenetek, mozgósítások, diplomáciai kapcsolatok megszakításairól riogató hírek érkeztek, s a világ kezdett lángba borulni.

– Gyűlölöm a háborút, s már az emberi fajzatot! – Ady nem tudta és nem bánta, mi lesz a világgal, és vele. Néha komolyan azt hitte, hogy az egész világháború ellene indult. Neki legalábbis annyi jutott belőle, mint a megugratott monarchiának: semmi bizonyosság a holnapban, a holnapban, a kenyérben, semmiben. Pedig nagyon szépen gondolta ki és találta el: örökös gyermekora végső napjaira egy kedves nyugtalan kis játékszett választott.

Átölelte és megcsókolta Csinszkát.

– Ivott megint! Egyszer jöjjenek rá, honnan veszi az italt! Titkos rejtekhelyről, ahová éjszakánként kilopózik? Ha engem szeretne, nem inna, s nem mérgezné magát!

– Örültem, megbolondultan szeretem magát! – Ady letérdelt Berta elé. – Maga nekem a beteljesedés és minden.

– Szeret?

– Szeretem – Ady megcsókolta a kezét.

Boncza Berta elhagyott, nyugtalan, szegény életébe Ady valóságos megmentőnek, jó sorsnak érkezett. Olyan fontos volt neki. Anyátlanul, árván nőtt fel, egy kikényszerített vérrokoni házasság átkával, két öregasszony mellett, apja terhére, majdnem utálatával. Hiúságból pénzzel ellátta ugyan, de majdnem tervszerűen küldte olyan helyekre és helyzetekbe, amelyekből csak intelligenciája és a véletlen mentette ki. Most, hogy húszéves elmúlt, módja lesz rá, hogy bármennyire is gyűlölje az ósdi romantikát, az apai átokkal harcolva mégis feleségül menjen Adyhoz.

– Úgy mutatja, hogy szeret, és én bizony ezeket az időket másként nem bírnám ki – Ady átkarolta Csinszkát. Bertát csakis Csinszkának szólította.

A világfelfordulás még az ő ügyüket is felfordította, de talpra nem állította. De miért kell ez a harc? Csak azért, mert az öreg Boncza, a szerkesztő úr, a befolyásos ember, kellemetlenül gondol arra, hogy leányát férjhez kell adnia. Valaki olyanhoz kívánná lányát adni, aki akaratlan, nincstelen senki.

– Akit ő perverz gyönyörűséggel tartana ki szolgai függésben.

Csinszkának nem volt jó véleménye apjáról. De ő megírta neki, hogy ha Ady Endre véletlenül még később jött volna, és ő már férjes, gyerekes asszony lenne, akkor is elhagyna mindenkit és mindent, és vele menne.

– Az árvaszék meg fogja adni a házassági engedélyt – Ady nyugtatta őt.

És ha mégsem, Ady egyenesen gróf Tisza Istvánhoz fordul, aki újra miniszterelnök lett, és tőle fog segítséget kérni. Boncza szerkesztő úrnak már írt levelet.

– Mikor? – Csinszkának felragyogott az arca.

– Éjjel.

– Mégsem csak ivott?! – Megcsókolta Adyt.

– Nem.

– Maga mégiscsak szeret.

Csinszka olvasni kezdte Ady apjához írt levelét. Ady sorai szerint le vele kislányának, Bertukának a sorsát illeti és az övét. Bertukával sorsszerű volt találkozásuk. Imádja őt, a szeretetnek minden fölálдоzni képes nemével szereti, és mert Bertuka úgy érzi, hogy őt szintén szereti, és nagy értelmessége és erős ösztönei egyformán biztossá teszik, hogy őrző, vigyázó, nobilis társa legyen, feleségül akarja venni. Harminchat éves elmúlt, de erős fizikuma és vivicitása addig fog tartani, amíg élni neki rendeltetett. Eredmények és jelek szerint ő talán legvalakibbje az új magyar irodalomnak. A feleségét el tudja tartani, nem nábobi udvarban, fényben, de szabad, gondtalan életben.

– Mélyen tisztelt uram és bátyám... – Csinszka hangosan olvasta tovább a levelet –, ...nem szabad kivételes, nagyszerű kislánya szabaduló útjába állnia. Az én vonzalmam Bertukához annyira nemes és mély, hogy csak őérette minden akadály félretolására elszánt leszek. Most csak arról van szó, hogy kérjünk sorsunknak olyan elintézésébe való belenyugvását, melyet szívünk szerint s joggal mi, Bertuka meg én, elhatároztunk. És ezen nem változtatunk.

Csinszka letette a levelet, Adyt átölelte, és sírt.

– Soha! – szipogta.

18.

A Vampeticsnél Moravek minisztériumi fogalmazó ebédelt már, amikor Tóth Béla megérkezett, és leült az asztalukhoz. Adyt behívták katonának, hozta a hírt, persze végül mégis alkalmatlannak nyilvánították.

– Gondoltad, Béla bátyám, hogy alkalmas lesz? – Moravek föl sem nézett. Körömpörköltet falt, kéjesen és élvezettel, de figyelt azért közben, s tele szájjal még nagyokat nevetett.

– Még egy óriási hírem van, méltóságos uram! – Tóth Béla zónapörköltet rendelt magának. Az is éppen elég drága volt!

– A *Budapesti Hírlap*ban Rákosi Jenő Dunántúli álnéven írt egy remek cikket, amelyben Adyba újra belemart.

– Mondtam már a minisztériumban, Béla bátyám, hogy erre az emberre lehet számítani! – Moravek a paprikás zsírt törölgette a bajszáról.

Tóth Béla pedig mondta is már, hogy mit is írt a jó öreg Rákosi Jenő. Hogy ez az Ady csak elhadarja a gázokba burkolt ritmikus értelmetlenségeit, aztán jönnek a szerkesztők, akik aztán utólag belekomponálnak valami értelmet is! Szóval hogy idáig züllött Ady. Látott egy kis világot, és megrészegeedett a francia meg német dekadensek szellemétől, aztán itt-hon leplagizált néhány verset, néhányat talán írt is hozzá. Ady aztán átcsapott a misztikumba, onnan az értelmetlenségbe, és most ott ül, mint Püthia a nyugatosok jós-boltjában. A tehetséges és tehetségtelen tanítványok meg kapva kaptak a feltűnéscsinálásnak ezen az iskoláján, és boldognál bolondabb esztelenségekre vetemednek.

– Jó! Nagyon jó, Béla bátyám! – Moravek tele szájjal mondta, s nem volt biztos, hogy a körömpörköltre céloz vagy Rákosi Jenőre. Tóth Béla meg csak mondta a magáét:

– Úgy hallottam, méltóságos uram, hogy Ady jól házasodott, és kényelemben él.

– De ha a szakácsnéja olyan kotyvalékot szolgálna fel neki, mint amilyet ő ad nekünk irodalom helyett, Béla bátyám, bizonyos, hogy a szakácsné fejéhez vágná a levesestálat.

– A naiv közönségnek, méltóságos uram, be lehet adni ilyen, de az ember maga nem eszi meg!

És nevettek jóízűen. Tóth Béla megkapta a körömpörköltjét, de az a háborús évek szerinti kicsinyke adag volt. Sok kenyeret és két deci vörösbort rendelt mellé.

A méltóságos úr fizetett, és indult vissza a minisztériumba.

19.

Az Apostolokban Nuszbaum Lévi és Ninchevich Tódor pikoló söröket ittak. Fleckenstein nem volt ott, annak is jó ideje már, hogy gyászolják.

Az irodalom még érdekelte őket a háborús események szorongattatásai közepette is. S ha pikoló sörökre tellett is csupán, azért néha-néha benéztek az Apostolokba. Nuszbaum Lévi megsebesült a fronton, és leszerelték. Ninchevich a behívóparancsot várta.

– Ady válaszolt Rákosinak! – Nuszbaum Ady *Budapest Hírlap*ban közzétett cikkéről beszélt. Nyomdászoktól tudta: Ady megírta, hogy irodalmi vita folyik néhány hét óta és a vitának Dunántúli a vezére. A nyomdászok körében köztudomású volt, hogy a Dunántúli név Rákosi Jenőé. A vita során először azt állapították meg Adyról, hogy egy gazdag mecénás pénzéből él. A következő alkalommal egy nem Rákosihoz szóló levelét publikálta Rákosi. Végül most legutóbb azt írta meg Dunántúli, hogy Ady jól házasulván, kényelmes otthonhoz és jól főző szakácsnéhoz jutott. Ady megkérdezte, lehet-e neki ezután Dunántúlival irodalmi vitát folytatnia. De azt is megkérdezné, hogy magyarnak, úrnak és tisztességnek tartja-e az ilyen vitát?

Ninchevich nem értette, mire célzott Ady azzal, hogy ő egy gazdag mecénás pénzéből él? Mert nem tudta azt, hogy Hatvany Lajos cikket írt a *Nyugatra*, és a cikket Adynak ajánlotta. Ady szívesen fogadta az írást, mert abban viszonzását látta annak a barátságnak, amellyel ő Hatvanynak sok versét és kötetét ajánlotta.

– Nem világos még mindig! – Ninchevich nem értette az egészet.

– Ezek után a *Budapesti Hírlap* sértő módon inszинуálta, hogy Hatvany Ady Endre mecénása – magyarázta Nuszbaum.

– Ez tényleg sok!

– Hatvanyban a mecénást, Adyban a kitartottat gyanították. – Leckét akartak adni egy nagy magyar költőnek, hogy mint kell a mecénásokkal szemben viselkednie! De még ennél sokkal nagyobb disznóság, hogy Adyt ki akarják vitetni a csatatérre! – Nuszbaum egyre jobban belelovalta magát.

– Rákosiék hadjáratának a hatása! Könnyű lenne egy költőt így el-tüntetni szem elől.

– Ebben a világfelfordulásban népszerű dolog lehet egy költőt piszkálni, csúfolni, sértegetni. Nem új divat ez.

– Európa internálta az emberi szellemet, most a legalkalmasabb és a legédesebb a költőbe belemarni.

– Mi lesz majd Kolozsváron, az irodalmi társaság ülésén?

Nuszbaum Lévi gondolkodás nélkül válaszolt.

– Rákosi Jenő szellemében fogják támadni Adyt.

Ittak volna még sört, de már nem volt miből.

Ady a kolozsvári irodalmi társaság ülésén feszült hangulatban. Ellen-ségei mindenre hevesen reagáltak. Arra is, amikor azt mondta, hogy Doberdón rossz, de ő úgy érzi, jobb Doberdón lenni, mint itthon. Soha-se volt gyáva, de fáj, letagadhatatlanul fáj neki, hogy a frontokon belül törnek az életére. De mit akarnak tőle elvenni? A pozíciót? A stallumát? A börze-információit? Elvehetik, mert ő csak a falatokért tartja meg az életét, és azokat senki sem veheti el tőle. A háborút pedig énekeljék azok, akiknek ez könnyű, távoli, szimpatikus vagy üzlet! Neki egyik sem!

– Tud még valamit mondani?! Engem nem fog meggyőzni! – A bekia-bálás ellenére Ady folytatta. Elhiszik talán neki – mondta –, hogy ez a világháború sokaknál jobban szenvedtetni. Hónapok óta még levelet sem igen tudott írni, és mostanában többször is temetnie kellett. Am rossz idegei miatt jobban bántották Rákosi Jenő és társai mániákus hajszái.

– Tiltakozom! Elég volt a sértegetésekből! – A közbekiáltás után is folytatta. Pár évvel ezelőtt, amikor költő-primadonnának volt kénytelen lenni, öröm volt minden bántás. Rákosi Jenőt soha nem tartotta jelentéktelen embernek, habár kártekonyságát ifjú diákkorában is úgy vallotta, mint ma. Sajnálta, hogy kivételesen szólt róla, mert megfogadta, hogy az ő álnokságát nem veszi észre többé. Pedig ő folytatja a maga kis paraliti-kus írásjátékait, s mert világháborús zavar van, minden tanuló senkijét fölszabadítja.

– Válogassa meg a szavait! Ezt nem tűrjük tovább! – De Ady csak mondta tovább... Egy emberrel le kell számolnia: ez Gyalui Farkas. Mindig tudta, hogy a Budapesti Hírlapék, illetve Rákosi úrék nem tudnak születetni írókat. Ellenben a *Budapesti Hírlap* tud halottakat föltámasztani. Ilyen halott volt Gyalui Farkas. Ezt az embert, aki sose írt le eredeti sort, nem lett volna szabad rá uszítani. Egyébként végez vele. Internacionális volta mellett büszkén mutat köteteire. Arra figyelmeztet minden gonosz érzésű embert, hogy talán szükség lesz még a magyarság védelmére, és akkor ő halálos ágyából is föl tud kelni, mert többet érez és sejt, mint a mai szerencsés vagy szerencsétlen hősök.

– Elég! Hallgattassák el! Le vele! Le vele! – Sokan álltak fel és szitkozódtak.

Ady Endre befejezte előadását.

Ady feleségével, Csinszkával 1917 őszétől budapesti lakásukban, a Veres Pálné utcában laktak. Hotelek, panziók, bérelt szobák után ez a lakás volt az egyetlen, amit Ady sajátjának tudhatott. Dolgozószobájában biedermeier bútorok: ágy, az ablaknál íróasztal, mellette könyvespolc néhány könyvvel, dívány és székek vették körül.

Ady az ágyon pihent. Csinszka rendrakás közben mondogatta, hogy ő bizony nem szerető gyermek, mert igyekszik mindent kihajítani ebből a szép pesti lakásból, ami rossz emlékeket idéz fel benne az apjáról.

– Ugye nem lenne szabad ilyennek lennem?

– Maga kis csacsi... csacsinszka... Csinszka... – Ady megcsókolta.

Ma jobban érezte magát, mint máskor általában.

– Tudja, mit olvasgattam? – kérdezte Csinszka.

– Mit?

– A maga levelét!

Ady olyan kedvesen tud írni, vélekedett Csinszka. „Haragszik, beteg vagy úton van az én kis húgom, hogy hallgat?” Csinszka olvasta a levelet.

– Az a gyanúm, hogy gyanúsít! Mire esküdjek neki, hogy valóságos fájdalommal nélkülözöm üzeneteit? Nagyon elárvultam, békétlen peszsimista vagyok, és emellett kövéredem, mint egy püspök. Megvalósulhat-e az a számításom, hogy arra utaztamban meglátogassam? Pár hétig még itt maradok. De írjon, mert hallgatása fáj!

Adynak bizony nagyon fájt. Graz közelében, a Mária Grün szanatóriumban pihent, s Csinszka nagyon hiányzott neki. Mert szerette őt, szerette bizony. És mert hároméves kora óta mindig szeretett valakit. Hétéves korában meg akart halni szerelmi bánatában.

– Jó, hogy nem tette meg, mert akkor most nem lehetne itt mellettem. – Csinszka megölelte. Jó volt így együtt. Csinszkával és a múlttal.

Egy tavaszon, jutott Ady eszébe, túrhetetlenül elhatalmasodott a szerelem, s ez a nagy baj. Nagyok és kicsik, papok és katonák, tanárok és diákok mind szerelmesek voltak. Alkonyat idején egy nagy park tájékát lepte el az összes városi szerelmes. Ez a park, ez lehetett a bűnös, ez boldondította meg a szíveket, de egyébként a lányok is túlságosan szépek voltak akkor és ott. Ők, diákok voltak a legboldondabbak és legszerelme-

sebbek. A parkban várták lihegve a lányokat, akik kacagva érkeztek, négyen, öten. Irma, Irén, Bella, Piroska, Ottília... Mindbe szerelemesek voltak. Már majdnem eladó lányok voltak, s így a mamák nem szívesen nézték őket, kölyköket a leányok mellett.

És Csinszka nevetett.

A leányok unatkoztak, s szükségből szóba álltak velük, reájuk nevettek, és megtöltötték a szívüket szenvedéssel és boldogsággal.

– Csoda, hogy átvészelte, és nem pusztult bele abba a nagy szerelembe!

Ady pofozkodott Ottília miatt, de ő egyre gúnyosabban kacagott rá. Ő az erős és bátor embereket szerette, Ady meg gyönges kis legény volt, furcsa, nagy fantáziával. Éjszaka álmában ördögökkel, rémekkel teli eseményeket élt át! Egyedül félt bemenni egy sötét szobába, s a váratlan hangos szótól mindig dobogni kezdett a szíve. Aztán egy napon elhatározta, nagy szerelemben, hogy bátor ember lesz. Kissé rekedten, de keményen azt mondta Ottíliának...

– Ottília! – Ady letérdelt Csinszka elé. – Én katona leszek, mert szeretném, ha maga szeretne engem.

– És erre Ottília?

Ady felállt, a kanapéra ült, és Ottília hangját utánozta.

– Én bizony most nem adom oda magának a kezem, még csókra sem.

És Ottília folytatta. Odaadja a száját is egy igazi nagy csókra, ha Ady érdemes lesz rá! Ő le fog feküdni, de ma éjjel nem alszik el. Megkérdezte, hogy tudja-e Ady, hogy melyik az ő szobája ablaka? Amelyik a kertre néz. Azon túl ott a temető, ahonnan be lehet mászni a kertbe. Éjfél körül, ha Ady jön, kinyitja az ablakot, odatartja neki az arcát, talán a száját is, és megcsókolhatja, ha akarja.

Ady tíz órakor szökött el hazulról. Sütött a hold, s ő jobban reszketett, mintha vaksötét lett volna. A nyári éjszakára borult a szerelem, mely az egész várost kínoztta. De ő a temetőre gondolt, és vacogott a foga. Csak a partig jutott el, ahol még volt egy kis élet. Már akkor érezte, és sírva szidta magát érte, hogy nincs bátorsága tovább menni. Gonosz az a lány, ezzel vigasztalta magát, mert ha tényleg odamegy, ha ki is nyitja az ablakot, nem biztos, hogy megcsókolhatja, s ha megcsókolhatja, még mindig nem biztos, hogy szereti. Csak csúfolódik vele, csak látni akarja a bátorságát. Nem, nem megy! S ha ott a temetőben valami megmozdul

mellette, abba ő belehalna. És különben Bellát szereti igazán, az ő szép és szomorú szemeit. Hazaszaladt, visszaszökött az ágyba, és Belláról álmódott szépet és szerelmeset.

Adyt köhögési roham fogta el.

– Rosszul van? – Csinszka az ágyra fektette.

– Igaza volt Madame Thébesnek.

– Kinek?

– A párizsi jósnőnek. – Adyt fojtogatta már a köhögés. Csinszka arra kérte, hogy ne erőltesse magát, ne beszéljen. Ady azonban mégis folytatta.

A jósnő ravasz volt, konok és ügyes, és nem is a jóslására volt kíváncsi. Húsz frankot kért, mégis elment. Látni akarta a hírhedt műhelyét. Megkérdezte, hogy meg szabad-e mondanía, ha Ady holnap meghal? Igen, madame, felelte, ha mindjárt ma is. Művészkeze van, mondta a jósnő, és valamelyik keleti országból jött. A keze orientális. Nagyon szereti a muzsikát? Nem akarta elárulni, hogy rosszul sejtí őnagysága, de észrevette az arcán. Hát íróember? Nem válaszolt. Sejtette, hogy újságíró, s vége volt minden merészségének. Akkor lendült újra magasabbat a fantáziája, amikor kettős végstációt jóslott. Azt mondta, neki vagy óriási sikere lesz harmincéves korában, vagy megőrül. Csinszka ijedten megfogta Ady kezét. A jósnő folytatta. Nagyon művészkéz. Áldja istent, hogy nem lett kereskedő, ezt mondta még. Tud pénzt szerezni, de még túrni sem tudja. Írjon könyveket!

Ady akkor jókat nevetett magában a jóslaton. Nem karcolt a lelkébe egyetlen szót sem, de valami mégis bántotta. Az ördögbe is, azt a megbolondulást elhallgathatta volna.

A köhögés újra fojtogatni kezdte.

22.

1918. október 31-én gróf Tisza Istvánt, volt miniszterelnököt ismeretlen fegyveres katonák budapesti lakásán agyonlőtték. Másnap a Tisza Kálmán téren összegyűlt tömeg a köztársaság kikiáltását követelte. Gyűléseken országszerte Magyarország függetlenségének és a köztársaságnak a kikiáltását követelték. Linder Béla hadügyminiszter elrendelte, hogy a magyar csapatok tegyék le a fegyvert. Miután a király a Károlyi-kormányt

saját kérésére fölmentette a neki tett eskü alól, este a kormány tagjai fel-
esküdtek Magyarországra és a magyar népre, a Nemzeti Tanács elnökévé
választott Hock János előtt.

Ady és Csinszka budapesti lakásukban izgatottan olvasták a híreket.
Ady háziköntösben a kanapén feküdt, Csinszka mellette ült és az újságot
lapozgatta. Károlyi Mihály gróf, miniszterelnök kiáltványt intézett a világ
népeihez. A magyar nemzet leteszi a fegyvert, belép a Népszövetségbe,
minden népnek egyenlőséget és testvériséget hirdet; Európa védelmében
eltöltött múltjára hivatkozva területi sérthetetlenségért folyamodik. A
hadsereg tisztikara a budapesti Országház téren ünnepélyesen felesküszik
a Nemzeti Tanácsra és a kormányra.

– Bölöni legalább itt lenne! – Ady fölsóhajtott.

– Tíz napja Svájcba utazott. De Schöpflin meglátogatta, és még fogja
is.

– Forradalom van! Nem éppen most olvasta, hogy Tisza Istvánt
meggyilkolták?!

– Gyurka híreket hozna!

Kopogtak az ajtón. Vojnica, a szobalány rémült arccal lépett a szobá-
ba.

– Hivatalos emberek jöttek, tekintetes asszony! – És dermedten állt.

– Küldöttség vagy mi. – Nem tudta tovább folytatni, mert a két küldött a
szobába érkezett. Egyikük Hock János volt, a Nemzeti Tanács elnöke. A
másik küldött levelet tartott a kezében és olvasni kezdte:

– Komor napokat élünk, a magábaszállás sötét napjait. Ezért siettünk
feléd, ó poéta. Segíts! Ha betegen is, de segíts! A kisujjadat sem kell moz-
dítanod, csak szemeddel mutass könyveid felé. Ezekből a könyvekből
kiált a világ felé a magyarság joga a léthez. Most a te hited fiai vezetik az
ország ügyeit, melyet idegen ellenség, a te honi ellenségeid bűnei miatt
akar végzetesen megnyirbálni. Nemzeti egységünket vonják kétségbe.
Bennünk és főleg benned, ki elől jártál időben és zseniben, benned él,
Ady Endre, Magyarország szellemi egysége! Mutass könyveidre, Ady
Endre! Mutass szívedre, Ady Endre! Mutass hitedre, mutass a magyar
lélek birodalmára, a te szellemi országodra, amelyet nem szállhat meg
ellenség, s mely a jövőendő magyarok örök országa. Ebben az országban a
te utadon akarunk járni mint hív követőid, utánad, mindig csak utánad.

Ady hangja remegett, akadozva szólt. Dadogva, gyáván, de mégis némi büszkeséggel mondott köszönetet a forradalmi nemzet tanácsának, aki eljött a költőhöz. Dadogva, mert életében sokat kiabált, dadogva is mondta, milyen jólesik neki ez a mindennél nagyobb kitüntetés.

– Úgy érzem, hogy való és bekövetkezett az én forradalmam! – Kezet fogott a küldöttekkel.

A vendégek rövid ideig tartózkodtak Ady szobájában. Csinszka maga kísérte ki őket.

*

Ady 1919. január 27-én, negyvenkét éves korában meghalt. Utolsó útjára, végső nyughelyére, a Kerepesi temetőbe, néma gyász közepette híveinek tömege kísérte el.

Temetése napján dermesztő hideg szél fújt. Azon az estén Csinszka Ady kanapéjára ült, férje köntösét szorongatta, és csak sírt, zokogott.

Asszonyi élete oly rövid volt!

Odakint a szél egész éjjel kibékíthetetlenül füttyült.

TÁVOLI VIZEKEN

1.

A történet, napjainkban játszódik, az M/S HUNNIA kereskedelmi óceánjárón, annak is leginkább a hátsó fedélzetén, amit a tengerészek csak pupának hívnak. A pupa közepén rozoga asztal állt, néhány pad, s jókora tekercsekben hajókötelek, amelyekre a matrózok le szoktak ülni. Elöl a biták magasodtak, amikre a köteleket erősítették, amikor a hajó kikötött; továbbá csörlők, gépek és a korlát töltötte ki a teret. A pupa közepétől balra lépcső vezetett a felső fedélzetre, ahol a zuhanyozó volt, meg padok, hátul pedig a magyar nemzeti lobogót lebegtette árbocon a szél.

Harsogó indulót bömböltek a hangszórók. A legénység tagjai az alsó fedélzeten álltak, Garami Antal hosszújratú kapitány, Csada Róbert gépüzemvezető és Tatai Jeromos rádiós tiszt pedig a felsőn. A hajómotor zúgása és a hullámok morajlása hallatszott még erőteljesen.

Egyenruhát nem viselt a legénység; öltözkük olajos volt és piszkos. A zene halkult, a legénység és a tisztek szétszéledtek; Hidas György gépápoló és Polter András hajópincér maradtak csupán a helyükön.

– Megható a búcsúztatás! – lelkesedett Polányi.

– Ha kifutunk, így szokás – felelte közömbösen Hidas. – De mielőtt sírva fakadnál, láss neki! Itt az olló és a borotva.

– De mennyit vágjak le?

– Mennyit! Mennyit!! Hogyhogy mennyit?!

– Egy centit, ötöt?

– Az egészet!

A gépápoló nem igazán értette a kérdést. Két hét múlva a trópusokra érnek, s meg fognak dögleni a melegben. A vörös-tengeri átkelésnél hatvan fok lesz a gépházban.

– Nekem mindegy. Ha kopasz akarsz lenni! De menjünk fel az úszómedencéhez, ott van víz!

– A púderosba?! Az a Haarlemtől túl magasan van!

Hidas, ha nem tudta volna, ebből kitalálta volna, hogy a hajó pincére most hajózott be.

– A medencét mindenki használhatja!

– A siorkák! Akiknek arra is van idejük, hogy fürdőzzenek.

– Maradjunk akkor itt?

A pupán kávézni szoktak, Hidas azt javasolta, hogy menjenek mégis inkább fel a medencéhez.

Elindultak. A szél és a tenger moraja erősödött. Polányi a lépcsőn felfelé menet megkérdezte még egyszer Hidastól, hogy nem gondolta-e meg magát, s nem fogja-e elátkozni, hogy kopasz lett.

– Én nem, de mások zaklatni fognak az ellátás miatt, s amit még el tudsz képzelni. Elődöd se bírta sokáig, és hamarosan meg fogod érteni, miért csoda, ha valaki tengerész létére eléri a nyugdíjkort.

– A tiszték bírják?

– Jobban mint mi, kispajtás! A siorok a púdert hintik, a szart pedig mi takarítjuk el! És mi mégis, mégis hajózunk! – Hidas felállt. – Valami szilaj, féktelen vágy űz bennünket? A jóságos, öreg tengeri isten, Nereus leányai, a hajósokat segítő nimfák hívnak, csábítanak minket a messzi vizekre, a mély és küismerhetetlen tengerekre, a hideg tajtékú hullámokra? S bár sohasem láttuk, tudjuk mégis, hogy a tomboló vihar, vagy a lágyan ringó habok alatt, lent a mélyben virágok nyílnak.

– Te költő vagy?

– Nem.

A felső fedélzeten Csada Róbert gépüzemvezető közeledett feléjük.

– Hidas! A kabinokhoz azonnal! Becsapódik a víz!

– Igen, uram.

– Hívjon segítséget a gépházból!

– Máris, uram!

Csada sietve távozott.

– A hajvágást el kell halasztanunk, András! Szólíthatlak így, Polányi?

– Igen.

Hidas rohant le a lépcsőn a hajótérbe. Polányi is elindult, de ő bizonytalanul járt-kelt még a hajón. Süvöltve erősödött a szél és morajlott a tenger. Kelemen József kormányosmatróz, és rövid idő múlva Hidas, elgyötörten, csuromvízesen érkezett a pupára, hogy pihenjenek.

– Kemény volt! Elkerülhettük volna! – Hidas kifújta magát.

– Szerencse, hogy Jani idejében észrevette – A kormányos, a hajóács-ra célzott. – Miért nem lettem inkább pincér? Mondd, milyen fickó az új pincérünk? Látom, hogy gyakran beszélgetsz vele.

– Rendes.

– Vigyázz vele! Sose tudhatod!

– Megbízom benne.

– Azért csak légy óvatos!

– Mihályi János különbogárnak hívja, és az a véleménye, hogy nem úgy néz ki, mint egy pincér.

– Nem paranoiás a hajóácsunk?

– Polányi intelligens és mindenáron a legénység közé akar férkőzni. Ennek ellenére mégis szimpatikus.

– Ő lehetne az új szakszervezeti titkár! Wallner nem vállalja már tovább.

– Minek ide tikár? Wallner se tudott elérni semmit. Annyi volt a dolga, hogy aláírta a heti étrendet, amit a kapitány akkor változtatott meg, amikor akarta.

– A választásnak nincs tehát semmi kockázata.

Kelemennek kezdett tetszeni az ötlet.

– Lehet, keresztül tudja vinni az akaratát. Most hajózott be, civil még, az otthonról magával hozott igazságérzete még benne él. S azzal mi már nem dicsekedhetünk féléves, tízhónapos, egy éves távollét után. Azt sem tudjuk már pontosan, hogy mikor hajóztunk be. Mintha a társadalom peremére csúsztunk volna. Fogalmunk sincs arról, hogy mi történik otthon, mi a világban. Régi újságokat lapozgatunk: mozaikokból rakjuk össze utólag az eseményeket.

– Beszélj Polányival! – mondta Hidas. Kelemen nem felelt, hideg borzongás futott át rajta, elindult, hogy megszárita a ruháit. Hidas a vizet kémlelte. Polányi a lépcső korlátjába kapaszkodva a felső fedélzetről támolgott lefelé. Hidas a segítségére sietett. Ebben a szempillantásban hatalmas mennydörgések hallatszottak.

– Nem bírod, kispajtás?

– A levegő jót tesz – reszketett a hajópincér.

– Lélegezz nagyokat! A tengeribetegségnek két gyógyszere ismert: a kellemes testhelyzet és a távoli pontok nézése.

– Hol van itt most kellemes testhelyzet?! – Polányi azt hitte: cukkolják. Hidas leültette az asztalhoz és szódát itatott vele. A hullámok könnyedén csapódtak a fedélzetre, s csak úgy dobálták a Hunniát.

Hatalmas vihar kerekedett! A tálalóhelyiségben a hűtő kiszakadt a falból, a tányérok, a poharak mind lerepültek az asztalokról, a tengerészek pedig a székekről.

– Igylál, kispajtas! A tenger most mindenkit megfingat!

Polányi panaszkodni kezdett, mintha a hajópincér számára újdonság lett volna, hogy csúszkáltak métereket a szalonban, amíg végre valami kapaszkodót találtak. A pihenő idejüket töltők nem tudnak aludni. Annak is örülnek már, ha az ágyról nem gurulnak le.

– Fekve is kapaszkodni kell! És közben micsoda zajok kerekednek! Süvít a szél, nyikorognak a szekrényajtók, zörög, recseg minden, potyognak és gurulnak mindenfelé a tárgyak. A legidegesítőbb az volt, hogy egy ceruza ide-oda csapódott a fiókban. Túlvilági kínok ezek!

– Én a mennyországba kerülök! A munkásosztály a paradicsomba megy! –

Hidas nevetett: – Itt bóbiskolhatsz egy kicsit.

Polter ordított, hogy a felkorbácsolt hullámok csattanásait túl tudja kiabálni.

– Nem bóbiskolni, hanem végre egy jót aludni szeretnék! – Polányi is ordított, hogy a felkorbácsolt hullámok csattanásait túl tudja kiabálni.

Másnap mindenki ugyanúgy dolgozott, mintha mi sem történt volna a tengeren. Hidas vigasztalta, hogy másnak se könnyű, s akik már évek óta hajóznak, azoknak is telemenne a gatyájuk, ha elhagynák magukat.

– Hajtottam, mint egy igavonó, egész nap, reggel óta enni nem volt időm, de még fegyelmet is kaptam.

– Fegyelmet?! Miért?

– Több ablak nem volt bereteselve teljesen! A víz hatalmas sugárban zúdult be. Az ablakot ugyan bezárták, kihordták a vizet, és már kapták is az új parancsot. A hatos raktár felső szintjén elszakadtak azok a drótkötelek, amelyek a póthengert rögzítették. S a hatalmas vaskolosszus ide-oda csapódott a raktárban.

Nem volt egyszerű rögzíteni, s addigra sok mindent összetört a raktárban.

– Ezért kaptad a fegyelmet?

– Nem. Fel kellett mennem a púderosba a kápónak jelenteni. Csada irodájából lefelé jövet észrevettem, hogy a tisztí tálaló ajtaja nyitva, elvettem egy lángost.

– Többet is elvehettél volna.

– Amikor a szalomból kiléptem, Csadába ütköztem. Üvölni kezdett, mindennek lehordott. Mit keresek a tisztí körletben? Hogy merészelek élelmet lopni?!

– Azt mondta, hogy lopsz?!

– Beszélhettem neki, hogy nem volt időm ebédelni. Nem érdekelte mennyit dolgoztam délután. Nem szoktam a felső fedélzeteken mászkálni, de ha már fel kellett mennem jelentést tenni, bekaptam egy falatot.

– Elképesztő! – Polányi nem hitt a fülének.

– Neked! Mert zöldfülű vagy!

– Szólj a szakszervezeti titkárnak!

– Normális vagy?! Wallnert gyűlöli a kápó. Wallner diplomás, kispajtás, és ez ahhoz elég, hogy a kápó valakit utáljon. Máskülönben Wallner beadta a felmondását. Azt se kérdezték tőle, miért megy el. Csak azt, mikortól számolhatják a felmondási idejét.

– Miért utálja a kápó a diplomásokat? – kérdezte Polányi.

– Sok a miért, kispajtás! Garami és Csada gyűlölik azokat, akik többet tudnak, mint ők. Mindketten a személyi kultusz dinoszauruszai... Kádár Jánost is túléltek!

– Neked van diplomád?

– Ez fontos?

– Szeretném tudni!

– Van. De titkolom.

Hidas sok hajón dolgozott már, s tapasztalatból tudta, hogy a felsőfokú végzettséggel nem kell kérkedni. Kezdő diplomásnak mindenáron be akarják bizonyítani, hogy nem ért semmihez, és csakis olyan munkát adnak, amibe könnyen belesüllyed.

– Milyen diplomád van?

– Gépészmérnök vagyok. – Hidas legyintett. Másnak is van diplomája. Wallner elektromérnök, a hajón százszámra cserélheti a villanykörtét. Hidasnak eszébe jutottak az 1988-1989-es évek eufórikus napjai: Nagy Imre és sorstársainak temetése, az első szabad választás, az utcai

plakátok, azokon a tányérsapkás, arctalan orosz katona fényképe és a felirat: „Tovariszi konyec!”

– Garamiról mit tudsz?

– Életművész. – Hosszújártat után ment már ő haza Németországból a Dunán a saját jachtján. Kétszer annyit keres mint egy pesti bankár, s tudja pontosan, hogy kinek, mikor kell adni ajándékot vagy csúszópénzt; mikor, hol, kivel kell együtt vadászni. Külföldi kikötőben kommunizál, de a hajón a tengerész ha levegőt szeretne venni: megjegyzést Kádár Jánosra ne tegyen.

– Csada?

– Multimilliomos ejtőernyős. Munkásórból vált demokratává. – Hidas kertelés nélkül fogalmazott. – Társaságban kedvenc témája, hogy mekkora szállodája és étterme volt az apjának. Amit majd ő visszaszerez. De mindenki tudja, hogy néhány holdas kisparasztok voltak a szülei, akik Csadából nem tudtak embert faragni. De van már annyi pénze, hogy szállodát és éttermet nyithasson. Csada irányítja a hajón a „bunkerolást”, és a fedélzeten mindenki tudja, hogy a tartályokba ugyanannyival kevesebb olajat szivattyúztat, mint amennyivel többet a céggel kifizettet. A sok ezer liter különbözete összegének a fele az ő, másik fele Garami széfjébe kerül.

– Ha lassan megyünk, mindig arra gondolj, kispajtás, hogy lopják az olajat!

– Vannak bizonyítékaid?

– Nincsenek.

– Anélkül nem kezdetünk semmit. És Tatai Jeromos?

– A rádiós tiszt a legműveltebb fickó a hajón. Tudomása van arról is, amiről nem kellene. Könyvet is kölcsönözhetsz tőle! Zárkózott természetű, apja munkaszolgálatban, anyja Mengele kísérletezgetései közben halt meg. Tatait nagyanyja nevelte fel, s nagyanyja halála után Izraelbe disszidált. Katona volt, de a rendszerváltozás után hazatért Magyarországra. Zsidó hagyományok szerint él, íróasztalán menóra, tóraállvány és tóraolvasó. Kipában szokott imádkozni.

– Király Mihály milyen tengerész?

– A legjobb, akit ismerek. De a legkiábrándultabb fedélzetmester, akivel valaha találkoztam. Nem tudja felfogni, hogy amiben hitt, az már

nincs többé. S csak úgy sajog benne a múlt, mint amputált kézben a fantomfájdalom.

Mihályi János, a hajóács kárpótlási jegyekért ötven hektár erdőhöz és harminc hektár szántóhoz jutott. Az államosítás előtt birtokuk volt, hozzá a megfelelő kutyabőr. Mihályi hajlíthatatlan mint a jegenye. Azért hajózik hónapokig, hogy szabadsága idején az erdőt járja. Kelemen József, a kormányos arra büszke, hogy anyai nagyapja vitéz volt, s a rangot ő örökölte.

– És te, Polányi? Te milyen ember vagy?

– Igazságot kereső.

A tenger csillapodni kezdett, a nap kibújt a felhők mögül, az idő megenyhült, s a nereidák fürge táncot jártak újra a hullámokon.

– Ha szép az idő, minden olyan más! – Polányi arca felragyogott.

– Szép az idő, gyönyörű a tenger! Tengerész ilyet nem mond soha, kispajtas! – Hidas magára hagyta Polányit.

A hajópincér utána nézett, s nem értette, hogy lelkesedésében mi volt idegesítő. Nem tudta még, hogy a hajón nyugtával szabad dicsérni a napot.

*

A vihar elvonult. Mihályi, Wallner és Kelemen érkeztek az alsó fedélzetre. Leültek az asztalhoz. Fáradtan, borostásan. Kopaszra nyírtan Hidas is megérkezett. Kelemen azonnal megjegyezte:

– Úgy nézel ki mint egy hógolyó!

– Közeledünk a trópusokhoz. Nemsokára a bőrünket is szívesen levedlenénk!

Polányi kannában kávéhozott a konyhából, tálcan csészéket, és üdítőket. Halk zene szólt.

– Ki nyírt meg? – kérdezte Kelemen.

– András.

– Gratulálok, Polányi! – mondta Kelemen.

Király Mihály fedélzetmester is megérkezett.

– Totális és orbitális jó kávé! – dörögte, és leült.

Kialakult szertartás szerint így köszöntek egymásnak a tengerészek.

– Totális és orbitális barom ez a Király, idétlen köszönéséről képtelen leszokni – súgta Hidas Polányinak.

Szürcsölték a kávé. A zene hirtelen félbeszakadt, s Tatai Jeromos beszélt. Éles, recsegő hang sistergett a hangszóróból: „Itt a hajórádió műsora! Tatai Jeromos jelentkezik. A HUNNIA Szumátra partjai felé tart, átlagosan tizenhat csomóval. Nem lebecsülendő teljesítmény ez egy háromszáz méter hosszú, negyven méter széles hajónál, melynek hordképessége negyvenezer tonna. És ehhez még hozzá kell számítanunk a felszereléseket, a személyzet, az ivóvíz és az üzemanyag súlyát!”

– Seggfej! Te dumálsz, amikor még a púderosban is eltévedsz?! – Király mérges lett. Megjegyzését a rádiós tiszt nem hallotta, beszélt tovább: „Képzeliék el, hogy a hajó teljes rakománya kétezer vasúti teherkocsiban férne el...”

– Kit érdekel ez!!? Pihenőidőben! – Király még idegesebb lett.

„Az M/S HUNNIA az Atlanti-óceánon halad”.

Király felugrott, és kikapcsolta a hangszórót.

– Aki hallgatni akarja, menjen a kabinjába!

Visszaült a helyére, odébb lökte Hidast.

– Húzzál el innen! Már mondtam neked, hogy mellém ne ülj! Gyűlölöm a gépápolókat! Nem bírom a szagukat!

– Én a helyedben tartanám a számat! Ennek egyszer rossz vége lesz!

– Kelemen farkasszemet nézett a fedélzetmesterrel.

– A kormányosmatrózok is ingerelnek!

– Jóskának igaza van! – Wallner sietett Kelemen védelmére.

– De az elektrikusok és a szakszervezeti felforgatók is! – Király nem tudta abbahagyni. – ... Akik bent hűsölnek a hajón egész nap, mi meg gutaütést kapunk a tűző napon!

A pupa egész asztaltársasága röhögött. Majd hosszú, egyre kínosabb csend lett. Király és Wallner gyűlölettel méregették egymást. Kelemen megpróbálta menteni a helyzetet.

– Hallottátok, mi történt? – Kelemen a kérdéssel oldani igyekezett a feszültséget, mely oly gyorsan támadt fel mint a szél a fodrozódó hullámkokon. – Hajnalban SOS-jelzés riasztotta Tatait.

– De jól informáltak egyesek! – Mihályi ingerelte a kormányost. Kelemen elmosolyodott, és folytatta, amit szolgálatban hallott a kormánykeréknél. Angol hajó jelezte, hogy nyolcvan mérföldre tőlük jacht hánko-

lódik a tengeren. Percek múlva két közeli hajó is jelentette, hogy elindultak menteni.

– Szerencse, hogy nem mi! – A fedélzetmestert a történet nem hatotta meg.

– Miért, te haleszű? – kérdezte Wallner.

– Nem hallottál még arról, hogy kalózhajók SOS-jelzést adnak le, aztán a mentésükre érkező hajót frankón kipucolják?

– Ázsiában, de nem itt!

Kelemen mesélte tovább a fejleményeket. Fél óra telt el, amikor a parti őrségnek a norvég kapitány jelentette, megtalálta a jachtot, és felvette az utasokat. Éjjel, a viharban leállt a jacht motorja, a rádió is felmondta a szolgálatot. S csak hánykolódtak a zavaros vízben.

– Büdös mázlijuk volt! – Mihályinak igaza volt. Éjjel a hajó ugyanis olyan mint a denevér; ultrahang segítségével a sötétben nem repül neki semminek.

Mihályi, reggel, amikor a ballasztszintet mérte, breton halászokat látott.

– Karattyoltak és integettek. Egyikük tonhalat dobott föl a dekkre. Ugathattam neki, hogy van mit ennünk. *Hungarian* vagyok és nem *hungry*, ismételtettem neki!

– *Angry hungarian!* – Polányi beszólására kitört a röhögés. De a hajó is billent egyet.

– A kurva anyját! Ez hiányzott még nekünk! – A fedélzetmester felugrott a helyéről.

A HUNNIA a morcos Vizcaya-öbölbe érkezett. Biztosak voltak benne. Az Atlanti-óceán csillapíthatatlan hullámai a nem is olyan távoli Spanyolország és Portugália partjaitól indulnak el. Menniük kellett, minden külön utasítás nélkül tudta valamennyi gyakorlott tengerész.

– Zéfesztelni mindent! – A fedélzetmester kiadta a parancsot. – Ne essen szét ez az úszó rozsdakalitka!

Ólomszürkék a hullámok, és egyre nagyobbak!

Hidas szabadidejében a vizet kémlelte, és álmodozott.

Ki tudja, e pillanatban éppen talán száz ember feje felett siklunk el? S a távolság köztünk alig ötven méter.

A gépápoló a korlátnak támaszkodott.

Ott lent, a tengeralattjárón a világítótestek nappali fényt árasztanak, a vízbontók ontják a friss levegőt. A kényelmesen berendezett moziteremben filmet vetítenek, a tornateremben súlyzókat emelgetnek. Néhányan az étteremben ebédjüket fogyasztják, mások pedig éppen zuhanyoznak. Mindenütt eleven élet! De lényegében ugyanúgy korlátok közé szorul az élet ott lenn is, mint fent a Hunnián. Otthon is korlátok között éltem; mindig és mindenhol. Amikor a nagymamám barátnőjénél laktam Kőbányán, este csak tíz után mehettem haza. Az asszony bérlője éjszakás volt, és pihenhettem az ágyában. Rengeteg időm volt új címeket keresni. Végre Terézvárosban találtam egyet. Soha úgy még nem siettem sehová, mint akkor! Csöngettem, s amikor kitárult az ajtó, megszeppentem a látványtól: nem láttam nőt még akkora méretben. Dadogva tudtam elmondani, hogy miért jöttem. A nő lény szemrevételezte vézna karjaimat, sovány mellkasomat. Ugyan mit is kezdjen ő énvelem, törekény lényemmel? Neki komoly ember kell, férfi! Ott a létra alatt, az a vaságy, arról van szó. Fölötte ruha száradt. Jól megnéztem, s csak akkor jöttem rá, hogy nem vitorlavásznak csöppögtek, hanem női alsóneműk. És amikor özvegy Palicsekné kétszobás lakásában laktam a Bródy Sándor utcában? Először örültem, mert azt hittem, hogy majd ott nyugodtan élhetek. Aztán lassan rájöttem, hogy tévedtem. Lakosztályom ugyanis Palicsekné szobájából nyílt, s ha késő éjjel keveredtem haza, megesett, hogy kénytelen voltam rajtakapni őt a fogatlan, öreg szeretőjével. Persze őket semmi nem zavarta. Sőt, a takaró alól ki is köszöntek nekem! Vidékről indultam el, a fővárosban mérnökhallgatóvá vedlettem, szárnyaimat még csak bontogató gondolkodóként saját szememmel láthattam, milyen az élet a legvidámabb barakk fővárosában? Amikor Dudásékhoz Rákospalotára költöztem, úgy éreztem, hogy az életem alakulni kezd, mert én lettem a Dudás házaspár szemefénye. Elvesztett gyermekeik helyett engem szeretettek. Az idős Dudás egy szobában aludt velem. Mivel beteg volt, egész nap az ágyat nyomta. Reggel viszont már fél hatkor félrehúzta a függönyt, hogy nézzem engem. Dudásné nyugalmazott tanácselnök volt, a lányuk fölakasztotta magát, katonatiszt fiuk szolgálati fegyverével a menyüket lőtte le, majd annak menekülő szeretőjét, aztán végül magát lőtte főbe. Dudás skizofrén tekintetéből áradt a jóindulat: számára én voltam a megváltó. Szobám nem volt nagy, de volt benne minden, amire szükségem lehetett. Szék, szekrény, ágy, köröskörül, lent-fent könyvespolcok és

egy íróasztal. Dudásné pedig! Minden idegszanatóriumban név szerint ismerték! Meghalt volna értem! Ágyba hozta a reggelit, s ilyenkor nézhettem az öregasszony begombolatlan hálóingéből kilátszó felső testének lehangoló látványát. Így éltem, másodmagammal, illetve harmadmagammal az örökkévalóságban, s közben múltak a napok, sőt az évek. Lassan a hajam is hullani kezdett.

A rádió Dudáséknál bömbölt állandóan, s abban pedig hazudtak éjjel, hazudtak nappal és minden hullámhosszon!

Majd eljegyeztem egy lányt, akivel már hosszú ideje szeretttük egymást. De ezzel merényletet követtem el a sors ellen, mert újra albrét után kellett néznem.

És Morlay doktor, a bíró, akinek a kutyáját sétáltattam a Szent István parkban!? Ó volt a legrendesebb hozzám! Nemrégen levelet írtam neki. Morlay szűkszavú ember, és valóságos információtároló.

Hidas maga elé képzelte a képet, amint Morlay könyvtárszobájának legcsendesebb zugában ül, virágai között, karnyújtásnyira a kézikönyveitől.

Asztalára a Szent István parkból beszüremlik a fény, a fák lombjai lecsendesítették a Pozsonyi út zaját, s a hűvös szobába, a kortalan lexikonok friss ózona áradt.

Morlay a levelét olvasta.

A felső fedélzeten Csada tűnt fel. Hidas még Morlay bíróra gondolt, a dolgozószobára, a könyvespolcain sorakozó díszkötésű szótárakra, ritka és régi könyvekre.

Csada lejött a lépcsőn.

– Mi a fenét csinál itt, Hidas!? Maga ennyire ráér?

– Nem kezdődött el még a szolgálatom, uram.

– Menjen csak a gépházba, én majd kitalálok magának valamit! Hogy ne legyen annyi ideje feljelentő leveleket firkálni!

– Senkiházi! Neked még a névadód is vámpír volt! Vagy Sztálin személyesen! – sziszegte a gépápoló és elindult a gépházba.

*

Két hét telt el. Kikötés nélkül, üzemanyagot kímélő, lassított menetben.

Gibraltárban, nyílt vízen horgonyozva, tartályhajóról vételeztek üzemanyagot, végighajózták a Földközi-tengert, s a Szezei-csatornát átszelve jutottak ki a Vörös-tengerre.

Polányi, ahogy minden nap a délelőtti és délutáni tizenöt perces pihenőidőben, kávét, csészéket, és üdítőitalokat szolgált fel. A pupán gyülekeztek a tengerészek, Hidas azonban nem volt köztük. A matrózok rövidnadrágot vagy fürdőnadrágot viseltek csupán, néhányukon trikó is volt. Halk zene szólt.

– Totális és orbitális jó kávét! – köszönt a fedélzetmester.

– Jó kávét, uram! – Polányi letette a kávét.

– Jó kávét!

– Tegezhetsz, Polányi! – Király kezét nyújtott a pincérnek. – És van nevem, Mihály, Miska, amelyik tetszik. – Polányi most már közéjük ülhett. –

– Köszönöm – Polányi leült és töltött magának is.

Hangszórón keresztül Tatai tájékoztatása kezdődött: „Itt a hajórádió! Tatai Jeromos jelentkezik. Kijutottunk a Vörös-tengerről; hajnalban haladtunk át a Gyász kapuján, a Bab-el-Mandeb-szoroson, s jelenleg az Indiai-óceánon Szumátra partjai felé hajózunk. Az Indiai-óceán északi része trópusi tengernek számít, ezért felszíni vize sokkal melegebb a másik két óceánénál. Érezzük ezt a saját bőrünkön. Az úszómedencében a víz hőmérséklete 28 fok...”

– Ebből elég! – Király kikapcsolta a hangszórót. – Egy éve hajózik ezen a rozsdapalotán, de egyszer se volt még időm lubickolni!

– Munkaidő után te is úszhatsz, ha akarsz! – jegyezte meg Polányi, de szerencsésebb lett volna, ha hallgat.

– Amikor néhány hetes voltam, mint te, Polányi, én is ezt hittem még!

Csend lett azonnal. Senkinek nem volt kedve vitatkozni.

– Tisztasági szemle lesz! – Kelemen szólalt meg.

– Nevetséges! – Mihályi a szemlét múlt századi fegyelmezésnek tartotta, amikor a vitorlásokat szedett-vedett legénység szolgálta. – Hogy meg ne egye őket a szar!

Wallner őrmesteri fogásnak tartotta a szemlézést, szakszervezeti jelentésben is jelentette már, hogy az egész olyan, mint a katonák abból a célbóli felsorakoztatása, hogy végignézzék a körmeiket, de pusztán csak azért, hogy teljen az idő, s nőjön a feszültség.

– Tisztaság! Nehogy megint tisztogató legyen! – dohogott a kormányos.

– Mire célzol? – Polányi még nem tudta, hogy elődjét gyilkosnak tartották, mert egy parancsot különös módon hajtott végre.

A macskák elszaporodtak a hajón, s a kapitány unta már őket. Pavlovicsnak szólt, az előző pincérnek, hogy egy macskát sem akar látni többé a Hunnián. Pavlovics nem tudta miképpen hajtsa végre a parancsot, sokat tépelődött magában, aztán bezsongott, húspástétommal előcsalogatta a macskákat, és a falhoz csapkodta őket. A hajón mindenütt vérfoltok és húscsfatok maradtak... Terjengett a bűz! És amikor mindegyikkel végzett, a tengerbe rugdosta a tetemeket.

Polányi sóhajtott egy nagyot.

Kelement rosszullét kerülgette. A sok kis állat nem pusztult el azonnal; köztük sokan a hajó körüli hullámokban fuldokoltak. S az az iszonyú vinnyogás!

A parancsnok még meg is dicsérte Pavlovicsot a derekas munkáért.

Azóta nincs macska a hajón.

– Mindent odaadnék azért, ha egyszer láthatnám, amint valaki Garami elé állna és azt mondaná: Uram, Ön alkalmatlan arra, hogy emberek között éljen! – Wallner Hidas szavait idézte.

– Benőhetett volna már a feje lágya – Mihályi álmodozónak tartotta Hidast.

– Lehet, hogy ez álom, de nem is olyan valószínűtlen! – Wallner más véleményen volt.

– Garami mit szólna? – kérdezte Polányi.

– Ő csak itt a hajón valaki. Nem tudják őt ellenőrizni – Wallner jól tudta, hogy a kapitány a hajózási vállalat központjába küldözgeti kikerekített jelentéseit, ám hogy a Hunnián mi történik, azt csak a tengerészek látják, és a Jóisten.

– Nem túlzol? – kérdezte Polányi.

– Látni fogod magad is! – válaszolta Wallner.

Garami és Csada a felső fedélzetről jöttek lefelé. Garami utasította Királyt, hogy küldjön két embert a gépházba, mert Hidas megint szimulál.

– Hozzák föl azt az átkozottat!

Garami és Csada távoztak. Király Wallnert és Kelement jelölte ki a feladatára, hogy hozzák fel Hidast a gépházból, amíg nem késő.

– Hidas nem bírja már sokáig! – jegyezte meg Király.

– Akkor miért nem teszel érte valamit? – kérdezte Polányi.

– Polányi, Polányi! Te a szavak embere vagy!

– Tettek is kellenének! De te is csak hajtod az embereidet! Soha nincs dicséret, nem hallani egy emberi szót!

– Tudok türelmes lenni egy határig, de csak merészkedj odáig! Egyébként meg, ha eddig nem vetted volna észre, kis ember vagyok itt. Nem tartozom a tisztek, de valójában a legénység közé sem. És ugyan minek ugrálnék? Úgysem változna itt semmi!

– Összefoghatnál a legénységgel!

– Ide nem érkezett még el a rendszerváltozás! Távol a hazától, a tengeren élünk, és ki tudja otthon, hogy itt a hajón mi történik. Elhinné valaki azt, ami itt van? Amióta a Hunnián szolgálók, a gépházban egyszer tartottak szemlét a vállalat megbízásából. Azt is télen, amikor északon hajóztunk. Jönnének le a trópusokra! Ahol menetben – ugyanúgy mint a hideg Északi-tengeren – órákat kell egyfolytában dolgozni, ötven-hatvan fokos hőségben, magas páratartalomban! A gépészek többet isznak egy óra alatt, mint Mihályi a kocsmában egy hét alatt. A szívük tönkremegy, csöpög róluk az olaj, és ekcémát kapnak. A gépházban akkora a zaj, hogy ők a madarakat már nem hallják.

– Miért utálod mégis a gépészeket? – kérdezte Polányi.

– Mert ezt a munkát csak hülye vállalja. Én meg, őszintén mondom, a hülyéket nem viselem el.

– Lehetne javítani a körülményeken! Vagy szigorúbbá tenni az alkalmassági vizsgálatokat... Polányi okoskodott tovább.

– Ki mondaná meg azt, hogy ide ki alkalmas? Erre a munkára ember nem lehet alkalmas!

– Mivel tudnád ezt bizonyítani?

– Ceylonban, Colombó kikötőjében horgonyoztunk, amikor a gépészek a főgép elősűrítő tankjait tisztították, ugyanúgy mint most. Borzal-

mas munka! A gépápolók másznak be a tankokba, az olajban csúsza dolgoznak, a tökükből is olaj folyik. Ha a feleségük látná őket, megbolondulna. Colombóban a gépészek összedobtak ötven dollárt fejenként, hogy éhező szingaléz dokkmunkásokkal végeztessék el ezt a munkát. De a szerencsétlen beriberis nyomorultak rémülten rohantak fel a gépházból, amikor látták, hogy mit kellene csinálniuk. Éheznek inkább, ha Buddha arra kárhoztatta őket, de önként nem mennek a halálba! A Hunniát azután mind elkerülték.

Kelemen és Wallner felhozták Hidast a gépházból. Csöpögött róla az olaj, testéhez tapadt a ruhája: ijesztő látvány volt. Polányi leszedte az asztalt, s oda fektették a gépápolót. Kelemen Hidas arcát ronggyal törölte le, majd levették a ruhát is, nehogy megszűnjön a bőrlégzés. Wallner letörölte az egész testről a ragacsos olajat.

Garami és Csada újra megjelentek az alsó szinten. Király jelentette, hogy végrehajtották a parancsot.

– Mi ez az újabb figuráció, Hidas?! – Garami nem mutatott együttérzést. – Fölösleges szimulálnia! Keljen fel! Megértette?

– Elvesztette az eszméletét! – Wallner nem tudott most sem csendben maradni.

– Biztosan ivott! – Csada kiabált. – Tegnap tudták már, hogy ezt a munkát ma el kell végezni! Feküdtek volna le időben! – Csada Garamira nézett – Ennyit ér ezeknek az emberi szó! Este hulla részegre itta magát este, és ma úgy vette fel a munkát, hogy nem józanodott még ki! De ihatott reggel is! Hogy minek küldenek a hajómra ilyen nyavalyásokat? Nem értem. Rosszul lesznek egy kis munkától is!

– Ne kiabáljon kápó! Nem látja, hogy rosszul van?

– Wallner! Mit enged meg magának? A felettesével nem beszélhet így!

– De a gépüzemvezető sem üvölthet folyton! Azért, mert ő a második ember a hajón!

– Miket beszél?

– Nem fog itt büntetlenül ordítózni az emberekkel!

– Tudom jól, hogy mihez van jogom! Ahhoz például, hogy magát fegyelmivel kirúgassam!

– Kit érdekel, hogy mit tesz! Beadtam a felmondásomat, de túléltem azt is, ha fegyelmivel kell elmennem!

– Holnap reggel kilenckor jelentkezzen nálam, Wallner! – Garami a gépüzemvezető védelmére sietett.

– Nem fogom tiszteletemet tenni sem holnap, sem máskor! Engem nem állít már a szőnyeg szélére soha többé senki!

Hidas magához tért és kinyitotta a szemét. Polányi fölemelte a fejét.

– Hallasz engem, Gyurka? – kérdezte Mihályi.

– Itt vagyunk veled! – mondta Kelemen.

– Az egész hőbörgés kitervelt akció! – Csada Garamival együtt távozott.

– Ringben kell maradnotok, András! – Hidas megszólalt. – Engem kiszámoltak! És Polányi fülébe azt súgta: – A kápó megtudta, hogy levelet írtam Morlay bírónak. Ezért szállt rám. De azt nem tudja, hogy bizonyítékokat is találtam ellenük!

– Miket beszélsz?

– Azt, hogy ki nevet a végén?

– És ki nevet?

– Nem ők, András! Én tudom már. Csada kabinjában a légkondicionálót szereltem, s amikor kiment, a nyitva felejtett széfben megtaláltam a számlákat. A kifizetett és a felhasznált olaj különbözetének literekre kiszámolt, a kapitánnyal történt osztozkodás elszámolását, a sok ezer dollár haszon napi, heti, havi, évi bontását. A tízmillió forintos tételek zsebbe csúszásának pontos elszámolását.

– Most nyugalomra van szükséged! – mondta Polányi.

– Lassan készítenek ki! Egyre nehezebb a munkát is, meg őket is elviselni. Sokszor majdnem összeszarom magam. Megint beküldtek az olajtankba, és egyszer csak úgy éreztem, hogy nem megy tovább. Kész, vége! Mondd meg nekem, Polányi, de őszintén, nem vagyok bűdös? Nem szartam össze magam?

– Nem – Polányi a fejét csóválta.

– Kikötőből írtam levelet haza Morlay bírónak. Senki nem tudott róla, most is csak azért említem, hogy bizakodjatok: sokáig már nem kell túrnötök. Mindent megírtam, ami itt, a Hunnián folyik. És nem akarok úgy megdöglenni, mint a macskák. Nem azért hajóztam be. De itt a hajón van szállásom, ellátásom. A fizetésemet hazaküldöm a feleségnek. Összejön a pénz, amihez lakáshitel már kérhető. De addig itt kell maradnom! De a Hunnián egyre nehezebb! A körmömet letépte a mentőcsó-

nak, amikor Kelemennel felemeltük. Visszacúsúzott, és már csak ordítani tudtam. Elkapta a csörlő. A kápó azonnal ott termett, üvölni kezdett, hogy „mi a jó kurva anyámat keresek ott, ha nem értek hozzá”. Nem válaszoltam neki, rohantam a lakótérbe, hogy előkerítsem a második tisztet, ő az orvosunk, igazira nem telik a vállalatnak. Közben Garaminak jelentették, hogy mi történt. Vele szemben jött a folyosón. Elrohantam mellette, ömlött a vérem, Garami kiabálni kezdett, hogy mit képzelek magamról, miért nem köszönök, ha elmegyek mellette, és etikett órát tartott nekem. Legszívesebben képen töröltem volna, ha nem fájtna volna úgy a kezem!

– Minek a múltat felidézni? – Kelemen csendesíteni próbálta.

– Hogy ne nyugodjunk bele mindenbe! Mert akkor még inkább mindent megtehetnek, és senki sem fogja őket felelősségre vonni!

– Fordulhat a kocka – mondta Wallner.

– Gondolod?

– Igen.

– Abban bízol, hogy Morlay intézkedik?

– Nem hagyhatja szó nélkül a leveledet! De mondanék neked valamit! Kavargj fel egy kád vizet, aztán próbáld lecsillapítani. Nem fog sikerülni, mert még jobban felkavarsz. Gondolkodsz, kavarsz a hullámokat az agyadban. Hagyd egy kicsit abba, hagyd állni, majd magától megnyugszik.

– Igaza van – mondta Kelemen.

– Pincér létedre honnan tudsz te ilyeneket? – kérdezte Mihályi.

– Nem voltam mindig pincér. Bennetek csak annyi van, amennyi látszik?

– Óralopásért engem egyszer megbélyegeztek – Hidas beszélt újra. – A középiskolában tolvajnak kiáltották ki, erkölcsi halottá tettek, a barátaimat, és az egész iskolát ellenem fordították. Úgy éreztem, nincs értelme az életemnek. Búcsúlevelet írtam, amiben bebizonyítottam, hogy ártatlan vagyok, nem loptam el az órát, aztán bevettem az egész házipatikát. Anyám nem tudott aludni azon az éjszakán, fölkelt, és mindent észrevett. Gyöngye féreg vagyok, igaz? Az utóbbi időben egyre többször gondolok arra, hogy bárcsak sikerült volna! Garami a minap emlegette éppen, ne aggódjak, bármi történjen velem, az alakomat elnézve, elférek majd a hullakamrában.

– Most fölmegek és elvágom a torkát! – sziszegte Kelemen. De Király lefogta.

– Ne bomolj! Nem ez a módja ennek!

– Mindent megengedhet magának, azt hiszi?

– Még mindig locsognak?! – Garami a felső fedélzetről kérdezte – Király! Vegyék fel azonnal a munkát!

– Attól tartok, uram, ma már nem fogjuk. – Király higgadtan beszélt.

– Mi ütött magába, Király?! Elment az esze? Ez..., ez egyszerűen parancsmegtagadás!

– Ha azt mondom, hogy nem dolgozunk, akkor nem is fogunk. Tud engem követni, uram?

– Azonnal menjenek a gépházba!

– Kapitány, ne aggódjon, a főgép be fog indulni. Én magam megyek le. De van egy kérésem: ma már a kabinjából ne mozduljon ki, mert nem állok jól magamért!

– Ezt nem viszi el szárazon, Király!

Garami idegesen távozott.

– Nahát, Mihály! – csodálkozott Wallner. Király Wallnert és Poltert utasította arra, vigyék le Hidast a kabinjába, és maradjanak mellette.

Polányi szólni sem tudott semmit. Király visszament a horgonygéphez, és folytatta a karbantartást. Wallner és Mihályi leemelték Hidast az asztalról, és a kabinjába vitték.

Polányi tálcára rakta a csészéket, az üvegeket.

*

Eltelt két nap. Polányi, Kelemen és Mihályi a pupa asztalánál ültek. Alkonyodott. Az asztalon magnetofon hevert, no meg poharak, néhány üveg pálinka és a hűtőraktárból hozott kartonban a sör.

– Ma vagy holnap, de mindent megiszunk! Egészségedre! – Mihályi Polányival koccintott.

– Egészségre! – Polányi Mihályi sörnyitóját nézegette. A sörnyitóra ragasztott matricán thaiföldi nő hímtag formájú rúzzsal festette az ajkát.

Mihályi fényképeket húzott elő:

– Ezeket nézd! A barátnőim, Casablancából, Amszterdamból, Ceylonból, Bangkokból, Kuala Lumpurból, Indonéziából és máshonnan. Mind közül ez a legemlékezetesebb!

A kép a hajón készült. Thai nő fürdőruha nélkül úszott a medencében.

– Amikor a Phuket kikötőjébe érkeztünk, megszálltak minket a nők, és beköltöztek a kabinokba. Akik nem keltek el, a pingpongasztalon aludtak vagy ott, ahol hely volt. A jobbak persze mind elkeltek. Aki sajnálta a tizenöt dollárt, az bezárkózott a kabinjába. Elképzelni se tudom, hogy bírták ki.

– Mit szólt ehhez a parancsnok? – kérdezte Polányi.

– Ha a kurvákat nem engedi fel a fedélzetre, a hajót hetekre mellőzik. Nem rakják ki vagy be. Ázsiában a nők egy része prostitúcióból él. De ez csak a mi fogalmaink szerint prostitúció. Sokszor megesik, hogy a férj vagy az apa kint dolgozik a fedélzeten, a feleség meg a lány pedig bent a kabinokban. Népes családjukat így tudják eltartani. A kikötői költségek magasak, a parancsnoknak és a vállalatnak az az érdeke, hogy a Hunnia minél kevesebb kikötőben forduljon meg, és azokból minél gyorsabban kifusson.

– Nőket persze mi akkor is felcsempésznénk a hajóra, ha a parancsnok éjjel-nappal őrizné a feljárót! – nevetett Mihályi és osztályozta az örömlányokat. – Elsők az egy napi keresetet érők. Ha ez a kategória érkezik a hajóra, kabinjainkba jószág-bőség költözik. Én a zuhanyozóban el szoktam már kezdeni. Akik ki akarnak maradni, mint Hidas például, azok ki sem dugják az orrukát a kabinból. A dzsigi-dzsigi kísértésének máskülönben nem tudnának ellenállni.

– Minek? – kérdezte Polter.

– Annak! Dzsigi-dzsigi a neve Ázsiában mindenütt! – Mihályi nevetett. – Meleg van a trópusokon, a nőkön alig van ruha! Bőjt után az is választ nő magának, aki szereti a feleségét.

– Neked két gyereked van. Te is így gondolod? – Kelemen válaszolt Polányi kérdésére: – Ezt nem tartom hűtlenségnek. Az asszonyok persze féltékenyek, de otthon a helyzetük még rosszabb, mint itt a miénk. Hónapokig, sokszor másfél évig egyedül vannak otthon, nem kell csodálkozni azon, hogy megpróbálják lefektetni őket. Sokszor sikerrel. Koletár István felesége gyereket várt. Koletár nem bírt már magával, folyton arról

beszért, milyen lesz a gyerek. A hajón ajándékokat készített neki szabad idejében, álmodozott és boldog volt. Végre jött a távirat, hogy a gyerkőc megszületett. Mehet haza. Cipelte az ajándékokat, a kórházba ragyogó arccal lépett be, de amikor megpillantotta, hogy a felesége fekete fiút szült, őrlöngeni kezdett, széttörte az ajándékokat. De a gyermeket azért neveli. A félrelépések számát nem lehet felbecsülni. A vásárokét sem. A tengerész mégsem ítéli el a nőket, a tengerek vándora olyan fajta ember, aki így képes élni.

Mihályi bekapcsolta a magnót. Gyors ritmusú zene szólt. Kelemen két fadarabbal kezdte verni a taktust. Közben Wallner is megérkezett.

– Seholy nem találom a helyem! Aludni akartam, de nem tudok – Wallner kinyitott egy sörösdobozt, a sört megitta, a dobozba pedig aprópénzt dobált, s rázta, mintha csörgődob lett volna.

Polányi azt kérdezte:

– Gyurka egyedül maradt?

– Nem. A rádióshoz ment. Rászánta magát, hogy megírja a kérelmét.

Polányi felállt, hogy Hidasért menjen.

– Maradj! Hidas azt mondta, már jobban érzi magát. Leadja a táviratot, és lejön ide.

A zene hangosan szólt, Wallnernek még hangosabban kellett kiabálnia.

– Vics ez az egész! Itt szerencsétlenkedünk a vízen, feleségeink pedig otthon nézik a plafont! Nekik se jó, nekünk se! Miért nem vagyunk mi akkor inkább otthon?!

Wallner hevesen rázta a sörösdobozt, és táncolt közben. A kormányosmatróz kézzel dobolt az asztalon, a hajóács pedig szintén táncolni kezdett.

– Összegyűjtöttem egy kis pénzt! – Wallner beszélt tovább. – Angyalföldön textilnyomó ipart kezdek! Garamit és Csadát pedig akkor lássam, amikor a hátam közepét!

Felfokozott hangulatban, szinte már eksztázisban táncoltak, Polányi állt csak és nézte őket.

– Gyere, Polányi! Képzeld, ha nők is lennének! – Mihályi ordított.

És ekkor élesen, hosszan szólni kezdett a riasztócsengő, de nem hallották meg. Garami és Csada, Tatai és Király érkezését sem vették észre. A kapitány elektronikus hangtölcsért tartott a kezében.

– Wallner! Mihályi! Hagyják abba azonnal! – A kormányos kikapcsolta a magnót. – Hőbörögnek, amikor Hidas holtan fekszik a hatos raktárban?!

– Gyurka!

Wallner kiejtette a kezéből a sörösdobozt, rohant fel a lépcsőn.

– Nem!!! Nem lehet igaz!

– Wallner! Azonnal jöjjön vissza! – utasította a kapitány, majd felsorakoztatta az embereket.

– Álljanak a falhoz! A szolgálati szabályzat szerint, fegyelmi jogkörom alapján bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja esetén nyomozhatósági jogkörrel rendelkezem.

– Semmi szükség nem lesz rá! – Polányi kilépett a sorból.

– Miket hord itt össze-vissza?

– Uraim! Most már elkerülhetetlen a bemutatkozás, Dr. Polányi András ügyész vagyok... titkosszolgálati megbízással.

A kormányos, az elektrikus és a hajóács megdöbbenek a hír hallatára. A kapitány a gépezemvezetőjétől várt magyarázatot.

– Polányi!? – csodálkozott Wallner.

– Ügyész?! – nézte a hajópincért Kelemen.

Garami megszólalt:

– Maga megőrült?!

– Mondtam nektek, hogy nem pincér! – Mihályi Wallnerhez lépett.

– Kijátszottunk minden lapot. Most nézhetünk!

– Polányi, álljon vissza a helyére! Ha egy lépést közelít, lefogatom! – A kapitány utasította a pincért.

– Uram, ön nem értett meg engem. Megismétlem, Dr. Polányi András ügyész vagyok.

– Király! Vezesse el!

– Pillanat!

Polányi belső zsebébe nyúlt, s iratot vett elő.

– Hidas György írásbeli bejelentést tett Morlay bíró úrnál Dr. Morlay határozatára indult vizsgálat a Hunnia vezetői ellen. Megbízásom a vizsgálat lefolytatására szól, de indokolt esetben a parancsnokság átvételére is. Ennek most eljött az ideje! Garami Antal kapitány! Parancsnoki kinevezését felfüggesztem!

– Király, hajtsa végre a parancsot! – kiáltotta Garami, de Polányi felmutatta a pecséttel hitelesített okiratot, amely a parancsnok kinevezését hatályon kívül helyezte.

– Gyurka nem képzeltődött! – A kormányos az ügyészre nézett, aki a Hungarian Ocean Trade megbízólevelét mutatta be éppen, mely szerint most már ő a Hunnia ideiglenesen megbízott parancsnoka.

A fedélzetmester visszalépett a helyére.

– Uraim, tudják már, hogy nem vagyok tengerész. – Polányi András a személyzethez fordult. – Arra kérek mindenkit, hogy olyan odaadással dolgozzanak a Hunnia fedélzetén, ahogy máskor teszik, itt, az Indiai-óceán közepén.

– Várom az utasításait, uram!

Király volt az első, aki kilépett a sorból.

– A fedélzeti munka irányítását szervezze meg!

– Igen, uram – felelte Király.

– Kelemen! Vegye át a kormányt a parancsnoki hídon!

– Igen, uram! – Kelemen engedelmeskedett.

– Wallner Ferenc!

– Igen, uram!

Az elektrikus kilépett a sorból, ugyanúgy, ahogy előtte a fedélzetmester és a kormányos is.

– Csada kabinjába megy! Átveszi a gépház vezetését és lefoglalja a gépüzemvezető összes iratát!

– Tatai Jeromos!

– Parancsoljon, ügyész úr!

– Menjen vissza a rádióhoz, kérem! Félóránként jelentsen Kelemennek!

– Értettem, uram!

– Mihályi!

– Igen, uram.

– Velem jön a hatos raktárba!

– Értem, uram!

Mindenki az eligazítás szerinti helyre és irányba indult el. A lefokozott kapitány és a beosztásából felmentett gépüzemvezető mozdulatlanul álltak a falnál. Az ügyész visszafordult.

– Baj van, uraim?

- Indulnak, ügyész úr! – Király válaszolt helyettük.
- Ne csöngessenek többet, uraim! Ha megszomjaznának, szolgálják ki magukat! – jegyezte meg még Polányi, a hajó ideiglenes parancsnoka.
- Garami és Csada egy ideig még tanácstalanul álltak helyükön, mint Lót és arája Szodomában, aztán mozdultak mégis.

2.

A kormányosmatróz és az elektrikus érkeztek a pupára. Vitakoztak egymással.

- Ne mondd! A szolgálati szabályzat szerint ha valaki kikötőben hal meg, el kell temetni, vagy az igazgatóság engedélye alapján haza kell szállítani.

- Hidas nyílt tengeren halt meg, s ha az egészségügyi feltételek adóttak, ki kell vinnünk a holttestet a szárazföldre, az igazgatóság engedélyével haza kell szállítanunk.

- De most nagyon messze vagyunk a szárazföldtől! Nem lehet már odalent elviselni a bűzt! Nincsevis közölte, hogy ilyen körülmények között nem vállalja tovább a konyha vezetését.

- És miért nem történik valami?

- Kiderült, hogy a hullakamrát megette a rozsda. Nem hűt, de szerencse a szerencsétlenségben, hogy a kamrára még nem volt szükség.

- Szolgáltam a Santa Cecílián – mondta Kelemen Wallnernek. – Tengeri kikötőkből, Mar del Platából, Montevideóból szállítottunk árut, fölfelé a Paraná folyón. Kis hajó a Santa Cecília, nem is volt rajta hullakamra. Buenos Airesben horgonyoztunk, amikor a szakácsunk, Fernandónak hívták, felakasztotta magát. A boldogtalant mi vágtuk le a kötélről. Fedett bádogkoporsóba tettük, és Fernandót leúszatták egészen Rosarióig. Ott lakott a családja. Borzalmas volt! És a bűz elviselhetetlen. Terjengett az egész hajón, mindenütt éreztük.

- Ma befejeződik a vizsgálat – Wallner témát váltott.

- Kihallgatások! Ezek Gyurkát már úgysem hozzák vissza!

- Kimerült. Haza szeretett volna menni. Táviratozni akart, hogy váltásák le, de a kápó széttépte a kérelmét.

– Most véget ér majd dicsőséges pályafutása! – Mi most utódaink jövőjét is egyengetjük. Kelemen is beadta a felmondását, de kötelessége, hogy indokolja is, miért szánta el magát erre a lépésre.

– Valamit mégiscsak kellene csinálnod ezzel a hullakamrával! – Kelemen szenvedett a bűztől.

– Nincs mit! Értsd meg! A kialakult helyzetben Polányi sem választhat más megoldást, mint a szolgálati szabályzat indokolt esetbeli alkalmazását, a tengerészszokások szerinti tengerbe temetést.

– Nem tudnád mégis megjavítani azt a kamrát? – kérlelte Wallnert Kelemen.

– Értsd már meg, hogy nem lehet! – Az egész hűtőrendszert le kellene állítani, legalább félnapra. Ennyi idő alatt minden élelem megromlik a melegben. Kikötőben nagyjavítás része lehet majd a csere.

– Végiggondoltál minden lehetséges megoldást?

– Végig.

Polter, Király, Mihályi, Garami, Csada és Tatai érkeztek a pupára. Az ügyész ismertette, hogy az igazságügyi szakértői vizsgálat utolsó szakaszához érkeztek.

Hordozható magnetofont vett elő, és bekapcsolta. Bejelentette, hogy Hidas György halálának körülményei minden kétséget kizáróan azt a tényt támasztották alá, hogy önmaga vetett véget az életének.

– De miért? Tegyük fel önök is magukban a kérdést! S próbáljuk még egyszer átgondolni együtt a történeteket. A beszélgetést magnetofonszalagra fogom rögzíteni.

– Garami exkapitány úr!

– Igen, uram!

– Hajlandó ügyvéd jelenléte nélkül válaszolni néhány kérdésemre.

– Igen, uram.

– A hajó személyzete, kérelmeiket milyen módon terjesztheti elő?

– A szolgálati út betartásával, a személyes jellegű és munkaviszonyt nem érintő ügyek ez alól azonban kivételek.

– Hidas György a leváltását kérő táviratával Tatai Jeromos rádiós-tiszthez fordult, akinek kabinjában éppen Csada Róbert is ott tartózkodott. De Hidas György a szolgálati utat megkerülve nem Csada Róbert elöljárójához fordult.

– Hidas szabálytalanul járt el! – A gépüzemvezető felugrott a helyéről.

– Mert nem volt bizalma önhöz fordulni! Hiszen ön tolvajnak is nevezte már! – Wallner közbeszólt.

– Valamennyien láttuk, hogy Hidas György rosszul lett, eszméletét veszítette, és ájultan hozták fel a gépházból.

– Részeg volt! – Csada felháborodott.

Az ügyész a közbekiabálást figyelmen kívül hagyva megállapította:

– Hidas György távirati úton kérte, hogy váltsák le. Rossz a közérzet és pihenni szeretne. Csada Róbert, volt gépüzemvezető válasz helyett viszont eltépte a kérelmet. Csada Róbert beismerte, amit tett. Tette indoklásában arra hivatkozott, hogy a Hungarian Ocean Trade központjában egészségügyi alkalmassági vizsgálatokat végeznek, és a Hunniára egészséges embereket küldenek.

– Aki nem bírja a tengert, ne hajózzék! A személyzet mindig méltatlankodik, nem kell odafigyelni rájuk! Senki sem hívta őket a Hunniára! De ha már itt vannak, végezzék el, amit vállaltak! – Csada Róbert kikelt önmagából.

Dr. Polányi András Tatai Jeromost kérte, hogy álljon fel. Tatai eskü alatt vallotta, hogy amit mond, az a valóságnak megfelel. A gépápolót kimerültnek látta.

– Amikor Hidas György a kápót meglátta, megijedt, s nem volt bátorsága ahhoz, hogy kérelmét a kezembe adja. Csada kikapta a kezéből, és elolvasta. Csada dühös lett, arca kivörösödött, szeme, szikrázott a méregtől, s azt írta a kérelemre, hogy az nem továbbítható. És visszaadta nekem. Sajnáltam Hidas Györgyöt, de nem tehettem érte semmit. A gépüzemvezető mellettem állt, vissza kellett adni a táviratot.

– Hidas György mondott valamit elöljárójának?

– Igen.

– Mit?

– Azt, hogy értse meg, uram, hogy fáradt vagyok! Pihennem kell. Már nem bírom tovább!

– Csada Róbert mit felelt erre?

– Kiabálni kezdett. Azt mondta, hogy ő nem tekinti a legénységet embernek, lejönnek a hajóra, mit számít neki, hogy kicsoda! Bukjanak le

a gépházba, és kész! Rendben menjenek a gépek, a többivel ő nem foglalkozik.

– Hidas mit szólt ehhez?

– Válaszolni akart, de a gépüzemvezető kikapta kezéből a kérelmet, darabokra tépte, és Hidas arcába vágta.

– Így történt, Csada Róbert?

– Igen – Csada megsemmisülve ismerte el, hogy mindez így történt.

Tatai Jeromos meghallgatása után visszament a szolgálati helyére. Az ügyész pedig az exkapitányt kérdezte:

– Garami úr! Nem gondolja, hogy az efféle esetek elkerülhetők lennének, ha a Hunnián hajóorvos teljesítene szolgálatot? Akit a szolgálati út betartása nélkül fel lehetne keresni?

– Az orvos nem tudna megoldani semmit. A személyzet egyik fele mindig beteget jelentene! A hajón pedig egy akarat lehet! A kapitányé!

Dr. Polányi a hajóácsot szólította.

– Hidas György szerette az italt?

– Hidas keményen dolgozott, és sokat szenvedett. Ült sokszor a cellájában; és Mariner-dieselt kortyolgatott.

– Mit?

– Holland tisztaszeszt. Coca-colával, üdítőitalokkal hígítva fogyasztható, de még így is rombol. Isszuk a Hunnián, mert olcsó. Hidas a gépüzemvezető parancsára dogwatch-ban dolgozott mindig.

– Miben?

– Kutyaórságban, uram. Déli tizenkettőtől négyig, aztán éjfélről hajnali négyig, és azért hívják kutyaórságnak, uram, mert kutyául kifárasztja az embert. Este korán kell lefeküdni, hogy éjfélig aludni lehessen, de hajnali négy után aludna még az ember, de ha lefekszik, arra ébred, hogy ebédelni kell, és nem reggelizni. A Haarlemben az alvás sem olyan kielégítő, mint másutt.

– Hol?

– Ahol a matrózok, gépápolók cellái sorakoznak, uram. Ahol a munkásosztály lakik. Ahol a gépzúgás a leghangosabb. A második szint is részben a Haarlem még, mert ott étkezünk, isszuk a sört, ha van, uram. A harmadik és negyedik szintre csak akkor megyünk fel, ha hívatnak minket. Az már a púderos, uram, ahol a tisztek laknak, a fedélzeti és géptisztek, akik csak a púdert hintik.

Az ügyész a fedélzetmestert szólította.

– Láttam a kabinjában egy reklámszöveget, Király úr: „Aki a hajózást választja, pihenéssel, szórakozással ajándékozza meg önmagát” – Miért tette ki a falra?

– Hogy röhögjek rajta! Ilyen firkán minden tengerész elmosolyodik. A tengerészek nem nászutasok, hanem munkások, akik pénzt akarnak keresni, és nem költeni. Rövid idő alatt minél többet összespórolni, hogy lakást vagy házat vegyenek, telekhez jussanak, hogy építkezni kezdjenek, vagy elvált feleségüket kifizessék minél hamarább. De a tengerészbérek-ről ne is kérdezzem engem! Azok a Hunnián olyan alacsonyok, hogy kár a szót arra fecsérelni. Pedig nem irigylésre méltó körülményekre és életmódra vállalkoztunk. És a fizetés nem azért kevés, mert a kapitányé sokkal több, hanem mert alig megyünk vele valamire. Háromszáz dollár észrevétlenül tűnik el még egy szegény ázsiai országban is. Italra, cigaret-tára, ajándékokra, néhány jó cuccra kell a pénz, egy év után mégsem térhetünk haza üres kézzel. Az alapfizetések alacsonyok, pedig a hajón nem éppen hagyományos körülmények között végzett munkát béreznek. A szakács akkor is asztalra teszi a kenyeret, ha a hajó úgy mozog, hogy még a lábas is lecsúszik a platniról! És akkor is, ha a trópuson olyan forró a konyha, hogy a tojások maguktól megfőnek.

A fedélzetmester sietett hozzátenni:

– Nem a szakácsé! Nekem két gyermekem van, uram, a behajózási pótlékról még sem szeretnék beszélni. Azt mindig csökkentik. Legutóbb a légkondicionálásra hivatkoztak. De az igazgatóság fizetése vajon mennyivel csökkent, amikor a pesti dolgozósobákban felszerelték a klímabe-rendezést? És a vezetők miért csak nyaralás céljából látogatják a hajókat? S azokat miért mindig kizárólag a trópusokon?

– Óhajt még valamit mondani, uram? – kérdezte Dr. Polányi a fedél-zetmestertől.

– Nem, ügyész úr.

Polányi ezután Wallner Ferencet szólította a mikrofon elé.

– Mi a véleménye mint szakszervezeti titkár az alkalmassági vizsgá-latokról, Wallner úr?

– A hajózás próbára teszi az ember szervezetét. Az egészségi állapot-nál azonban sokkal fontosabb a jelentkező lelki teherbíró képessége. Sokan azért jönnek a tengerre, mert elolvastak néhány Verne-regényt. A

csalódottak pedig azért, hogy meneküljenek valami elől, s azt hiszik, a távoli vizeken újra értelmet találnak az életben. Erre azonban még nem volt példa. Annál inkább az öngyilkosságra, az ivásra. Igazgatósági rendelet tiltja hajón az italozást, ám ha tiltanak valamit, azt csak azért is csinálja az ember. A tengerész a saját akaratára támaszkodhat csupán, az azonban sokszor, mint a kártyavár omlik össze.

– Kit nyilvánítanak alkalmatlannak a pszichológiai tesztek után?

– Akinek a személyisége a normálistól eltér, aki labilis, gyenge, pszichopatát és a neurotikust. Kérdőíves tesztek segítik az alkalmassági vizsgálatot. A tesztek hazugságkérdéseket is tartalmaznak. De minden mégis a nyílt vizen derül ki. A svéd tengerjog négy hónapos utat engedélyez egyhuzamban. Hosszabbat nem, mert szerintük a hosszabb tengeren végzett munka lélektanilag már káros. – Mi sokszor tíz-tizenöt hónapig úton vagyunk! Se pihenés, se szombat, se vasárnap! Azok viselik el könnyebben a tengerész élettel járó nehézségeket, akik sokáig laktak kollégiumban vagy bármilyen okból távol éltek a családjuktól. A hozzátartozók sem mindig ápolják kellően a tengerész lelkét. Bárki kaphat olyan levelet, hogy nem kell hazamenni: a feleség egyedül is el tudja intézni a válást. Vagyonmegosztást és aláírást kér. Lehet azon csodálkozni, hogy ilyen levél után a tenger szolgálja magába zuhan? S ott, az óceán közepén nem találja a helyzet megfelelő megoldását? Óvakodni kell a menekülőktől, akik valamitől szabadulni érkeztek a hajókra. Akik megoldatlan lakáshelyzetük miatt szálltak hajóra, ahol ellátást, szállást kapnak, fizetésüket pedig bankszámlájukra utaltatják. S úgy képzelik, hogy így könnyen gyűlik össze annyi pénz, amivel kezdek már valamit. Mindezért azonban olyan alárendelt viszonyt kell elviselniük, amelyre nem alkalmasak. Sokan világot látni szeretnének, de megtörténik, hogy százszor kötnek ki Indiában, és ők egyszer sem láthatják, mert munkájuk olyan, hogy szolgálatot kell teljesíteni éppen, és a hajóról még a kikötőbe se tehetik ki a lábukat. Nem romantika ez, ügyész úr!

Wallner hozzátette még:

– Semmi pénzért nem lennék szakács vagy pincér! Ők kapják a legtöbb megjegyzést. A szakácsnak nincs egy könnyebb napja, ki sem mozdulhat a konyhából. Ki van szolgáltatva mindenkinek, ha jól főz, még azt sem igazán dicsérik meg.

– Akar még mondani valamit, Wallner úr?

– Megoldásul hajóorvos alkalmazását javasolnám, ügyész úr! Orvos nélkül így mindenki a maga pozícióját védi. A Hungarian Ocean Trade vezetőivel mindössze távirati kapcsolat tartható, s ugyan mit lehet elmondani egy táviratban? A Hunnián mindenki a maga pecsenyéjét sütögette, a saját érdekeit nézte, korrupt üzleteit bonyolította.

Wallner átnyújtott az ügyésznek egy iratköteget, amelyben a Csada páncélszekrényében talált számlákat rendezte sorrendbe. Azok tanúsága szerint a hűtlen kezelés összege százmilliós nagyságrendű, s a sikkasztás tényére Hidas György gépapoló hívta fel a hatóságok figyelmét.

– Lefoglalom a bizonyítékokat!

Dr. Polter András megköszönte az elektrikus tanúvallomását és a leváltott gépüzemvezetőt szólította.

– Rendszeresen tisztítják a motorok elősűrítő tankjait?

– Igen.

– Korszerűbb tisztítási eljárást nem ismer?

– Nem. Az embereimnek külön juttatásul azonban harminc dollárt utaltam ki mindig ezért a munkáért.

Király Mihály felállt.

– Tiltakozom!

– Helyt adok!

– Tudomásom van arról, hogy létezik embert kímélő módszer. Az amszterdami kikötőben láttam. Vegyszert öntenek a tankba, s utána egyszerűen vízzel kimossák. Végül szárazra törlik, de a hollandok az egész folyamatot fehér köpenyben végzik el. Nálunk a felső vezetés mindig meg tudja jól magyarázni, hogy az újítás miért kerül pénzbe, amiből pedig alig van. A gépapoló viszont olcsó. Csak le kell küldeni!

– Ezt miért nem jelentette Budapestnek?

– Azt is el kellett volna magyaráznom, ügyész úr, hogy mi az elősűrítő! Hosszú hajózás után meg már örül az ember, ha a családjának élhet végre, és már attól is boldog, hogy a Hunniáról nem hall egy szót sem. A cégtől kilépőktől se kérdezik meg, hogy miért mennek el, senki nem kíváncsi arra, hogy milyen gondjaik voltak. Wallner beadta a felmondását, Mihályinak is elege lett a Hunniából. Ügyész úr, ha egy kicsit megpiszkálná a dolgot, kiderülne, hogy legszívesebben mindenki felmondana! De nem felmondani kellene, hanem a pofájukba vágni az igazságot, s aztán a

cápák közé hajítani őket! Mi vagyunk a hibásak, mi valamennyien! Mi felelünk bajtársunk haláláért!

A felső fedélzeten Tatai Jeromos tűnt fel, s jött le a lépcsőn. Az ügyészhez lépett, súgott valamit a fülébe, s átadott egy papírlapot. Az ügyész néhány perc szünetet rendelt el.

Király, Mihályi és Wallner balra, Garami és Csada hátul távoztak. Tatai a felső fedélzetre ment vissza, és a rádiókabin felé indult el. Kelemen előrement a korláthoz, rágyújtott, de hamar eldobta a cigarettát. Föl s alá járkált a fedélzeten. Polányi megkérdezte tőle:

– Mi nyugtalanít ennyire?

Kelemen nem válaszolt, leült és a tenyerébe temette az arcát. Az ügyész közel ment hozzá.

– Mi a baj?

– Elegendem van! Mindenből elegendem van! Tengerből, Hunniából, az egész életből!

– Nyugodj meg!

– Nem tudok! Gyurka élettelenül fekszik, te nem érzed a levegőben? A teste már oszlásnak indult! Mi meg tehetetlenek vagyunk! Gyávák! Ügyetlenek! Gyurka a barátom volt. Hogy fogok ezután a felesége szemébe nézni?! Mit mondhatok neki? Ugyan mit? Álljak az asszony elé, és mondjam azt neki, hogy sajnálom, de Gyurkát behajítottuk a tengerbe, mint Nincsevics a krumplihéjat? Mert ez fog történni, ugye?! Nem lehet mást tenni?!

– Ne kínozd magad!

Wallner közeledett feléjük.

– Ha mégis így lesz, én megfogom Csadát és Garamit, és élve Gyurka után hajítom őket!

– Nem ismerek rád! Mi történik veled? – kérdezte a kormányostól Wallner.

– Tűnj el a szemem elől! Látni se akarlak! Megmutathattad volna végre, hogy mit tudsz! De te is csak egy pancser vagy!

Az ügyész most utasította Kelemen, hogy türtőztesse magát, Wallner azonban elkapta Kelemen zubbonyát és megszorongatta.

– Hagyd abba! Érted?! Hagyd abba!

– Eressz el!

– Nem, amíg nem nyugszol meg!

A kormányos erejét összeszedve szétfeszítette Wallner kezét, és hasba rúgta. Wallner a rúgástól megszédült. Az ügyész ugrott közéjük, ám közben Kelemen fel tudott kapni egy kötelet, amit nuncsakuként emelt a magasba, hogy lecsapjon vele.

– Jóska! Az isten szerelmére, tudod mit cselekszel? – állt elé az ügyész.

Kelemen kiejtette kezéből a kötelet.

– Begolyóztam!?

Wallner odalépett a kormányoshoz. Átölelte, s a vállára hajtotta a fejét.

– Mindnyáján dilisek lettünk. Gyurka halála az utolsó csepp volt a pohárban.

Király, Mihályi, Garami és Csada egymás után jöttek vissza az igazságügyi vizsgálatra.

– Ne haragudj, Feri!

Kelemen bocsánatot kért Wallnertől. Az ügyész odament hozzájuk, s megkérdezte:

– Folytathatjuk?

Kelemen bólintással fejezte ki, hogy igen.

– Uraim!

Dr. Polányi András szólásra emelkedett.

– Folytatjuk a kihallgatást... Garami Antal! Álljon fel, kérem! A Hunnián az a mondás járja, hogy isten után ön az első.

– A kezemben futnak össze a szálak.

– Hidas György mióta dolgozott a hajón?

– Nem emlékszem rá.

– Hány éves volt?

– Nem tudom.

– Mindössze huszonnyolc. A fiatal gépapoló négy évvel ezelőtt szerzett mérnöki oklevelet, de ezt el kellett titkolnia.

A kormányos és az elektrikus is csodálkoztak a hallottakon. Az ügyésznek nem volt több kérdése a leváltott kapitányhoz. Arra kérte Garamit, hogy foglaljon helyet. De jegyzőkönyveztetette még, hogy a parancsnok munkája, jogköre, felelőssége a Hunnián szerteágazó és sokoldalú.

Garami felugrott a helyéről:

– A parancsnok a hajó egyszemélyi felelős vezetője, és közvetlenül az igazgatóság irányítása alatt áll!

– Csakhogy az igazgatóság mit sem tud az itteni életéről!

Kelemennek sem kellett több a megjegyzésnél.

– Ugyan, ön miről értesítette a felső vezetőket? A bajok épp azért keletkeztek, mert a Hunnia vezetése elvesztette emberi értékrendjét! Heteiken, hónapokon, éveken át feszítették a húrt, lopták az olajat és zsebre tették a hasznát! Ön a hónapok óta hajózók nevét nem tudja! Az előre jóváhagyott és kifüggesztett étrendet egy tollvonással húzza át, és azt rendelt, amit akart! Beszélgetett Ön, uram, valaha tengerésszel?

– Kelemen, maga a hőzöngő magyar tipikus példája! Az ilyennek semmi nem tetszik, de leginkább a munka nem!

Kelemen már nem lehetett elhallgattatni.

– Napi nyolc órában ütöttük-vertük, csiszoltuk a rozsdát, ha netán a kapitány úr észrevette volna legalább egyszer az ablakából. És mindegy volt, hogy a trópusokat jártuk vagy a hideg tengereket. Mások pedig már festették is a hajót. Vakartuk és pingáltuk. Minden nap, minden átkozott nap ugyanúgy! Mire a végére értünk, kezdhettük újra. A sós tengervíz gyorsan fölfalta a festéket, s újra rozsdásodott minden. Van ugyan jobb festék, de az drága, azt a kapitány csak elszámolja, és az olcsót csak kenje a hülye magyar tengerész, a haszon pedig a kapitány zsebét duzzasztja! A matróz verje csak a rozsdát, fessen naponta! A kapitány úgy gondolta, kétféle ember létezik a világon: az egyik festéket gyárt, a másik meg szétkeni. Ön, Garami úr, még a besúgóját sem becsülte! Akitől pedig mindent megtudott!

– Fontolja meg, Kelemen, hogy miket beszél! Még megbánja!

– Előbb kellett volna elmondanunk mindent!

– Mi tartotta vissza? Demokráciában élünk, nem?

– Ön itt diktatúrát tartott fenn!

Kelemen már nem fogta vissza magát.

– Ön, uram azt csinált a Hunnián, amit akart. Megtette, hogy gép-üzemvezetője és tisztjei társaságában egész nap ivott a szalonban, s mert kedvükre való volt az éppen csapra vert bordói, nótázni kezdtek, de az egyik strófa nem jutott eszükbe. De ott volt Koletár, a pincér, aki a legénység soraiból összegyűjtötte a nóta pontos szövegét. Ön pedig megkérdezte Koletártól, mit kér, jutalmat vagy egy üveg Ballantines-t? Koletár a

whiskyt választotta, mert tudta, hogy jutalmat akkor fog kapni öntől, amikor a Hunnia repülni fog a horizont fölött.

– De nagyon jól tájékozott!

Garami falféhré változott mérgében, de kénytelen volt tovább hallgatni a kormányost.

– Csada gépüzemvezetőt nemzetközi tengerészszokások szerint mi is kápónak nevezünk, mint az auschwitz-i kápókat, de ő túlkapásokban sem maradt alul azokon.

– Tiltakozom!

Csada dühösen ugrott fel a helyéről.

– Kelemen, bánni fogja maga még ezt az egészet!

– Én tiltakozom mindazokért a tettekért, amelyeket önök ellenünk elkövettek!

Csend lett.

Az ügyész végül bejelentette, hogy a vizsgálatot befejezte. Jelentését, amit el fog készíteni, a legközelebbi kikötőből továbbítja a magyar hatóságoknak.

Az elhangzottakat, amint már előre jelezte, magnetofonszalagra rögzítette. A kimondott szavak, a tények és a birtokában lévő tárgyi bizonyítékok alapján bűnvádi eljárást indít Garami Antal kapitány és Csada Róbert gépüzemvezető ellen: nagy vagyoni kárt okozó sikkasztás, hatásköri túllépés, és munkaköri zaklatás büntettének alapos gyanúja miatt, mely cselekmények elkövetései Hidas György gépapolót a halálba kergették.

– Nevetséges! – dörmögte az exkapitány.

– Hogy kinek, uram, azon Csada Róberttel együtt töprenghetnek majd a börtönben – mondta az ügyész, és bejelentette, hogy Sztankó kapitány és Csolmár gépüzemvezető lesznek a Hunnia új vezetői. Megbízásaikat már aláírták.

– A végén megváltoznak a dolgok!

Wallner arca felragyogott.

– Várok a felmondásommal – jegyezte meg Mihályi János.

Dr. Polányi András tájékoztatta még a személyzetet, hogy Garami Antalt és Csada Róbertet letartóztatja, ők a kikötői rendőrség kíséretében hagyhatják csak el a Hunniát, miután Sztankó kapitány és Csolmár gépüzemvezető már beszálltak, és a hajó okmányait átvették.

Tatai Jeromos táviratot hozott. Átnyújtotta Polányinak. Az ügyész elolvasta, s arra kérte a rádióosztást, szóljon az ügyeletesnek, s tegyék meg a szükséges intézkedéseket.

A rádióstúdióban készítsék elő a zenét. Csendben valamennyien felálltak. Tudták, hogy mi következik. Polányi hivatalosan bejelentette, hogy tekintettel a körülményekre, utasítás érkezett, hogy tengerészszokás szerint halott társukat a vízbe temessék.

A búcsúztatást és a temetést egy óra múlva fogják megtartani az úszómedence szintjén.

– Hát mégis? – Wallner remegve kérdezte.

Választ nem kapott senkitől.

*

Hidas György múmiaszerűen betekert holttestét az úszómedence mellett ravatalozták fel. Az ügyész, Kelemen, Wallner, Mihályi, Király, Garami és Csada egymás után érkeztek a temetésre. A tisztek egyenruhában jelentek meg, s tisztelegtek a ravatal előtt. Megjelent Tatai, a hajószakács, és velük egy sorban a horgonyon álló Hunnia összes többi alkalmazottja. Beethoven Egmond nyitánya szólt.

– Gyurka halála kellett ahhoz, hogy a rendszerváltozás ide is leérjen.
– Kelemennek könnyes lett a szeme.

– Vegyünk tőle utolsó búcsút! – mondta Polányi.

Elvonultak mind a holttest előtt, utolsónak Kelemen és Polányi. Az ügyésznek verssorok kavargtak a fejében, de csak imaszerűen mormolta a szavakat, mert nem volt biztos a szövegben, de abban sem, hogy biztosan angol költő írta-e a sorokat. És temetni sem temetett soha még! Remegett a hangja:

„Szabadság embere, tengert imádni hű! Szeresd csak, tükröd ő! Hulámzó végtelenje minthogyha parttalan, bús lelked képe lenne, s ő is, mint szellemed, örvénylőn keserű. Képmásod mély ölén alámerülsz gyönyörrel, szem és kar rásimul, s felejtí már saját háborgását szíved, figyelve őt zaját, mely egyre féktelen és vad panaszba tör fel. Mindkettőtök setét s rejtelmes hideg: ember, örvényeid kinek van mérni ónja? Tenger, néma kincseid napfényre fel ki vonja! A meghitt titkokat irigyen őrzitek.”

Az *Egmond nyitány* zenéje erősödött. Mihályi és Wallner megfogták a tetemet és lassan eresztani kezdték lefelé a zúgó hullámsírba.

A Hunnia röviddel ezután felszedte a horgonyt, s folytatta az útját az Indiai-óceán fodrozódó hullámai között.

JAPÁN MESE

1.

Japánban Tokugava fogadós és szakéarus, Kyotó gazdag polgára házában főzik és mérik a legjobb szakét. A vendégek a nagy nyári melegben a fogadó udvarán üldögéltek. Az izgalom a tetőfokára hágott: lázban égett a ház apraja-nagyja. Terítették az asztalokat. Játsoztak a zenészek. Kavamura, a szakéarus szolgálja, a feldíszített asztalokra ételeket hordott. A háza ura, Tokugava is megérkezett.

– Hogy állsz, Kavamura?

– Majdnem készen, uram. Hozhatom a szakét?

– Igen.

Kavamura kiment. Isoda, Tokugava felesége és leányuk, Sato lépett be.

– Szép vagy, Sato!

– Köszönöm, apám.

– Fudzsivarától féltetek!

– Ne beszéljünk most erről, kedves!

– Miről? – kérdezte Sato. – Kamidzsimával történt valami?

Sato gyanította, hogy a szülei őt féltik. Fudzsivara, a császár első tanácsadója a tenno fölé kerekedett, hatalmával visszaél, s katonáit, hivatalnokait gazdag polgárlányokkal, özvegyekkel, örökösnökkel adja össze. Kyotó város polgárai leányaikat ezért sietve adták férjhez, amint eladó sorba kerülnek, hogy megmeneküljenek Fudzsivarától.

– Nekem nem kell más, csak Kamidzsima!

– Emlékszel nagynénéd esküvőjére, gyermekem?

– Igen, apám.

– Már két nappal férje temetése után újra férjhez ment. Félt, hogy Fudzsivara jelöl majd ki számára társat.

– Miért nem beszéltetek nekem eddig erről, anyám?

– Nem akartuk, hogy elsiesd a választást – Tokugava megölelte a lányát.

– És elsiettem?

– Nem. Jól választottál – mondta Sato anyja.

Megérkezett Kamidzsima aranyműves, kezében aranszelencével. Meghajolt. Tokugava hellyel kínálta a vendéget, és szakét töltött mindenkinek. Leült a ház népe is, csak Tokugava maradt állva, hogy köszöntőt mondjon:

– Gyermekem! Tizenöt évvel ezelőtt, amikor először fölsírtál, azt hittem fiam született. S később tudtam meg, mekkora öröm egy kislány szeretete és ragaszkodása. Ma, tizenötödik születésnapodon úgy érzem, az eltelt évek a születésed pillanatában érzett örömöm még jobban fokozták. Fogadd ezt a láncot tőlünk olyan szeretettel, ahogy azt édesanyáddal adjuk.

A szakéárus lánya nyakába akasztotta a drága születésnap ajándékot.

– Köszönöm, apám.

– Buddha óvjon minden bajtól!

Isoda megcsókolta leányát. Az utcáról énekszó hallatszott, Kavamura, Tokugava utasítására kiment a ház elé, hogy megnézzze, kik érkeztek. Hamarosán visszatért, jelentette gazdájának, hogy belpoklosok és koldusok várákoznak odakint. Éhségtől elgyötörve. Meztláb és rongyokban. Kezükből fáklyák, mécsesek égnek. Zén-hívők, akik a kolostorba tartanak.

– Nyisd ki a kaput! Engedd be őket! – parancsolta Tokugava.

– Belpoklosokat akarsz a házádba engedni? Hogy valamennyien be-tegek legyünk? – Isoda aggodalommal nézett a férjére.

– Őket is Buddha vezeti. Ha a Kegyes Mindenható meg akar kímélni bennünket, megkímél.

– Könyörögve kérlek mindenre, ami előtted szent: ne engedd be őket!

– Ők is isteneink gyermekei, akárcsak mi!

– De megfertőzik a házat!

Dörömböltek a kapun. Tokugava utasította Kavamurát, igyekezzon, és nyissa ki a kaput. Kavamura engedelmeskedett és beengedte a koldusokat. Egyikük kezében Buddha szobrát tartotta, a többiek mécses és fáklyákat emeltek a magasba.

A belpoklosok fejét csuklya takarta, nyakukban pedig kolomp lógott.

– Kik vagytok, jó emberek? – kérdezte Tokugava.

– Szerzetesek és zarándokok – felelte a vezetőjük. – Buddhát követjük az igaz úton. Bonc vagyok, amint láthatod. A kolostorba tartunk, hogy megtisztuljunk a bűneinktől.

A bonc imádkozni kezdett:

– Lásd meg, ó Kegyes Buddha, mit szenved a közember. Vége, ha nálad segítségre nem lel. Éhség, rettegés, nyomor rogyasztja, vétkezett tán, elhanyagolt nemegyszer. Te mégis légy iránta kegyelemmel. Nem szánandó így, mindenéből kifosztva? Egy marék rizs sem akad már, gylcsát, vásznát elvették tőle mind, vize maradt csak, éppen egy italnyi.

– Szépen szólsz. Hitedre mondd, mi nyomja lelkedet? – kérdezte Tokugava.

– A népet kifosztja Fudzshivara. Hivatalnokok nyúzzák. A nép szegénységben él. És a császár minderről nem tud semmit. Éhen vesznek az ártatlanok, a nagy kígyók felfalják őket, kik száz- s ezerszám gyűjtik a lopott kincset: rizsét, termését az ültetvényeket taposó nyomorult szántóvetőknek; húsát, vérét, hogy már lelkük a Fuji csúcsára kiált bosszúért.

– Bátor beszéd.

– A szegény embernek nincs meg a betevője, legfeljebb egy marék rizs. Felesége teherbe esik, négy-öt kicsinyük lesz, ott szaladgálnak a tűzhely körül, de az csak ritkán meleg. Rizst kérnek, éhségtől tébolyultan sikoltoznak. A szegény anya csak egy gombócnit adhat nekik. És mintha nem lenne elég ennyi nyomorúság, fosztogatók jönnek, és mindent felkutatnak. Mindent összeszednek és elhurcolnak. Ne kérdezzük ki fizet érte?

– Éles a nyelved!

Tokugavának azt tanították, hogy az istenek a közembereket azért teremtték, hogy a földet műveljék és iparukkal előállítsák azt, ami az élet-hez szükséges. A papságot azért, hogy a vallást művelje, a nemességet pedig azért, hogy az erényt gyakorolja, fenntartsa az igazság uralmát, s hogy az előkelő személyek tettei és erkölcei például szolgáljanak a többieknek. A nemességre hárul az egyház védelme, a hit növelése, a nép védelme az elnyomás ellen, gondoskodás a közjólétről, harc az erőszak és a zsarnokság ellen, a béke oltalma. Igazmondás, bátorság, feddhetetlenség, bőkezűség. Ez a nemesi osztály tulajdonsága. De az emberek, természetünk szerint mégis egyenlőek.

– Honnan jó a nemesség? – kérdezte a szerzetes. A nemességre csak az erény lehet az ok, és hitványnak csak a vétkest nevezzék: hisz ugyanolyan bőr feszül rajtuk. Ők tűnnek éhet, szomjat, kínt, sarjaik nyomorú vesztét. Császárok, uralkodók, hercegek, e nép kormányzói mind: milyen köntössel születnek ők? Szutykos bőrrrel.

A bonc meghajolt Buddha szobra előtt.

Tokugava menedéket adott házában, Kavamura a hátsó udvarba vezetve a jövevényeknek gyékényeket terített a földre, étellel és itallal kínálta őket.

Tokugava családja folytatta az ünneplést.

– Sato! Szeretnék köszönteni én is a születésnapodon. – Kamidzsima felállt, őt követve Sato is.

– Ezzel a szelencével, amit magam készítettem. Fogadd el tőlem... vagyis... – És ekkor Sato apjához fordult. – Nagyságos Tokugava úr! Ezen a felemelő estén a legőszintébb érzésekkel kérem meg a leánya kezét.

– Ó, Kamidzsima! – örvendezett Sato.

Tokugava megkérdezte:

– Szereted őt?

– Mindenkinél és mindennél jobban szeretem.

Tokugava a leánytól kérdezte:

– Szereted Kamidzsimát?

– Szeretem, apám.

– Hozzá mennél feleségül?

– Ez minden vágyam, apám.

– Legyen akkor a tiéd Sato, fiam.

A fiatalok megcsókolták egymást.

– Kézfogónk emlékére fogadd el tőlem ezt az ajándékot!

Kamidzsima szelencét nyújtott át, Sato kinyitotta, és benne szárított lótuszvirágot talált. Japán hagyomány szerint a szárított lótuszvirágot gondosan meg kell őriznie, mert amíg azt selyembe teszi, vászonba burkolva: nem lesznek soha szegények.

Tokugava intett a zenészeknek, akik játszani kezdtek. Kamidzsima és Sato pedig táncoltak. A kapun kívülről egyre erősödő lódobogás hallatszott. Kavamura tette a dolgát, kiment, hogy megnézzé ki érkezett megint.

Kocsi állt a ház elé.

– Valamiféle művész érkezett! – jött vissza a hírrel. – Messzi földről érkezett, és bebocsátást kért.

– Engedd be! A lovakat kösd az istállóba!

Dzsocsó, a szobrász lépett az udvarba.

– Üdvözöllek, idegen! – így köszöntötte Tokugava.

– Dzsocsó vagyok, jó uram, a szobrász.

– A híres Dzsocsó!

Tokugava meghajolt a művész előtt.

– Megtiszteltetés, hogy szerény hajlékomban üdvözölhetem.

– Nem is olyan szerény ez a hajlék. Utamat megszakítva azért álltam meg a ház előtt, mert felfigyeltem annak finom ízlésére, az épületnek, még a sötétben is előtűnő díszes formáira, a fogadó gazdagságára. De észrevettem a cégért is!

Tokugava hajlongva felelte, hogy teljesíti a hírneves szobrász minden kívánságát, és helyet kínálta.

– Leányom születésnapját ünnepeljük.

– Gyönyörű gyermek!

Tokugava bemutatta feleségét és Kamidzsimát, Kyotó reményteljes aranyművesét.

– Szerencsés fiatalember.

Dzsocsó evőpálcikával evett az ételből, és megkóstolta a szakét.

Tokugava megkérdezte tőle:

– Mi célból látogatta meg Kyotót, mester?

– Fudzsivara hívott. Megbízást kíván adni nekem. A palotába tartok, de összetört az utazás, inkább itt éjszakáznék, s kipihenve magam, jelentkezem a császár első tanácsosánál.

Tokugava megtiszteltetésnek érezte, hogy Dzsocsó éppen az ő házát választotta.

A zenekar újra zenélni kezdett, a fiatalok ismét táncra perdültek. Dzsocsó sorra megkóstolta azokat az ínycsikéket, amelyeket az asztalon elé tettek. Halat, rákot és kagylót.

Ám egyszer csak újra lódobogás verte fel a csendet.

– Várnak még vendéget? – kérdezte Dzsocsó.

– Nem, uram.

Tokugava széttárta a karját. Elképzelni se tudta, ki érkezik ilyen későn. Kavamura hozta a hírt:

– Szamuráj érkezett, teljes fegyverzetben. Lováról patakszik a veríték!

A szolga ilyen agyonhajsolt állatot még nem is látott. A szamurájt beengedte, és intézkedett, hogy a lovat az istállóba vezessék, és gondos ápolásba vegyék.

– Szamuráj az én házamban?

Tokugava meghajolt. Tisztelettel üdvözölte a fogadóba érkezett lovast.

– Naszori a nevem. Sietős az utam, ételt, italt, és pihent lovat kérek – mondta a szamuráj.

– Fogadja vendégszeretetüket, üljön az asztalukhoz! Leányom születésnapját ünnepeljük éppen.

A szamuráj meghajlással köszöntötte Satot, Dzsocsót, Isodát, és Kamidzsimát. Dzsocsó megkérdezte tőle:

– Hová visz az útja?

– Megbízatom nem teszi lehetővé, hogy válaszoljak a kérdésére, mester. Az sem derülhet ki, kinek a szolgálatában állok.

A szamurájt küldetése titoktartásra kötelezte.

– Mióta él Kyotóban, mester? – kérdezte a szobrásztól.

– Az imént érkeztem magam is. Holnap Fudzsivara szolgálatába állok.

Naszori felugrott és a kardjához kapott. Indulatát nem tudta leplezni, s ezzel elárulta, hogy Fudzsivara az ellensége.

– Fudzsivara?!!

– Merész vállalkozás volt belovagolni Kyotóba – mondta Dzsocsó.

– Nem féltem az életemet. A lovam nem bírta már.

Kintről megint lódobogás hallatszott. A Tokugavák és a vendégek ijedten néztek a szamurájra.

– Huszan is lehetnek – mondta nyugodtan a szamuráj. – Ha Fudzsivara tudomást szerzett arról, hogy a városba érkeztem, akkor engem keresnek.

– Micsoda este! Ó, kegyes Buddha! – Isoda sóhajtozott.

Tokugava maga indult a kapuhoz, hogy megnézzék, kik közelednek. Nemsokára visszatért a hírrel, hogy Fudzsivara íjászaik jönnek vágatában. Huszonöt harcos ebben a pillanatban döngögni kezdte a kaput.

– Fudzsivara úr parancsára követelem, nyissátok ki!

Tokugava a szamurájra nézett. Megszólalni sem tudott. Naszori felelt az íjásznak:

– Szamuráj vagyok. Naszori a nevem. Felelj nekem! Miért jöttetek?

– Nyissátok ki a kaput!
 – Nem feleltél. Miért jöttetek?
 – Nyisd ki a kaput, Tokugava, mert ha nem, fölétgetjük a házat!
 Isoda Buddhához fohászzkodott.
 – Kinyitom, de hallani szeretném, miért jöttetek?
 – Kezemben elfogatási parancs. Olvasd el magad! Elfogatási parancs lányod, Sato ellen!

Tokugava úgy érezte, tréfát űznek vele. Az ő lánya nem követett el semmit. De berepült egy nyíl, bevágódott az eresz alá, s a nyílveszőre erősítve megérkezett az elfogatóparancs is. Tokugava letépte a nyílveszőről és olvasni kezdte: „A magasságos Fudzsivara, a császár első tanácsadója parancsára vezessék elő Satót, a kyotói szakéarus lányát, hogy őfelsége akarata szerint Gotó udvari szertartásmester uram pompával elnyerje a kezét.”

– Ki írta a levelet? – kérdezte a szamuráj.

– Bjódó főpap, Fudzsivara tanácsosa.

Tokugava összegyűrte a levelet.

– Nem akarom! Nem!!! Nem!!! – Sato Kamidzsimába kapaszkodott.

– Sato! Szerelmem! Nem vehetnek el tőlem!

Az íjászok dörömböltek a kapun.

– Tokugava, elolvastad a levelet? Megértetted Fudzsivara akaratát?

– Nem adom a lányom Gotóhoz!

– Nyisd ki a kaput! Utoljára mondom.

– Nem!

Az íjászoknak már majdnem sikerült betörni a kaput. A szamuráj intett Tokugavának, hogy engedjen a kérésnek.

– Nem adom a lányom!

– Nem azt kértem, hogy a lányát adja, hanem, hogy a kaput nyitassa ki!

Kavamura kinyitotta a kaput, az íjászok mind benyomultak. A szamuráj kivont karddal várta őket. Vakmerően küzdött, sokáig harcolt, az íjászok végül egy hálót dobtak rá, és elfogták. Vasba verve vitték Fudzsivara elé. Sato kezét összekötözték és őt is elhurcolták.

– Kamidzsima! Kedvesem! Csak téged szeretlek!

A lány kiáltása messziről is hallatszott.

– Sato! Megyek utánad!

Naszori visszafordult, láncait rendezgette, és Kamidzsimának azt mondta:

– Ha látod, hogy ügyed igazságos, véred igazi célért omlik, küzdj! A hűség és a szájalom nagy, édes érzése járja át a szívedet, ha látod, hogy barátod kockára teszi az életét, hogy teljesítse és végigjárja Buddha útját. Amikor elindulsz, hogy vele élj és halj, soha el ne hagyd, mert szereted. Mindez olyan csodálatos, hogy aki nem ismeri, nem is tudja mi a gyönyör. Azt hiszed, aki megízlelte ezt, fél a haláltól? Nem, mert úgy érzi annyira megerősödött, úgy megmámorosodott, hogy azt sem tudja, már hol van. Bizony nem fél semmitől. Erre tanítottak engem az őseim és erre tanítalak most én is téged.

Az íjász meglegelte a szamuráj okoskodását:

– Vigyék a felségárulót! Induljatok! Mihamarább Fudzsivara palotájában kell érnünk!

A távolodó lovak patáinak dübörgése félelmetes volt, mintha a mély morajlott volna, ahogy Japán földje szokott rengeni. A Fuji szent ormái maradtak csupán méltóságteljes mozdulatlanságban, mert a magaslatok az istenek lakóhelyéül szolgáltak.

2.

Fudzsivara, palotája tróntermében, alattvalói társaságában hadjáratra készülődve fényűző lakomát tartott. A szertartásos esemény abból állt, hogy fogadalmakat tettek. A pártütésre készülő Fudzsivara, a császár első tanácsadója kezdte a sort.

– Személyesen fogok megvívni a császárral!

Bjódó, buddhista főpap, Fudzsivara tanácsosa megfogadta:

– Meztelen jobb karral fogok harcolni!

Gotó, Fudzsivara szertartásmestere ezt vállalta:

– Nem alszom szerdánként!

– Nem eszem halat! – így Bjódó.

– Nem eszem ülte! – így meg Gotó.

A fogadalmak kinyilatkoztatása után szakéval koccintottak, majd Fudzsivara intett az öröknek, akik ládát helyeztek elé és kinyitották. A láda tele volt kincssel, pénzzel és ékszerekkel. Gotó megpróbálta meg-

emelni a ládát, de megmozdítani sem tudta. A hadjáratok költségeinek fedezésére annyi volt abban az arany, amennyi a legjobb zsoldosok felfogadására is elegendő volt.

Bjódó arca fölragyogott:

– A látvány, felség, minden képzeletet felülmúl!

– Karamurát és Yaszukót vezessétek elénk!

Az őr a parancsot teljesítve Karamurát, az udvari törpét és Yaszukót, az udvari akrobatát pórázon vezette elő. Karamura és Yaszuko süketnémák voltak. Fudzsivara arra utasította őket, hogy emeljék fel a ládát. Az erőművészek nem mozdultak. Nem értették, Fudzsivara mit kíván tőlük. Fudzsivara megmutatta hát a zsonglőröknek, a láda fölemelését szeretné látni. Először Yaszuko próbálkozott, és sikerült is neki felemelni a pénzzel teli ládát. Az udvaroncok örömittasan nézték a produkciót. Aztán a törpe következett. Neki is sikerült felemelni a kincsesládát. Teljesítményét ámulva nézte mindenki.

– Melyikük az erősebb? – kérdezte Gotó.

– Tegyük próbát!

Fudzsivara utasította az udvari akrobatákat, hogy mérkőzzenek meg egymással. Az őr gyékényt terített a földre, és elkezdődött a párviadal. Karamura, az udvari törpe lett a győztes, szívós küzdelem után.

Az eredményhirdetés után az erőművészek akrobata- és zsonglőrmutatványokkal szórakoztatták Fudzsivarát és udvarnépét, amikor az íjász leborult Bjódó elé, és jelentette, hogy a parancsot végrehajtották.

– Tokugava fogadójában komoly ellenállásba ütköztünk. Egy szamuráj szállt szembe velünk. A kardja úgy csap mint a villám!

– És a lány?

– A palotában van, felség.

– Köszönöm, felség, hogy jó házassághoz segítesz engem is! – Gotó így hálálkodott.

Az íjász kénytelen volt bevallani a veszteséget is. Elmondta, hogy mi történt.

– Parancs szerint megközelítettük a fogadót, és amikor kitárult a kapu, a szamuráj dühe fogadta íjászainkat. A szamuráj úgy küzdött, hogy komoly erőfeszítésbe került ártalmatlanná tenni őt. Négy emberünk maradt ott, felség!

Fudzsivara dühös lett:

– Hol a szamuráj?

– A palotában, felség. Behoztuk a lánnyal együtt.

Fudzsivara kérette mindkettőjüket. Az íjász hajbókolva távozott. Satót és Naszorit vezették Fudzsivara elé.

– Ki vagy te?

– Naszori.

– Tudod, ki előtt állsz?

– A fenséges császár első tanácsadója előtt.

Gotó utasította a szamurájt:

– Borulj a földre, ha a fenséges Fudzsivara előtt állsz!

– Utoljára Dzsocsó Buddhája előtt hajoltam meg, és nem tudom, mikor fogok legközelebb. De abban biztos vagyok, hogy nem Fudzsivara lesz a következő.

Gotó előrántotta a kardját:

– Átkozott kutya!

A szamuráj ellépett a szúrás elől, leemelt a falról egy kardot, és védte magát. A küzdelemben a szertartásmester sebet kapott. Fudzsivara megállapította:

– Értesz a fegyverhez, szamuráj! – Nem akarsz beállni hozzám?

– Soha nem szolgállok zsarnokot!

Bjódó támadt rá:

– Most meghalsz!

Vívni kezdtek, rövid idő múlva Fudzsivara tanácsosa is megsebesült.

Fudzsivara megdicsérte:

– Jól harcolsz! De az íjászaimmel miért szálltál szembe?

Naszori Satóra mutatott:

– Ez a szelíd gyermek, felség, apja házában az isteni békét élvezte, amíg palotádba nem hurcolták. Miért kell őt olyan házasságba kényszerítened, ami nem a kedve szerint való?

– Mert gazdag, és én udvarom szertartásmesteréhez, Gotóhoz adom hozzá. A szakéarus Tokugava család így az udvar előkelői közé emelkedik.

– Kérem felségedet, tőlem ne óhajtsa ezt a házasságot! – Sato könyörgött.

– Gotó felesége leszel!

– Soha!!! Soha!!! Soha!!! Akkor inkább meghalok.

Sato sírva fakadt. S ekkor belépett a főíjász és Bjódónak jelentett:

- Uram, Dzsocsó megérkezett a palotába.
- Vezessétek elénk! Nem illik a mestert megvárakoztatni.

Dzsocsót vezették a trónterembe, és a vele együtt érkezett Kamidzsimát. Sato riadt arccal tekintett Kamidzsimára, aki kínai szolgának öltözött.

A szobrász meghajolt Fudzsivara előtt:

– Dzsocsó vagyok, felséged szolgálja.

A császár első tanácsadója felállt, és üdvözölte a mestert.

– Hálás vagyok, hogy elfogadta meghívásunkat, és udvari szobrászunkká lesz.

– Megtiszteltetés számomra, hogy a császár első tanácsadójának palotájában tartózkodhatok. Kínai növendékét, Kamidzsimát mutatom be, aki elkísért engem Kyotóba is, hogy gyarapítsa ismereteit.

– Legyen uraságod is udvarunk vendége!

– Köszönöm, felség!

Kamidzsima hálálkodott. Dzsocsó megkérdezte:

– Érkezésükkel nem zavarjuk a császár első tanácsadójának felségét?

– Nem. A szakéarus lányát kívánjuk Gotó szertartásmesterhez feleségül adni, de a lány nem örül a jó partinak.

– Mást szeret talán?

– Ha szeret is, Gotó felesége még lehet.

Sato könyörgőre fogta:

– Ne kényszerítsen arra, felség, amire nem lennék képes!

Gotó Satohoz lépett és megfogta a kezét. Kamidzsima is mozdult, de Dzsocsó visszahúzta.

– Sato, drágám! – mondta Gotó Satónak – Meglátod, boldogok leszünk! Összeházasodunk, és fényűző pompában itt élünk majd az udvarnál.

– Nem!

– Apád szakétól bűzlő házában jobban éreznéd magad?

– Igen.

– Az udvarban jó dolgod lesz!

– Nem érdekel! Ha házasodni akar, keressen valaki mást! Én undorodom magától!

– Te kellesz nekem! Finom, érintetlen tested.

Bjódó nevetett:

- És az apja pénze!
- Az sem utolsó! – Gotó megölelte a lányt.
- Engedjen el! – sikoltott fel Sato.
- A feleségem lesz! – Gotó csókolgatta a lányt. Naszori védelmébe vette, és nekirontott a szertartásmesternek. Heves küzdelem folyt most is, de Fudzsiwara parancsára véget vetettek a párviadalnak.
- Zárjátok be őket!
- Az örök elvezették a lányt és a szamurájt.
- Gotó lakosztályába kísérte a mestert és kínai tanítványát. Fudzsiwara tükröt vett elő és abban nézegette magát.
- Dzsocsó kőbe fogja vésni portrémat, akárhogy nem nézhetek ki! – mondta a császári trónra áhítozó Fudzsiwara.

3.

Isoda a fogadóban gyermeke után sóhajtozott és kesergett:

- Hol lehetsz most? – Jaj, jaj, jaj!!! Milyen sorsra jutottunk!

Tokugava megszólalt.

- Elköltözzünk Kyotóból és panaszt teszünk. Jó messzire megyünk, ahol Fudzsiwara becsstelen igazságszolgáltatása nem ér utol mindet.
- Fudzsiwara, ha akar, a föld alól is előkerít!
- A császár elé viszem az ügyet!
- Addig engem elemészt a bánat!

Tokugava bármit mondott, feleségét nem tudta megnyugtatni.

Az utcán Kamidzsima kopogott az ablakon.

- Hírt hoztam.
- Sato már a szörnyetegé?
- Nem, anyám. Naszori úr a védelmére kelt. Most mind a ketten rács mögött ülnek.
- Sikerült bejutnod a palotába?
- Igen, apám. A mester kínai szolgája vagyok.
- Az íász sem ismert fel?
- Nem.
- Le tudnál jutni a börtönbe?
- Megpróbálom.

Isoda arca fölragyogott:
 – Készíték meleg ruhát és élelmet! Vidd el neki!
 És ebben a pillanatban megszólaltak a palota harsonái.
 – Mi történt? – kérdezte Tokugava. – Kivégzés?
 – Talán meghalt valaki. Megyek és megkérdezem – mondta Kamidzsima.
 – Micsoda nap! És mennyi izgalom lányunk születésnapján! – Isoda kinézett az ablakon.
 Kamidzsima hamarosan visszajött:
 – Azt beszélik, hogy Fudzsivara beteg. Sokat evett. Szerzetesek fűjják a kürtöket. Kérik a városlakókat, hogy fohászkodjanak Fudzsivara egészségéért. És tódul a nép a templomba.
 Tokugava mécesst gyújtott Buddha szobra előtt:
 – Ó, kegyes Buddha, add, hogy időt nyerhessünk! Add, hogy a lányom esküvőjét Fudzsivara betegsége miatt elhalasszák!
 – Ha Fudzsivara valóban beteg, a palotában biztos nem lesz esküvő.
 Indult is azonnyomban, hogy vigye a hírt Satonak és a szamurájnak.

4.

A börtön folyosóján fáklya világított. Kamidzsima egy sötét cellában találta meg Satót és a szamurájt.
 A lány felkiáltott:
 – Kamidzsima! Szerelmem!
 – Sato!
 Megcsókolták egymást.
 – Meleg ruhát és élelmet hoztam.
 – Mi ez a lárma? – kérdezte Naszori.
 – Fudzsivara beteg, a nép a templomokba vonul. De még az őrök is.
 – Mi a baja?
 – Az orvosok nem közöltek még semmit. De Gotó nem tarthatja meg az esküvőt!
 – Segítek nektek! – mondta a szamuráj.
 – Köszönöm, jó uram, de már eddig is kockáztattad az életedet.
 – Esküm és nemesi becsületem kívánja így.

- Bárcsak én is tehetnék érted valamit!
- Naszori levelet vett elő:
- Tehetsz. Sürgős üzenetet viszek a császárnak. Tedd el az írást. – Naszori egy zacskó aranyat is átnyújtott. – És ezt a pénz! Megbízható embert keress, aki a császárnak elviszi a levelet. Sok időt elvesztem, a levélnek sürgősen a császár kezéhez kell kerülni!
- Eljut a császárhoz!
- Látlak még? – kérdezte Sato.
- Kamidzsima megcsókolta:
- Visszajövök. Úgy éljek! – És elment.

5.

Halk zene szólt Fudzsivara tróntermében. Fudzsivara díszes trónján ült. Dzsocsót a szertartásmester vezette a trónterembe, mögötte lépkedett rajzlapokkal és állvánnyal Kamidzsima.

Fudzsivara megörült:

- Végre, látjuk, mester!
- Örülök, hogy jobb színben látom, felség!
- Fájlalom, hogy napokig várakoztatnunk kellett. Kellemetlen kór támadt meg, de már jobban vagyok. Orvosaink mindent megtettek, így ma már fogadhatunk vendéget. Először a mestert!
- Reményemet fejezem ki, hogy engem a császár első tanácsadója már nem tekint vendégnek.

Kamidzsima felállította az állványt és Dzsocsó Fudzsivara portréját kezdte megrajzolni. S miközben dolgozott, Fudzsivara kérdéseket tett fel a kínai szolgának.

- Ismered-e a palota rendjét?
- Igen, felség. Lenyűgöző minden! Ezt az udvar ragyogása is bizonyítja. Kyotó urát joggal illeti meg az a rang, melyet Nippon uralkodói között kivívott magának.

Fudzsivara elégedett volt a válasszal és hozzátette:

- Udvari történetírónk fogalmazta meg, hogy a harcmezőn szerzett dicsőség mellett az udvartartás a legszembevetőbb, és ezért igen fontos annak megfelelő vezetése.

– Ismered-e udvari szokásainkat?

– Igen. Gotó szertartásmester úr mindent elmondott.

Fudzsivara jó kedvében volt, felajánlotta hát, hogy ha a fiú válaszol minden kérdésére, meg fogja jutalmazni.

– Tudod-e miért a főszakács van jelen étkezéseinkkor, és miért nem a konyhamester?

– Láttam a palota konyhájában, amelynek két kéménye is van, hogy a főszakács ül egy magas széken, áttekinti az egész helyiséget, kezében nagy fakanalat tart: kóstolja a leveseket, mártásokat, és kergeti a kuktákat, ha kell, meg is üti őket.

A főszakács az előkóstoló is!

– Jól feleltél. Most azt mondd meg, hogy milyen eljárással nevezzük ki a főszakácsot?

– Ha ez a tiszt megüresedik, a szállásmesterek magukhoz hívatják a konyhamestereket, és valamennyien szavaznak.

– Ki foglalja el a főszakács helyét, ha az távol van? A nyársgazda vagy a levesgazda?

Kamidzsima gondolkodás nélkül felelt:

– Egyik sem, felség. A helyettes választás útján jelölődik ki.

Fudzsivara elégedett volt:

– Okos fiú vagy, s örömet szerezte nekünk!

Még egy kérdést tett fel:

– Miért áll a rizshordó és a pohárnok rangban a húsvágó és a szakács fölött?

– Mert a gondjaira bízott a rizs és a szaké.

Dzsocsó elégedett volt a fiúval, és büszkeség töltötte el, hogy Kamidzsima ilyen jól ismeri az udvari etikettet, amit olyan precízen kidolgoztak itt, hogy az nemes játékot alkotott, és mégsem volt üres parádé.

Fudzsivara megszólalt:

– Kérj tőlünk valamit, amit szeretnél! Pénzt... szabadságot... vagy önálló műhelyt...

– Felség, amióta megláttam azt a lányt, szerelem lángol a szívemben, s szenvedésem már kibíráhatatlan.

– Kiről beszélsz?

– A szakéáros lányáról, felség.

Fudzsivara elnevette magát.

– Szeretem őt!

Gotó és Bjódó léptek a trónterembe. A tanácsosok alázattal tudakolták, beengedhetik-e a panaszosokat.

– Természetesen törvényt ülünk. Kik várakoznak?

– Egy vándorszerzetes, a szakéarus, és Naszori, a szamuráj, felség.

– Ő mit akar?

– Nem beszél, felség.

– Rajtuk kívül várakozik még valaki?

– Sato kisasszony, felség.

– Miért nem hozzád fordul, Gotó?

– Nincs bizalma még hozzám.

– Hogy adhatjuk akkor hozzád?

Gotó először a vándorszerzetest vezette be.

– Mi a neved, bonc?

A Zen-szerzetes válaszolt:

– Yoroko. Meghajlok nagyságod és fényességed előtt, és esedezve emelek szót egy törvénytelenység ellen.

– Beszélj!

– Belpoklosokkal, koldusokkal, betegekkel együtt járom Nippon megszentelt földjét, hogy Buddha szentélyeiben elmélkedjünk, és kérjük az urat: enyhítse szenvedéseinket.

– Engedélyezzük Yoroko, hogy áthaladjatok Kyotón.

– Kyotó rendőrfőnöke bezáratta zárándokaimat, felség, hogy ne kóboroljanak, kolduljanak tartományodban.

Fudzsivara utasította Bjódót:

– Engedjék szabadon a zárándokokat, kapjanak ételmet is, és folytassák szent útjukat Nipponban. Kedvükre való szent hevületük.

A bonc megköszönte Fudzsivara jóságát és távozott. Sato lépett a terembe.

– Azért jöttél, hogy a bocsánatunkat kérd?

– Esedezem a bocsánatáért felség, és kérem, a szívem azé lehessen, akit szeret.

Kamidzsima integetni kezdett, hogy ne mondjon semmit.

– Kinek tartogatod legféltettebb kincsedet?

Kamidzsima még hevesebben integetett.

– Nem választottam még.

Fudzsivara Kamidzsimára mutatott:
 – Tetszik neked az előtted álló ifjú?
 – Nem, felség.
 Kamidzsima idegesen mutogatta, hogy rosszul felelt.
 – Ilyen gyorsan nem lehet dönteni, felség.
 Sato szerette volna megváltoztatni a véleményét. Kamidzsima biz-
 tatta.
 – Ám, ahogy az úrfi nézem, kezd tetszeni nekem.
 Közelebb lépett Kamidzsimához:
 – A szeme szép, a haja szép, a keze szép.
 Suttogva kérdezte Kamidzsimától:
 – Mi folyik itt?
 – Mondd, hogy szeretsz és kész!
 Sato rávágta:
 – Őt szeretem, felség!
 – Elfogadod férjnek?
 – Igen, felség.
 Gotó felháborodott:
 – De felség, és én?
 – Szerencsés vagy Kamidzsima, mert tetszel a lánynak. De őt már
 Gotónak ígértem.
 Satót elvezették. Tokugava és Isoda léptek a terembe, s leborultak
 Fudzsivara elé.
 – Köszönöm, felség, hogy lehetővé tette számukra, hogy személye-
 sen felség elé járulhassunk.
 – Miért jöttetek?
 – A lányunk egyetlen gyermekünk, felség. Ha elveszi tőlünk, mi örö-
 münk marad az életben?
 – Ő a kincsünk, szemünk fénye, felség!
 – Gazdag vagy, Tokugava! Kyotó leggazdagabb polgára. Marad kin-
 csed még a háznál elég.
 – A lányunkat mi másnak ígértük, felség.
 Kamidzsima köhögött, integetett hogy nem lesz jó, amit mondanak.
 Fudzsivara meg is kérdezte:
 – Baj van, Kamidzsima?
 Kamidzsima úgy tett, mintha nem kapna levegőt:

– Nem értem, hogy mi jött rám, felség.

Isoda elővette azt az aranyszelencét, amit Sato a kézfogón kapott Kamidzsimától.

– Kyotói aranyműves kérte meg a lányom kezét. És mi odaadtuk, felség.

Kamidzsima arca falfehér lett. Fudzsivara arra kérte őt:

– Menj a konyhamesterhez, és kérj tőle mentát!

Tokugavától pedig azt tudakolta:

– Ki az az aranyműves?

– Ügyes mesterember, felség. Nézze csak meg ezt a munkát, ezt adta lányunknak a kézfogón.

Fudzsivara kezébe vette az aranyszelencét:

– Szép. És benne lótuszvirág! És egy név, Kamidzsima, hm! Micsoda véletlen! Mit szól ehhez, mester?

– A szerelem mindig megindítja az embert, felség!

Dzsocsó idegesen rajzolt tovább.

– Kamidzsima!!!

Fudzsivara Bjódóhoz fordult:

– Azonnal hozzátok elélem Kamidzsimát!

Bjódó nemsokára visszajött, kezében Kamidzsima kínai ruháit, és a fiú maszkját tartotta.

– Hol van? – kérdezte Fudzsivara.

– Nem találjuk, felség. Ruháit a szobájában találtuk meg.

Fudzsivara nevetett:

– Meztelenül szaladgál tehát Kyotóban.

– Megparancsolom, hogy tüstént nyergeljenek az íjászok, s hozzák élénk a kyotói aranyművest! Ha aranyműves, otthon ül a műhelyében és dolgozik, mint a többi kyotói mester.

Az íjászok kilovagoltak a palotából.

– Hamarosan megtudjuk, mi az igazság.

– Folytatja felséged az audienciát? – kérdezte Gotó.

– Vezessétek be Naszorit, a samurájt!

– Igen, felség.

Gotó bevezette Naszorit.

– Törvényt ülünk, Naszori. Miért járultál élénk?

– Nemes ember vagyok, felség. Szamuráj. Méltatlan helyzet, hogy egy palota mélyén raboskodjak. Adj lehetőséget az életre vagy a halálra!

– Mit akarsz, szamuráj?

– Igazságos párviadalt! Ha pedig életben maradok: szabad elvonulást.

– Miért védelmezted a lányt?

– Betértem a szakéarus fogadójába, ahol éppen kézfogót tartottak. Igazságtalanság, felség, hogy ezt a gyermeket olyan ember vegye el, akit ő nem szeret.

– Bátor ember vagy, szamuráj.

– Kész vagyok megvívni Gotó szertartásmesterrel.

Fudzsiwara a bajvívást engedélyezte. Megszólaltak a fanfárok és a kürtök.

– Gotó, ha legyőznek, Sato kezét nem nyerheted el. Akkor visszavonjuk ígéretünket.

Hosszú küzdelem után Gotó megsebesült és a földre került. Fudzsiwara megszólalt:

– Győztél, Naszori. Szabad vagy!

A palota udvaráról lódobogás hallatszott, megérkeztek az íjászok. Kamidzsimát Bjódó vezette a trónterembe.

– Az aranyműves, felség.

– Hol találtatok meg?

– A műhelye zárva volt. Betörtük, de őt nem találtuk bent.

– És mit láttatok?

– Munkának semmi nyomát, felség.

– És hol találtatok rá?

– A szomszédban, a sómérőnél.

Fudzsiwara Kamidzsimához fordult.

– Válaszolj nekünk: te készítetted ezt a szelencét?

– Én, felség.

– Gyönyörű munka. Mennyi ideig dolgoztál vele?

– Fél évig, felség.

– Nem sajnáltad a fáradságot?

– Nem, felség.

– Az aranyat és a drágaköveket sem?

– Azt sem, felség.

– És mit kerestél a sómérőnél?

– A sómérő a nagybátyám. Sok a munkája, megkért, hogy segítsék neki.

– És Tokugava lányát szereted-e?

– Szeretem, felség.

Fudzsivara Sato szüleikhez fordult.

– Ő a ti kérőtök?

– Igen, felség.

Fudzsivara Bjódót arra kérte, vezesse be a lányt. Sato belépett és felkiáltott.

– Kamidzsima!

– Az előtted álló Kamidzsimától kaptad ajándékba ezt az aranszelencét, Sato?

– Igen, felség.

– Őt választottad tehát.

– Igen.

– Csakhogy én másnak ígértelek!

Fudzsivara a fejét csóválta, és arra kérte Kamidzsimát, hogy vegye fel a kínai szolga ruháját. Kamidzsima engedelmeskedett és felöltötte a maszkot is.

– Kamidzsima! Jutalmat érdemelsz, mert válaszoltál a kérdéseimre. Sato kezét kérted, de te is hallottad az imént, hogy az már Kamidzsima aranyművesé.

Kamidzsima arca falfehér lett:

– Felség, én...

– Csak tréfa volt, igaz?

– Jóvá teszem, felség!

– Kérj valami mást tőlünk!

– Azt kérem, hogy újra Kamidzsima aranyműves lehessen, és felséged bocsánatát, és Sato kisasszony kezét elnyerjem.

– A tiéd lehet! Megérdemled.

Sato és Kamidzsima megölelték egymást. Dzsocsó is bocsánatért esedezett, hogy ő is részt vett az ártatlan tréfában. Tokugava és Isoda meghajoltak Fudzsivara előtt:

– Tisztelje meg látogatásával házunkat Sato és Kamidzsima esküvőjén, felség.

– Elfogadjuk a meghívást.

– Önt is várjuk, Dzsocsó mester!
– Köszönöm.
Tokugava a szamurájhoz fordult.
– Nemes Naszori! Legyen ön is a vendégünk!
– Bocsásson meg nekem, Tokugava úr, hogy nemet mondok, de itt a
dolgom elvégeztem. Indulnom kell.
– Gotó, kísérd ki a vendégeket! Adj lovat a szamurájnak!
– De, felség! Nem tehetné meg ezt valaki más?
– Megtehetné. Csak akkor az a valaki más lenne a szertartásmesterünk.
– Magam választom ki a legjobb lovat!
Fudzsivara mindenkit elbocsátott, és most már csak Dzsocsó mes-
ternek akart modellt ülni.
A trónteremben állók mind meghajoltak szép sorban és távoztak.
Sato és az aranyműves szerelmének története pedig Kyotóban folytatódott tovább.

PHILEMON ÉS BAUCIS

Egyik reggel Bien, a Philemon pincére Hawaii-szendvicset szolgáltat fel. Fürgén tálalta bátyja, José remekeit, amiket úgy készített el, hogy pirított szendvicskenyérre sonkaszeleteket, ananászkarikákat tett, s azokat reszelt sajttal megszórta. A földimogyoróvajtól szaftos, pirosra sült meleg-szendvicsekből Devčić kapitány hármat kért, majd elégedetten állt fel az asztaltól.

– Ízlett a reggeli, fiam – nézett be a konyhába.

– Igyekszem, uram – felelte a megszeppent Ruiz. A kapitányi dicséret nem volt gyakori a hajón. Nem kell elkapatni a legénységet, vélte a horvát származású kapitány, a Philemon tengeri medvéje.

– Mi ez a kupleráj?! – emelte fel dörgő hangját a dicséret után azonnal, miközben a konyha bejárata előtt állt. – Hogy néz itt ki minden?! – elégedetlenkedett. – Bien! Jöjjön ide, fiam! – Bien kiszaladt a konyhából. – Eltökélt szándékom volt, hogy magából elsőosztályú pincért faragjak. Hogy ha egyszer visszatér majd a Fülöp-szigetekre, Manilában maga lehessen a Hilton főpincére. De látom, hogy nem lesz! Rántottával tenge-részek és kurtizánok között fog szaladgálni valamelyik füstös kifőzdében.

– Uram, éppen neki akartam látni a rendrakásnak, de először az asz-talokat szedtem le. Nem értem, hogy mi folyik a hajón, uram?!

– A keze járjon! Ne a szája!

– Az az érzésem, uram, hogy valaki itt garázdálkodik.

– A maga fejében a hülyeség! Kezdje el a takarítást! Mindent fertőtle-nítsen! – a kapitány elindult, és folytatta szemlélését. Ibarra Reyes géptiszt jött vele szemben.

– Jónapot, uram.

– Jónapot. Maga nem pihen? Éjszaka szolgálatban volt, vagy nem?

– Azért keltem fel, uram, hogy Bientől magyarázatot kérjek. Lehe-tetlen, uram, hogy az ember éjszaka ne találjon ennivalót a hűtőben. Éjjel háromszor is riasztott a „monitoring”, uram! Rohangáltam eleget. Más-

kor legalább rizst találtam a tálalóablakban, mostanában már ott sincs semmi.

– Bien tudja?

– Mondtam neki.

– Figyelmeztetem én is. Aludja ki magát! – nyugtatta a Fülöp-szigeteki géptisztet a kapitány, majd elindult felfelé a hídra. Útközben Biennel találkozott. A pincér a folyosót mosta fel.

– Éjjel maga tüntet el mindent a hűtőből, Bien?

– Éjjel én alszom, uram.

– De mások dolgoznak, és ennének!

– Reyes úrnak mondtam már, uram, hogy mennyire különösnek találom a hajón történeteket. A frigóból éjjel eltűnik mindig az éjszakások kajája. Amit José nekem kiadagol, azt hiánytalanul találom éjszakára, uram. Abban biztos lehet!

Ibarra Reyes, a második géptiszt másnap reggel kopogott a kapitány ajtaján. Bien állt mögötte.

– Mi történt már megint? – kérdezte Devčić.

– Tegnap utasítottam Bient, uram, hogy tegyen végre valamit a hűtőbe.

– És?

– Megint nem volt ott semmi!

– Lehetetlen!

– Uram, – Bien hangja remegett – ezt én tovább nem csinálom! Elegem van! José morog, nem győzi a munkát. Kákabelű mindenki a hajón! Egész nap főz, tisztességesek az adagok, a tálalás ízléses, az emberek mégis elégedetlenek. A siránkozásnak soha nincs vége!

– Vége lesz! Ibarra! Hívjon elém mindenkit a gépházból! – utasította a géptisztet a kapitány, majd a pincérhez fordult. – Maga pedig a fedélzetről!

– Fiaim! – mondta a kapitány tíz perccel később a tengerészeknek. – Azért kértem, hogy fáradjanak ide, mert kérdezni szeretnék valamit. Lépjenek ki először azok, akik vacsora után, este vagy éjjel jártak a tálalóban, és ettek valamit.

Nem értették a parancs okát, de engedelmeskedtünk. Ibarra Reyes, William Lozada, Ben Carvera, Jaime Nepomuceno, Karl Kruppa és végül magam is, kiléptünk a sorból.

– Köszönöm. Most azt mondják el nekem, hogy körülbelül hány órákor voltak ott, és maradt-e még valami ennyivaló?

Mind a hatan válaszoltunk.

– Köszönöm – A kapitány megállapította, hogy Reyes úr hajnali négykor kifosztva találta már a tálalót, pedig Ben Carvera mindenképp hagyott még eleget. Ám mások két óra múlva már csak az üres tányérokat találták ott!

– Valaki mindent megzabált! Ki volt az, uraim? – kérdezte a kapitány.
– Ki köztünk a zugevő? A mániás zabáló! A bulémiás! Tud valaki nekem magyarázatot adni arra, hogy mi történik a hajómon? Nos, uraim? Senki?!

– Az a gyanúm, uram,... – Bien szólalt meg – ... a kapitány úrnak említettem már, hogy a hajón valaki garázdálkodik. Turkál a szemétben, s az ételmaradékot is elviszi, uram.

– Patkányok!!! – mondta a rádióosztiszt.

– Persze! Idomított, cirkuszban betanított patkányok! Akik a frigót is kinyitják! – vágta rá William, amire mindenkiből röhögés tört ki. A poénok záporozni kezdtek, hogy a rágcsálók hogyan álltak egymás hátára, és hogy nyitották ki a hűtő ajtaját.

– Elég! – A kapitány az órájára pillantott. – Tíz óra van – mondta. – Tizenkettőig tűvé tesznek mindent a hajón, és a falánk kosztosokat elötkerítik!

Keresni kezdtünk a hajón valamit, amiről nem tudtunk semmit.

A kapitány ajtaján kopogott valaki.

– Ki vagy?

– Celis. Távirat érkezett! Sürgős! – hangzott odakintről.

– Honnan?

– Hamburgból.

A rádióosztiszt Devčić engedélyével belépett a parancsnoki kabinba. A kapitány a táviratot olvasva egyre idegesebb lett.

– Dél-Afrikában a hajót nem hagyhatjuk el! – nézett a rádióosztisztre. – A cég utasítása szerint! Durbani követségünk rendelte el a zárlatot. A Soveto évfordulója miatt, mert mindennaposak az utcai felfordulások, tüntetések és a merényletek.

A dél-afrikai vevő, akinek a rakományt vittük, Dél-Afrika legbefolyásosabb tőkései közé tartozott. Sok pénzzel támogatta az apartheid-

mozgalmat. A kikötői rendőrség pedig attól tartott, hogy robbantás vagy terrorcselekmény színhelye lesz a Philemon.

– Nehézfegyvereket is elhelyeznek majd a fedélzeten! – mondta Devčić.

– Tartsuk titokban a hírt! – javasolta a gépüzemvezető a kapitánynak.
– Mire Dél-Afrika partjaihoz érünk, klausztrofóbiától fogunk szenvedni, de ha a partra sem léphetünk: zendülés lesz a hajón!

– Ne túlozz! – nézett rá a kapitány.

– Magam állok az élére! Dél-Afrikából Argentínába hajózunk. Partraszállás nélkül újabb húsz napot nem fog itt kibírni senki. Ezt te is tudod.

– Egy kis időt kérek! – mondta a kapitány.

Valaki kopogott az ajtón.

– Ki vagy? – kérdezte Devčić.

– Nepomuceno, uram.

– Gyere!

A fedélzetmester belépett. Katonai válltáskát tartott a kezében. Jelentette, hogy embere a táskát a vasmacskán találta. Könyveket, iratokat talált benne.

– Tehát mégis utasunk lenne? – kérdezte Devčić, és kinyitotta a táskát.

Orvosi könyveket, francia nyelvkönyvet, és iratokat emelt ki a táskából. – Földbérleti szerződés?! – nézte az egyik papírfecnit.

– Micsoda? – kérdezte Karl.

– Bérleti szerződés – Devčić olvasni kezdte: – Keltezték Dzsibutiban, 1965-ben. Érvényessége: tizenöt év. A bérlet összege egy évre harminchatezer dzsibuti frank, az összeg pedig az infláció mértéke szerint emelkedik.

Az okiraton a szerződő felek aláírása is olvasható maradt. De előkerült még más irat is a katonai táskából. Jean-Claude Luzanga fényképes katonai igazolványa. Az igazolvány tulajdonosa Dzsibutiban született, 1966. január 29-én. Származása: etióp. Anyja neve: Theresa Matogi. Apja: Jean Batiste Luzanga. Foglalkozása: pilóta. Rendfokozata: hadnagy. Az idegenlégióba 1980. július 5-én lépett be.

– Ő a potyautasunk! – mondta Devčić – Az iratok szerint a fickó vallásos, és fontosak neki apja földokmányai.

– Biztos, hogy ő a személyzeti listán kívüli utasunk! – mondta a gépüzemvezető.

– Menjünk a hídra! – mondta Devčić.

Nepomuceno érkezett fel elsőnek a főfedélzetre. Széles vállú, izmos ember volt, rizzsel teli két ötven kilós zsákot erőlködés nélkül fel tudott vinni a járón a kikötőből. Szemben velem a lépcsőn úgy lépkedett, rugalmasan és oly kecsesen, mint egy leopárd. Pedig a hajót nagy erővel hullámok dobálták.

– Összetartás van, kadét úr! – mondta.

– Tudom – a hídra megyek.

A fedélzetmester irányítása alá vont tengerészek a kijelölt helyen bújtak el.

– Monsieur Jean-Claude Luzanga! – hangszórók harsogták a kapitány hangját. – Je suis captain Drago Devčić, le Commandant du Philemon. Tudjuk, hogy a Philemon fedélzetén tartózkodik. Nemzetközi vizeken hajózunk, Elefántcsontparttól nyolcszáz mérföldre. Ciprusi felségterületünket sérti. Ön engedély nélküli utasunk. Felszólítom tehát, hogy bűvőhelyéről jöjjön elő!

A horgonylanc mögül ekkor előbújt a potyautas. Piszkos, szakadt ruhát viselt. A festékraktárban bújt meg napokig. Szeme káprázott a fényben, így bal kezével takarta el.

– Küldök valakit magáért! – mondta a kapitány, amire a tiszt revolvért vett elő, és elindult lefelé a főfedélzetre. – Álljon meg! És dobja el a fegyvert! – utasította a kapitány. De az afrikai pilóta ment tovább, átgurrott a korláton, s felénk vette az irányt. Hetven méterre tőle várták a fedélzetmester emberei.

Devčić nagyobb hangerőre állította a hangtölcsért:

– Jean-Claude Luzanga! Adja meg magát! Dobja el a fegyverét! Kezrekerdelmi hajón tartózkodik, ha békés szándékkal közeledik, mi sem fogadhatjuk másképp!

Luzanga megállt, és eldobta a pisztolyt.

– Köszönöm – mondta a kapitány. – Most pedig a fedélzetmestereimet utasítom, hogy menjen Önért, és kísérje fel hozzám.

Nepomuceno elindult. A legénység tagjai felkapaszkodtak a felső szintre, s lélegzetviSSzafojtva nézték a jelenetet, amihez foghatót csak akciófilmben láttak. A potyautas és Nepomuceno bizalmatlanul méregették egymást, mialatt a fedélzetmester haladt előre. A fiatal tiszt egyszerűen csak újra pisztolyt rántott. A fedélzetmester nem állt meg, de rugóskását

azonnal előrántotta, a pengét kipattintotta, s jobb kezével dobásra készült. Tizenöt méterről biztosan célzott. E távolságból kérdezte:

– Beszél Ön angolul, uram?

– Igen – felelte az afrikai.

– Akkor nem cifrázom! Átadja nekem most szépen azt a pisztolyt, és felsétál velem a hídra!

A pilóta eldobta a pisztolyt, és mozdulatlanul várakozott. Nepomuceno felemelte a fegyvert, megkereste a másikat is, s mind a kettőt a vízbe hajította. Ezután indultak el a parancsnoki hídra.

Devčić a kabinjában várta őket.

– A Philemon parancsnoka vagyok. Legyünk túl a bemutatkozáson! – szólalt meg a kapitány. – Lengyel az első tisztem, német a gépüzemvezetőm és magyar a kadétom – kezdte Devčić – A fedélzetmesterem pedig fülöp-szigeteki. Megtiszteltetésnek venném, ha Ön is bemutatkozna, és különleges körülmények közötti érkezését megmagyarázná.

– Sajnálom, uram, ... – váratlan vendégünk akadozva beszélt. – Honoré Duvalier vagyok... hajópincér. Monsieur Granier jachtján szolgáltam. A jacht kigyulladt, nekem sikerült egyedül megmenekülnöm. Felkapaszkodtam az ön hajójára, uram.

– És az egyenruhája?

– Madame Granier szerette ezt a ruhát rajtam.

– Madame Granier! – Devčić nevetett. – Nézze, barátom – folytatta Devčić – Én tudom, hogy maga kicsoda. De szerettem volna a maga szájából hallani. Át fogom adni magát a dél-afrikai hatóságoknak. Fekete származása miatt sok jóra nem számíthat!

– Ne tegye! Kérem, uram!

– Kéri?! De a nevét sem hajlandó megmondani! Az iratai nálam vannak. Maga Jean-Claude Luzanga, az Idegenlégió hadnagya.

Hívatlan vendégünk ezután kénytelen volt felfedni kilétét. Szolgált az Idegenlégiónál, valóban, de nem önként. Apja gazdálkodó volt, tizenöt évre bérelt földet egy kereskedőtől. Megállapodásuk szabályozta a bérleti díjat. Apja, a földbérllet lejárta után, a vételár hetvenöt százalékáért megvette a földet. A pénzt is kifizette. A kereskedő apját azonban megölette. Házukat felégette, anyja a lángok között vesztette életét. Őt elhurcolták, s jó pénzért eladták az Idegenlégiónak.

A vadnyugati történet, amit elmondott, valójában családi tragédia volt. Szerencséjére az Idegenlégiónál jól bántak vele. Tanult, pilóta lett belőle. De elhivatottságot a katonai pálya iránt nem érzett.

– Értem – mondta Devčić, és visszaadta az iratait. – Isten segítse a terveit!

A kapitány nem kérdezte, az etiópiai mégis elmesélte, hogyan sikerült megszöknie. Alapos előkészület után kerozint halmazott fel, éjjel szállt fel, és megállás nélkül átrepülte az észak-afrikai sivatagot. A gép tele volt üzemanyaggal, rágyújtani sem mert. Terve szerint Casablanca közelében vezette volna a gépet a tengerbe, és katapultált volna. De a gép tartályából szivárogni kezdett a kerozin, és Las Palmas közelében a tengerbe zuhant. Órákig hanykolódott a vízben, amikor végre megpillantotta a Philemont. Tudta, hogy ha életben akar maradni, fel kell kapaszkodnia a hajóra. Az ejtőernyője kötelét sikerült a vasmacskába akasztania, és úgy fel tudott mászni.

– Miért nem jelentkezett azonnal? – kérdezte a kapitány.

– Félttem, uram.

– Nem kellett volna. Most miben lehetünk a segítségére?

– Szeretnék eljutni Párizsba.

Ott élt egy rokona. Őt akarta felkeresni, hogy a segítségével pert indítson a kereskedő ellen. Hatezer dollárt gyűjtött össze a perköltségre. Ha apja vagyonát visszaszerzi, beiratkozik majd az orvosi egyetemre.

– Ezek a terveim, uram – mondta az etiópiai.

– Nemes célok, barátom, s töröm a fejem, hogyan segítsék magának – sóhajtott a kapitány. – Hajóm a dél-afrikai Durbanbe tart.

– Oda nem mehetek! – mondta a pilóta.

Devčić is tudta ezt, de támadt egy ötlete.

– Monsieur Granier jachtján utazott? Azt mondta, ugye?

– Sajnálom, uram, hogy hazudtam.

– Csak ne sajnálja. Ötlete fogja megmenteni!

Hogy csavaros eszével a kapitány mit sütött ki, máris megtudtuk. Hivatalosan igazolta, hogy Honoré Duvalier hajótörött pincért hajójára ő vette fel. Igazolása valamennyi kikötő parancsnokának szólt.

– Köszönöm! – az etiópiai átvette az okmányt. – De mit kezdhettek egy papírral itt, az óceán közepén, uram? – kérdezte.

– Átszáll a legközelebbi hajóra, és Európába utazik. Üzenek magának, amint a megfelelő hajó a rendelkezésére áll. Most az első tiszt le fogja kísélni magát a vendégkabinba.

– Köszönöm, uram – hálálkodott a vendégünk.

Bien tiszta ruhát vitt neki, és meleg ételt, s néhány óra sem telt el, amikor a fedélzetmester az egyik mentőcsónak leeresztésére kapott utasítást. A Philemonnal szemben jövő görög konténerhajó vitte át az etiópiait, akinek odaszólt még a kapitány:

– Nem mondtam magának, Marseilles-ig valóban pincér lesz. De a kikötőben kiléptetik, és onnan Párizsba mehet.

A csónak közben távolodott a Philemontól.

– Köszönöm a segítségét, uram.

– Legyen ember magából, fiam – búcsúzott a kapitány. Ablakából látta, hogy Nepomuceno kitartóan evez a csónakban, s közelednek a BAUCIS konténereket szállító hajó felé.

A Philemon találkozott Baucis-szal! A kapitány elnevette magát. Látta, hogy a hadnagyot beemelik a Baucis fedélzetére.

Pompás hajó volt a Baucis! A Philemon közelében Istennek is tetsző látvány, gondolta, és csak nézte, bámulta a tengert.

Kis idő múlva a Baucist nem lehetett már látni. Előbb pici ponttá zsugorodott, majd eltűnt végleg a horizont mögé, s a nap is nyugovóra tért. Arany keretben tündöklő, vörösén kéklő korongja ragyogott még a ciprusi Philemon és a görög Baucis találkozásának tiszteletére.

A kapitány állt még az ablaknál, de már azon gondolkodott: Durban-ig mit tudna kitalálni, hogy Dél-Afrikában mégis partra léphessenek.

TENGERÉSZGYALOGOS AFGANISZTÁNBAN

Angliai barátom, Oliver Jenkin-Jones, nyugalmazott kémikus professzor, az oxfordi Queen's College egykori diákja, trinidadai származású indiai feleségével Budapestre látogatott. Ebédelni a Csanády utcai Kánaánba, sétálni a Szent István Parkba és a Margitszigetre jártak.

Islámhítű feleségével többször felkeresett lakásomban. Egyik alkalommal a televíziót néztük, a CNN élő adásban Kabulban járőröző angol tengerészgyalogosokat mutatott be. Oliver arca elkomorult. A Szent István parkban séta közben mesélni kezdett:

– Angliában a National Service behívóját kétéves szolgálatra 1957-ben kaptam meg. Lejárt több éves halasztási kérelmem, amelyet egyetemi tanulmányaim folytatására biztosítottak. Friss diplomásként léptem a hadsereg kötelékébe. Akkor még, egészen 1960-ig, minden tizennyolc éven felüli angol állampolgárnak be kellett vonulnia, kivéve azoknak, akik halasztást kértek, és kaptak. Besorozták a gyarmatokon élő angolokat is, akik Nagy-Britannia területén születtek vagy szüleik származtak a szigetországból. Nem vonultak be azonban a Brit Nemzetközösség gyarmatainak bennszülöttei: malájok, gibraltári spanyolok, szingalézek, afrikaiak és más népcsoportok, ám a gyarmatokról a szigetországba bevándoroltak leszármazottai igen, hiszen ők már brit alattvalók voltak. Behívót Nagy-Britannia mindhárom társadalmi rétegének sorkötelesei kaptak. A Lower Class tulajdonképpen a munkásosztály, más néven Working Class, melynek rövidítése: WC, csakúgy, mint az illemhelyé. Ezért használták a felsőosztálybéli tisztek a Working Class rövidítését a munkásszármazású katonák gúnyolására. Bevonult a középosztály is, a Middle Class és az Upper Class, vagyis a felső tízezer, és az arisztokrácia is. Középosztálybelinek minősült az a munkásszármazású katona is, akinek volt diplomája. Bevonulásunk utáni első feladatunk a pszichológiai alkalmassági- és intelligencia-teszt kitöltése volt. Ennek eredménye szerint kerültünk a szárazföldi alakulatokhoz, a haditengerészethez vagy a légierőhöz. A legelőkelőbbnek számított és számít ma is, a zsoldosállományban, a királyi

légierő. Azután a haditengerészet következett, s végül a szárazföldi csapatok. A munkásosztály soraiból azok kerültek a légierőhöz, akik kiugró eredményű intelligencia-tesztet produkáltak. A légierő kapta általában a közép- és felsőosztálybélieket, ha azok éppen nem a tengerészethez kerültek magukat.

Bevonulásunk második élménye, hogy megérkeztünk a laktanyába. Laktanyák, kiképző bázisok egyébként csak Nagy-Britannia területén működtek. Nyolc hét után vezényelték a kiképzett sorállományt az alakulatokhoz, kit a szigetország területére, kit Gibraltárba, Malajziába vagy Ciprus szigetére. Utóbbi hírhedt hely volt, oda irányították a „nehézfiúkat”. Kifogta az, aki ok nélkül, véletlenül került oda. Ciprus afféle büntetőszigetnek is beillett, bár a nehézfiúk, akiket a nyolc hét alatt, sokuknál ez jóval hosszabb idő volt, nem sikerült megzabolázní, mosolyogva vették kézbe kihelyezési okmányukat. Ciprusra kerülve, ahol később főhadnagy voltam, mit sem törődtek a viselkedéssel. Egyesek hihetetlenül kemény „diók” voltak, különösen az írek, közülük aztán sokan megtörték, kezes báránnyokká váltak.

A laktanyába érkezvén, elfoglaltuk barakkunkat, mely egy félhenger formájú épület volt, mint egységesen valamennyi barakképület a brit hadseregben. Ezeket nissen hut néven ismerik az angolok. A félhenger épület boltíves tetejét palából készítették, hogy az eső, gyakran esik arrafelé, verje a tetőt, zajt keltsen, zavarja a katonák nyugalmát. A drillre alapozódott minden, a fokozott testi és idegi igénybevételre, a pszichikai kikészítésre, hogy a különféle összetételű sorállományt, ahogy emlegették: heterogén masszát, sikerüljön ütőképes, brit nemzeti egységgé gyúrni. Hozzá tartozott ehhez sokak számára a viselkedés, a nyakkendőviselet, a kulturált életmód és sok más egyéb tudnivaló megtanítása. Az angol tájshólás kiküszöbölése, vagy magának az angol nyelvnek a pontos elsajátítása.

A barakk kupolaformájú tetejének oldalain szűk ablakok húzódtak, alattuk két sorban oldalt vaságyak. Ezek végein üldögéltünk lovaglóülésben, ha éppen megtehettük. Szakaszparancsnokunk is a barakkban lakott, a barakk végében elkülönített szobában. Ugyanott, a másik oldalon volt az irodája. Egyszerű, szegényes vaskályhánk volt, és szénnel tüzeltünk. Milyen sokszor kihúzott minket a bajból az a kis kályha! Kanalainkat a

láng fölé tartottuk, s a lerakódott kormot a bakancsunkra kentük. Vészhelyzetben a leggyorsabb cipőtisztítási módszerünk volt.

Személyes tárgyaitunk falra akasztható kisszekrényben tároltuk. Lepedőink, takaróink az ágyak végében összehajtogatva lapultak, s úgy festettek, mint jókora vastag szendvicsek. Az ablakokból kinézve a gyakorlóteret láttuk, az utak mentén gyönyörű kövek fehérlettek. Szép volt a látvány, csak később tudtuk meg, hogy mi az ára mindennek. A köveket fehér temperával kellett lefestenünk, amit az első eső le is mosott, és kezdhettük előlről a pamacsolást.

Szakaszparancsnokunk tizedes volt, tehát tisztos. A tisztosok kizárólag a munkásosztály soraiból kerültek ki. A nyolc hét alatt parancsot adhattak közép- és felsőosztálybelieknek.

Saját érdekünkben gyorsan megtanultuk a megszólításokat. Mindenekelőtt azt vészték az emlékezetünkbe, hogy tisztosnak, tisztnek nem ejtendő ki a neve! A tizedes megszólítása kizárólag tizedes lehetett, míg a tisztké: „Uram!”. Vagy ennek változatai: „Igen, uram!”, „Természetesen, uram!”. De tiszt sem szólíthatott minket a nevünkön. Csakis airmant, avagy repülőt mondhatott. Ha valamelyik tiszt nevén szólította a sorkatonát, még gyanúba is keveredhetett, hogy kikezdett a fiúval. A tiszt a tisztosokkal álltak kapcsolatban, ritkán jelentek meg a gyakorlótéren, s nádpálcával a kezükben sétálgattak. Ha mégis megszólítottak egy sorkatonát, lassan beszéltek, s a katona, ki oly feszesen állt, mint a cövek, a másodpercek múlását is lassúnak érezte; utánozhatatlanul hadart a válasszal, csakhogy minél előbb végezzen, és ne is lássa már tovább a feljebbvalóját.

A civil élethez kapcsolható baráti érintés, kézfogás elképzelhetetlen volt, mert az is a homoszexualitás gyanúját kelthette. Ezért az egymás mellett elhaladó katonák inkább oldalbaveréssel, mellreütéssel fejezték ki érzéseiket, amikhez a „Helló, öreg!”, „Na, mi a helyzet?” – szavak társultak, s még véletlenül sem valami más, mint például „Szervusz, kérlek!”. Minden, ami a civil életben illendő és emberi volt, annak itt durvának, agresszívnek kellett lennie.

A tisztok kúriaszerű épülete a laktanya elkülönített végében állt, kerttel, golfpályával. Az épületben klub, könyvtár, szalon működött, a falakon vadászjeleneteket ábrázoló festmények, agancsok, arisztokraták

portréi lógtak. Tisztiszolgák, pincérek serege vette körül őket, és a pincérnek még fizetni sem volt illendő.

Tiszt a számláját hónap végén a tisztiszolgájával egyenlítette ki. Tisztek a legénységi kantint nem látogathatták. Kizárólag ünnepek alkalmával, köztük karácsony estéjén. A kantinban nagy tölcserű gramofonon régi, rossz lemezeket hallgattak. Akkoriban a rock and roll volt a divat, azok az évek Elvis Presley rajongásban teltek el. A kantinban rósejbnit, kolbászt, tojást, babot árultak, és sört csapoltak. A katonák sokat nem ihattak, mert mindössze két shilling volt a heti zsoldjuk, s abból egyszer egy héten engedhették meg maguknak a kantinban való italozást. Aki otthonról rendszeresen kapott pénzt, előnyösebb helyzetben volt.

A legtöbb időt a gyakorlótéren töltöttük, ahol különös figyelmet fordítottak alaki kiképzésünkre, hogy álmunkból fölriasztva is tudjuk a balra át, jobbra át, vigyázz, pihenj lépéseit, és a menetelést. Az angol hadseregben elképzelhetetlen a Kelet-Európában divatos vigyázzmenet. Menetgyakorlatunk is más. Az angol katona enyhén ökölbe szorított kézzel menetel, miközben a hüvelykujjak elől rásimulnak az ökölre. A tisztelgés fordított irányú a magyarországi gyakorlathoz képest, a jobb kéz fölfelé emelkedik, a felkar párhuzamos lesz a földdel, kilencven fokos szöget zár be a test függőleges síkjával, a tenyér az arccal egy irányba kifelé néz.

Elfoglaltságaink közé tartozott még a gimnasztika, s mint leendő ejtőernyősök, függesztő helyzetből leesve gyakoroltuk a biztonságos talajra érkezés módszereit. Sokat vesződtünk a jó öreg James Paris Lee Enfield típusú puskával is. Leginkább a puskagyakorlatok vették igénybe a türelmünket. „Pihenj!” vezényszóra terpesztett állásban kezdtük a gyakorlatot. A bayonettes Lee-t jobb lábukhoz állítottuk, a szurony fölfelé nézett, tíz fokos dőlési szögben előre, majd a „vigyázz!” vezényszóra vigyázzállásba álltunk, s ugyanabban a pillanatban a puskát függőleges irányba helyeztük, úgy, hogy nadrágunk varrását éppen takarta. Ezután a „puskát vállra egy” vezényszóra jobb kezünkkel a ballasztpontnál markolva fölemeltük a fegyvert, és a puskatus a térd vonalához került. „Kettő!” vezényszóra átemeltük kezünkkel a bal kezünkbe a puskát, úgy, hogy a fegyvert a bal vállukra ültettük, de jobb kezünkkel még fogtuk a ballasztpontot. Végül „Három!” vezényszóra kezünket visszahelyeztük a vigyázzállásnak megfelelő helyzetbe. Mire mindezt begyakoroltuk, s egyszerre meg is csináltuk, tizedesünk rekedtre ordította magát.

Gyakorló felszerelésünk vasszögekkel kivert talpú, fekete bőrbakancsból, zokniból, kapcából, nadrágból, ingből, nyakkendőből, zubbonyból és sapkából állt. A parádén és eltávozáskor kimenőruhát viseltünk. Gyakorlónk szabásra, formára hasonlított a tisztek szolgálati egyenruhájára, ám az övéké jobb anyagból készült. Tisztek a parádén ünnepi viseletben jártak, amit díszkard és sujtás ékesített. A tiszteknek ezenkívül még egy szmokingjuk is volt, amit karácsonykor és ünnepnapokon viseltek.

A kimenőruhát néhány szerencsés katona láthatta csupán a nyolc hét alatt, amikor huszonnégy vagy negyvennyolc órás kimenőt kaptak. Akinek a nyolc hetes kiképzése éppen karácsonyra esett, szerencsés volt, mert karácsonyra négy napra mindenki hazamehetett.

Engem kiképzés után Malajziába vezényeltek. A vezénylés napján azonban éppen magánzárkában voltam, mert kicsúszott a számon egy elhamarkodott megjegyzés. Szerencsére a tíz napból, amit kiszabtak rám, csak négyet kellett ott töltenem, mert nem tudtak volna külön elszállítani a világ másik végébe, a malajziai Penang támaszpontra. Időben jött a szabadulás híre, kezdtem már összeroppanni a zárkában. Felügyelőm félóránként lódított egy vízzel teli vödröt a zárkába, hogy mossam fel a padlót, mert olyan piszok van, mint egy ólban, és közben idétlenül vigyorgott. Vizes volt mindig a priccsem is. Naponta háromszor teát és kétszersültet kaptam. Hideg, ízetlen lötytyöt. Visszasírtam ezerszer is a gyűlölt és egyhangú laktanyakosztot: a babfőzeléket, a szalonnás tojást, a főtt kolbászt, amikre ma már rá sem tudtam nézni, de még a csirkére sem.

Életem egyhangúan telt. Kimerültem idegileg és fizikailag is. De nem azért, mert bántottak. Nem. A testi fenytés elképzelhetetlen volt az angol hadseregben. Ám nem is volt rá szükség. Drasztikusabb módszerek is léteztek a tettegességnél.

Olivert érdeklődéssel hallgattam.

– Mik?

– Folyamatos, állandó megalázás, de mondhatom úgy is, hogy kizsigerelés. A padlóúrolás abból állt, hogy ronggyal föl kellett szednem a vizet, amit a vödörből időről időre kiöntöttek. Ha valaki föllázadt, megjegyzést tett, azt sem bánthatták. Kivitték a tornaterembe és a bordásfalon egyszerűen keresztre feszítették. Negyedórára, félórára, órára. Aki egy órát lógott a falon, annak elege volt mindenből, s elgondolkodott, hogy miért is került oda. Az ügyeletes tiszt rendszeresen szemlét tartott a ba-

rakokban. Személyes tárgyainkat ellenőrizte. De valójában alkoholt keregett. A százados a szekrényekben kutatott, és elérkezett hozzám. Nem voltam szimpatikus neki, mert minden előzmény nélkül dobálni kezdte a könyveimet a szekrényből. Polcok mélyén végül megtalálta a Korán skót nyelvű kiadását.

– Maga muzulmán? – nézett rá, s a Koránt, amelyet érettségire kaptam, a földre hajította.

– Igen, uram – feleltem – anyám indiai, és olvasom a Koránt. De könyvet földre dobni bűn, uram!

– Utálok a muzulmánokat! – kiabálta.

– Én meg a hülyéket! – csúszott ki a számon a végzetes mondat, ami a tíz napos zárkát megfellebbezhetetlenül elintézte. A zárkában később már fogadalmat tettem, hogy hallgatok és tűrök, minden helyzetben uralmam alatt tartom indulataim, és a zárkában is csak akkor veszítettem el a türelmem, amikor a felügyelő tizedszer is felborította a vízzel teli vödört. A skótbarát százados külön ajánlással hívhatta fel rám a figyelmét.

– Ne maceráljon, őrmester! – szoltam a zárkafelügyelőhöz –, nem jártunk együtt egyetemre!

A legnagyobb sértés, amit mondhattam, éppen ez volt. A felügyelő majdnem nekem rontott. Fortyogott a méregtől, alig telt el néhány perc, máris kifeszítve lógtam a bordásfalon. És úgy éreztem magam, mint a bibliai latrok, akiknek bűnhődniük kellett. Egy órát lehettem fent, a karjaimat sem éreztem már, amikor végre sikerült egyik sarkamat alul, az egyik bordán megtámasztani, s így, ha másodpercekre is, de pihentettem kezeimet, amelyeket szíjjal erősítettek a bordásfalhoz. A keresztre feszítés, mint fenyítési módszer nem volt alkalmazható a szolgálati szabályzat előírásai szerint, ám az mégis sokfelé elterjedt.

A bordásfalon függésnél még az utált cipőtisztítás és rézfényesítés is kellemesebb volt. Azokat a barakkban oly bravúrra tökéletesítettük, hogy nem is kellett egymást néznünk, mégis azonos ritmusban csináltuk. A bakancs tisztítása önmagában szertartás volt. Egy köpés, ronggyal szétkenés, egy köpés, ismét szétkenés. Nadrágszíjunk rézcsatjait is gonddal fényesítettük. Egy lehelet, egy dörzsölés. Mámoros műveletek! Lovaglóülésben ülni a vaságyon, s magunk elé meredve rezet fényesíteni. Egy lehelet, egy dörzsölés! Vérünkben volt a ritmus. Egy köpés, egy szétkenés, egy lehelet, egy dörzsölés!

De elmúlt minden, a magánzárka, a kifeszítés, a kiképzés! Észre sem vettük, megváltoztunk, s minden úgy lett, ahogy tisztjeik megjósolták. Megerősödünk, ütőképeseink lettünk, a brit birodalom katonái, őfelsége szolgálói.

De a Brit Birodalom ereje meggyengült, a gyarmatok kezdtek leszakadni a szigetországról, egyre kevesebb katonára volt szükség, ezért megszüntették a kötelező katonai szolgálatot, és létrehozták a zsoldos állományt.

– A Kabulban járőröző angol katona is zsoldos volt? – kérdeztem.

– Igen.

– Ezért komorult el az arcod?

– Nem. Nemcsak. A háborúk mindig a pénzszerzés eszközei voltak, s a civilizációk folyamában egyre több pénzre lett szükségünk. Az embereknek nem sikerül megérteni a Korán követőit. Zsoldosok csizmái tapossák az iszlámhitűek szent földjét, és közöttük van a saját fiam is!

AZ ELSŐ SZERELEM

A biológiatanár a koponyacsontok illeszkedésének magyarázatába kezdett, amikor Ringo az ablakon kinézve csettintett a nyelvével:

– Micsoda formák, anyám!

– A homlokcsontokra gondolsz? – kérdezte Caruso, aki otthon, a fürdőszobában operaáriákat énekelt, a bulikon pedig Beatlest, Animalst, Bee Geest. Életének csillapíthatatlan vágya volt, hogy legalább Demis Roussos egyik dalát elő tudja adni.

– Persze – vigyorgott Ringo, valamennyiünk keresztapja. A suliban ő találta ki a legjobb beceneveket. Az orosz nyelv tanárát Ringo Bunkónak anyakönyvezte, s mint mindegyik névadás esetében, ennek is megvolt a magyarázata. Bunkó tanár úr kántortanító – kántorként is működő egyházi iskolai tanár – volt, amikor még nem Lenin és Marx képei dekorálták a tantermet. Iskolánk zárda volt, a rend és a fegyelem fellelegvára. Ebből nekünk a gyönyörű színházterem maradt, a színpad, ahol reflektorfényben fürdeni zenélés közben volt a legélvezetesebb. És még Bunkó tanár úr is maradt, a bunyevác származású kántor, aki délszláv nyelvismertével képes volt arra is, hogy oroszul megtanuljon, a cirillbetűs hieroglifikát hibátlanul írja és Tolsztoj, Csehov világnyelvét folyékonyan beszélje. Kezeit, ujjait pedig oly keményre edzeni, hogy aki tőle a fejére híres bunkójából egyet is kapott: az orosz nyelvtől elment a kedve. Őra előtt sokunkat felsorakoztatott a katedra előtt, megkaptuk a bunkót, mindig egyet, nem túl nagyot, hogy azért ne fájjon túlságosan, s Bunkó tanár úr megjegyezte: „Nem akarom az órát ezzel félbeszakítani. Kiadom előre a jussotokat!”

Németek, magyarok, délszlávok jártak az iskolába, a vasárnapi nagymisén magyar, német és bunyevác nyelven imádkoztunk, hallgattuk a prédikációkat: ministrálni viszont latin nyelven kellett. A szüleink, nagyszüleink otthon is használták anyanyelveiket: még a gyengébb nyelvérzékűek is magukba szívták az idegen szavakat, a német és bunyevác identitást, s az oroszsal azért csak megbirkóztunk Bunkó tanár úr örömeire.

Osztályfőnökünket Ringo Embernek nevezte el. Ember tanár úr Dávodon született, családjának mozgófilmszínháza volt. A némafilmek vetítésekor zongoristát alkalmaztak. Ember tanár úr is megtanult zongorázni, s amikor az iskolai színpadon leült a zongora mellé és játszani kezdett: mi mindent abbahagytunk, és száj tátva hallgattuk!

Később gondoltam arra, hogy Ringo csak azért nem hívta őt Claydermannak, mert Claydermann akkor még az iskolapadokat koptatta, mint mi.

Ember tanár úr pedig csak játszott, virtuóz improvizálásai közben peregetek előtte gyermekkorának némafilmjei: szerelmes jelenetek, majd drámai fordulatok és felzaklató háborús képek.

A mozikat, és mindent, ami magántulajdon volt: államosították. Ember tanár úr nem lett zongorista, de tanár sem.

Érte meghaltunk volna!

– Pengető tanár úr fizikát tanított, édesapja Baján volt főorvos, jól kereshetett, mert fiának a legdrágább gitárt, erősítőket és hangfalakat vette meg. Amiket nekünk aztán mindig kölcsön is adott. Ember tanár úrral zenéltek együtt azon alkalmakkor, amikor a tanárok a tánc közben egymáshoz simulhattak, felfedezhették egymás rejtett testrészeit, s feledehették foglalkozásuk miatt kialakuló vagy eredendően létező idegbajukat. Ringónak vagy nekem szóltak e jeles összejövetelek előtt, hogy ülünk már a dobhoz: úgyis állandóan a színpadon szédelgünk.

Találkozóik számunkra erotikaórák voltak, melyeken mindig nagyon figyeltünk. Naplófőkönyv tanár úr – ki nézte volna ki belőle – volt a legjobb táncos. Úgy pörgette a tanárnőket, ahogy a naplót, szokása szerint, s névsorolvasást tartott. Csak nekünk, bácskai születésűeknek volt természetes a nevek változatossága. Aradi, Csupich, Letenovich, Jellasich, Marx – szódát árultak s nem olvasták a Kommunista Kiáltványt –, Oswald – nem állt rokonságban Kennedy elnök későbbi gyilkosával –, Prikidanovich, Schweibert – vitézi rangjukat Horthytól kapták – s a névsorból most csak szemelgettem. Naplófőkönyv tanár úr nem. Ő mindig kedvét lelte a teljességben. A kitelepítettek, kutyabőrösök pontos előneveit is tudta, Czuczor Gergely egyenes ági leszármazottainak, akik kertészkedéssel foglalkoztak, anyámnak is csak tőlük lehetett kitavaszkodás táján palántát hozatni, a tudós Czuczor megszólítás dukált. A Jellasich: áruló volt. Egyszer hozzám fordult és szomorúan kérdezte: „Ugye te

nem tartasz engem árulónak?” Naplófőkönyv tanár úr velem kapcsolatban azt a megoldást alkalmazta, hogy egyszer anyai, máskor apai ágon adta közre családfa-kutatási ismereteit. Bárót, grófot, vagyontalant számon tartott! Herceg nem volt. Elment a plébánia irattárába, s képes volt utánanézni, hogy a Czeplédi csak Cegléd.

A fiút minden matematika óra előtt lefokozta. Aztán Naplófőkönyv tanár úr ott ütötte fel a naplót, ahol kinyílt, s a táblához hívta áldozatát, aki akkor úgy vergődött a feladat megoldása közepette, mint a szabad szárnyaláshoz szokott rovar a pók hálójában. Karinthy ismerte ezt az érzést.

Lélek tanár úr irodalomóráján kérdezte Ringótól: „Olvastad-e, édes fiam, a *Tanár úr, kérelem?*” „Nem, tanár úr! Én matematikaórákra járok.” Boncmester tanár úr, aki az emberi test apollói tökéletességét másodpercek alatt szedte darabokra, s azt várta tőlünk, hogy megnevezve, részenként össze is rakjuk. Most is állt Miska mellett, s a csontváz koponyacsontjait sorolta. Legutóbb is úgy ítélte mindezt, hogy Miska recsegve rádült. Ringo ébredt fel az első sorból a zajokra, leemelte Miskát Boncmester tanár úrról és megszólalt: „Csak óvatosan a Miskával, tanár úr!”

Ringo ezek után a kivételezettek közé tartozott, hozhatta, vihetett Miskát. A szertár felelőse lett. Biológiából más teendője nem is volt. Miskára vigyázott, Boncmester fel sem szólította.

– Nézd, Lennon! – fordult felém Ringo.

– Aha – makogtam –, csakis őt nézem.

Zsuzsi éppen bemelegített az ablak előtt, s mi szájtátva néztük alma keménységű, vénuszi melleit.

– A bimbócskái úgy dagadnak a tornadressz alatt, mint a keltbukta – mondta Ringo nagyokat sóhajtván.

Zsuzsi mindkettőnket megbabonázott. Tündöklő szépségű Psyche volt számunkra, s a szerelembeesés gyötrelmei, mint Cupidót kínoztak, sebeztek bennünket is a nap minden lassan mozduló percében. Bármire képesek lettünk volna érte. Ötletemre, hogy a lányok tornaóráján szabadon kukkolhassunk, Ringo az ablak melletti padba kérte átültetésünket azzal az indoklással, hogy Miskát jobban szemmel tarthassa. Boncmester tanár úr a megindokolt kérelmet azonnal támogatta.

A határszéli városcsúcsban, ahol diákéveinket pergettük, akkoriban a koedukált nevelés még korszerűtlennek bizonyult: így fordulhatott elő az

a sajnálatos helyzet, hogy amíg a lányok tornaórán viháncoltak, gyönyörű testcskéikkel tündököltek, nekünk biológiát kellett tanulni. Ringo beadványban tiltakozott érdekképviselési szervüknél, az úttörőszövetségnél, ahonnan postafordultával érkezett a válasz: „Pajtás, neked most az a feladatod, hogy tanulj!”

Így csak bámultuk a lányokat, a legutóbbi időben csakis Zsuzsit.

Szerencsénk volt, hogy Zsuzsi gimnazista bátyám iskolatársának húga volt, így a gimnazista úrfik társaságához csapódva néha együtt lehetünk imádott istennőnkkel.

Tanultuk is, hogy Zeusz igyekezett békességet teremteni a titánok között.

Este éppen moziban voltunk, Ringo szorongatta Zsuzsi bal kezét, én a jobbót.

– Lehetetlen –, fortyant fel Ringo –, hogy ne tudjon dönteni!

– Képzeld, ha mellettem döntene!

– Akkor inkább ne döntsön! – válaszolta salamoni bölcsességgel, és ebben maradtunk.

Ebéd után, szokásunk szerint, felmentünk a színpadra. Ringo ferge-teses dobszólóval indított. Caruso a torkát köszörülte, én bekapcsoltam az erősítőket és az orgonához ültem. Lassú számot kezdtünk játszani, úgy emlékszem Bee Gees lehetett. Észre se vettük, hogy összegyűltek a tinik. Zsuzsi feljött a színpadra, állt ott egy ideig, aztán homlokon csókolta Ringót, majd engem, és szó nélkül elment. Ringo olyan izgalomba jött, hogy szakadni kezdett róla a veríték. Még az is megfordult a fejemben, hogy lemondok Zsuzsiról a javára, de rögtön el is vettem az ötletet, mert megvilágosodott bennem, hogy itt csakis Zsuzsi dönthet.

Nem játszottunk sokáig, mert kiégett az egyik biztosíték. Elindultunk a boltba. Ringo végig csendben volt, egy szót nem lehetett kihúzni belőle. Caruso sokáig válogatott az üzletben, Ringo meg csak állt bambán a pult előtt, mint a hóember az iskolaudvaron. Kint az utcán végre megszólalt:

– Elloptam egy trafót – vette elő a transzformátort a zsebéből. – Jó lesz az erősítőhöz.

Caruso elsápadt, majdnem összeesett. Rémülete nem is volt megalapozatlan: a kisvárosban ugyanis mindenkit ismertek. Ha kitudódik ez az egész, nekünk befellegzett.

A vízözön iszonyata következhet. Caruso már látta maga előtt a menekülő Noét, akinek bárkájára felkapaszkodunk.

– Miért csináltad?! – kérdeztem.

– Nem tudom. Elkapott a vágy, hogy megtegyem.

Caruso addig hisztizett, amíg vissza nem mentünk a boltba. Alibiként vettünk még egy biztosítékot. Caruso megint sokáig válogatott, világéletében ilyen pepecselő volt, Ringo közben, mint egy profi tolvaj, kinyitotta még egyszer a vitrint, és visszalopta a helyére a drága transzformátort. Caruso a megrázkódtatások után berekedt, napokig nem is énekelt. Ringót aztán egyre gyakrabban kapta el a vágy, és lopnia kellett valamit.

Zsuzsi sokáig vívódott. Végül egy harmadik megoldást választott. Döngető mellett kötött ki. Döngető tíz méterről, nekifutásból, képes volt teljes erővel fejvel a táblának rohanni. Remegtek a falak. Nem akartunk hinni a szemünknek.

Nyolcadik után, ahogy történni szokott, szétszóródtunk a világban. Ringo többször került börtönbe. Nemrég találkoztam vele a körúton. Meghívott egy sörre. Mondta, hogy már nem dobol, de még hallani fogok róla, mert ne higgyem, hogy ne tudná ellopní az Eiffel-tornyot.

WORLD TRADE CENTER

Még a Szent István parki padon ücsörögve is az álmom nyomasztott! Azon az estén sem bírtam már tovább! Az utcán légkalapáccsal törték fel az aszfaltot, és zúzták szét a kicserélendő bűzös gázvezetéket, a mocsár szagú csatornát, és a központi fűtés föld alá süllyesztett, hőszigetelt csöveit. Előbb a Szent István parkot építették újjá, aztán az újlipótvárosi utcákon a telefonkábeleket, a villanyvezetékeket, a csatornát, majd a gázcsöveket cserélték, aztán mindent előlről kezdve a UPC kábeleit fektették le. Épült a West End City Center, lezárták és lebontották a Ferdinánd-hidat, hogy újjáépítsék. S a Lehel piac felépítése sem fejeződött még be!

Most szél kerekedett, és az egész Újlipótváros szaharai homokvihar helyszínévé változott.

– Lemegyek! – mondtam a feleségemnek, aki a hálószobában ágyból nézte a tévét. Fekete kiskutyája, Marcipán a franciaágy mellett szunyókált. A World Trade Centert ért New York-i katasztrófa következményeit még fel sem számolták, s már érkezett a következő rémség. A CNN élő adásban mutatta be a lépfene baktériumának terjedése keltette riadalmat, és a tévébemondó sorolta az anthraxban meghaltak neveit. Még vettem néhány pillantást a képernyőre, sóhajtottam, és megcsókoltam a feleségem. Marcipán ásított.

– Menj, édes. Jó munkát! Vittem neked harapnivalót, és italt. Én aludni szeretnék! – A feleségem kikapcsolta a tévét. Az utolsó képkocka éppen a lépfenével fertőzött amerikai postás temetését mutatta. Benyitottam a gyerekek szobáiba. Péter játéakai szanaszét heverték az ágya körül. Polcra tettem az autókat, újárműveket, betakargattam őt, s lekattintottam a lámpát. Orsi szobájában a tévét kellett kikapcsolni.

A vasajtó csapódása ijesztő volt a pincében, nem tudtam megbarátkozni vele. Itt, az egykori óvóhely egyik helyiségében alakítottam ki alkotói műhelyemet, s írtam a könyveimet, ha odafönt már nem tudtam. Siralmas hely lett volna, ha törődtem volna vele. Vasráccsal, vasablakkal, járdára néző búvóhelyem hermetikusan zárt el a külvilágtól. Polcokon

könyveim sorakoztak, a földön egy kempingágy, azon takaró, rozoga asztalon a számítógép volt a berendezés. A számítógépet be is kapcsoltam, s folytatni kezdtem civilizációtörténeti kötetem írását. Ihlető volt számomra az a békesség, melyben családomat a lakásban hagytam, s oly természetességgel mozogtam a letűnt korok szereplői és helyszínei között, mintha valaha köztük éltem volna. Oldalakat írtam tele, de egyre erősebb kísértést kezdtem érezni arra, hogy kiruccanjak az internetre, és böngészve a hálón szenvedélyemnek hódoljak. Most csak azért nem tettem meg, mert a billentyűzetre borulva elaludtam. Majd egyszer csak földöntúli morajra ébredtem. Mozgott, remegett alattam, körülöttem, felettem minden, megszűnt az áramszolgáltatás, és az apokaliptikus robbanások úgy dobáltak a pincében, mintha teniszlabda lettem volna. Valamibe a fejem is beütöttem, de nem láttam semmit a sötétben, aztán a falhoz vágódtam, de ott, az ablak vasrácsába bele tudtam kapaszkodni. A föld olyan erővel remegett, hogy attól tartottam, a belső szerveim kiszakadnak a helyükről. Majd elemi erejű csattanások hallatszottak a fülemben fájdalmat keltő erővel, ami után végül dermesztő csend támadt. Fejemben nyomást éreztem, dobhártyám majd szétszakadt. Elengedtem a vasrácsot, és tapsolni kezdtem. De még ezt a közeli zajt is alig hallottam, s úgy éreztem, megsüketültem. Csak álltam tanácstalanul, a szorongástól dermedten. Meteorit csapódott be?! Földrengés? Atombomba?! Nem tudtam eldönteni. Hosszú idő után jutott csak eszembe, hogy a rádiótelefont használjam. A családomat hívtam fel, de szinte semmit nem hallottam, és még azt sem tudtam eldönteni, hogy a hívás kimegy-e? Vegetatív idegrendszerem működése ekkorra már kezdett teljesen összeomlani: belső remegésem fokozódott, hányinger fogott el. Öngyújtóval világítva megtaláltam végre a bejáratí vasajtót, erőlködve ki is nyitottam, de a bezúduló törmelék majdnem agyonnyomott. Téglák, betongerendák, leszakadt vakolatdarabok torlaszolták el a kijáratot. Nyilvánvaló, hogy a pince, de talán az egész épület is összedőlt, gondoltam. A remegés, a kétségbeesés, most olyan erővel tört rám, azonnyomban elájultam, és mély álomba zuhantam. Amikor felriadtam, úgy éreztem, hogy jobban hallok már, és ez a felismerés erőt adott. Próbáltam összeszedni magam, munkához láttam, hogy menekülni próbáljak a szorításból, amely úgy rámtelepedett. Gyertyát kerestem, kávét töltöttem a termoszból, amit még a feleségem készített a számítógépállványra, cigarettára gyújtottam és a rádiótelefonon

újra a családomat hívtam. A vonal azonban nem élt. Más számokkal próbálkoztam. De hiába. Áram nem volt, a laptopot kapcsoltam be, és a rádiótelefonon keresztül kinkeservesen kijutottam végre a világhálóra, ahol a NASA adatbázisába keveredtem. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülését közvetítették éppen egy űrhajóról. Az űrjármű fedélzetére szállították a világ országainak életben maradt vezetőit. A NASA bolygóközi kutatásainak vezetője ismertette, hogy a földet évmilliók óta nem tapasztalt földkéregmozgás rázta meg, az elemi erő a világtérképet átrajzolva földrészeket szakított szét és helyezett át, óceánokat változtatott meg, és a Föld újbóli feltérképezése még be sem fejeződött! A kivetített térképen pedig látni lehetett, hogy Európa az Észak-Amerikai kontinens mellé préselődött, Ázsia Afrikához nyomódott, s Afroázsia, az ily módon keletkezett új földrész: Dél-Amerikával határos.

Olyan feszülten figyeltem, amennyire csak erőmből futotta. A szónokló NASA szakértő a még soha nem tapasztalt világegységről beszélt, a régóta titokban folytatott bolygóközi tárgyalásokról, és bemutatta a földönkívüli kultúrák megjelent vezetőit, majd bejelentette a bolygóközi együttműködés szervezete: az EBSZ, vagyis az Egyesült Bolygók Szövetségének megalakulását, mely az ENSZ feladatkörét látja el. Bolygóközi katasztrófa elkerülése érdekében a földönkívüli civilizációk már hozzá is láttak a mentéshez, a Noé-program keretében pedig a földi lakosság és az élővilág ideiglenes kiköltöztetéséhez a világűrbe.

Mélyet sóhajtottam miközben a családomra gondoltam, és fekete kiskutyánkra, Marcipánra. De néztem tovább a laptop képernyőjét. A NASA szakértő most a bolygóközi mentés földönkívüli parancsnokának adta át a szót. A meghatározhatatlan halmazállapotú földönkívüli ismertette, hogy kémiai szerveződésű élet alakította kultúrákból érkeztek, a mi egykori csőpostáinkra emlékeztető közlekedési rendszerrel kötötték össze földünket a világűrrel. Az embereket és minden élőt, génazonosítás után, hozzájuk hasonló kémiai halmazállapotú, civilizációjuk természeti körülményeit elviselő űrlényekké alakítják át, és repítik a végtelenbe. A romokból holtan előkerültek átváltoztatása, egyúttal életre keltésük is hasonlóképpen történik. A földi romeltakarítás, újjáépítés után a földiek visszaváltoztatása és hazatérése heteket vesz majd igénybe. A laptop energiaforrása itt kimerült. Napok teltek el, mire engem az űrbe mentettek.

– Papa, én vagyok! Papa!!! – szólt hozzám csilingelő hangon a fiam, s olyan melegség töltött el, mintha a gyermek megérintett volna.

Ekkor ébredtem fel. Péter álmában kiabált, átmentem hozzá. Marcipán is felébredt, és szaladt utánam. Pétert újra betakargattam, a Csanády utcában meg úgy füttyült a szél, mint egy rádiójátékban, amelyben a hős küzd az elemekkel.

Visszamentem a hálósobába, Marcipán a nyomomban, és megpróbáltam újra elaludni. Nehezen, de sikerült. De már nem álmodtam, csak a kora reggeli légkalapács csattanásaira, dübörgésére emlékszem, melyek mint egy szőnyegbombázás hangeffektusai söpörtek végig az újlípótvárosi utcákon a Szent István park felől. „Amerika visszavág!” – harsogta a reggeli hírműsor. – „Amerikai gépek bombázni kezdték Afganisztánt!” Háború van hát újra!

Feltettem a gázra a tevizet forralni, a gyerekeknek indulni kell az iskolába. A reggeli kávé és az első cigaretta után pedig csak úgy zakatolt a szívem.

Kikapcsoltam a rádiót. Marcipán nagy szemeivel nézett rám.

ÚJLIPÓTVÁROSI SZERELEM

1.

Steinberg belépett az újlipótvárosi, lecsószagú társasházba, s a kapualjban a múlt emlékei keltek életre benne. A gimnáziumból Ritát idáig kísérte el mindig, s ő a lépcsőfelfjárónál kapott egy puszit. Aztán kipirult arccal indult haza, s alig várta a másnapot, hogy Ritát majd újra hazakísérje.

A lépcsőházban kezében virággal és ajándékokkal füttyörészve ment fölfelé a magasföldszintre.

A körfolyosón Bondaricsné állította meg:

– Maga az, kapitány úr?! Nálam van a lakáskulcs.

– Köszönöm, Bondarics néni!

– Ideje, hogy hazajött! Én mondom magának! Elszárad a lány egyedül! Amíg maga csavarog a világban!

– Meglocsoljuk, aztán megint kivirágzik, Bondarics néni. – Homlokon csókolta az öregasszonyt.

Bondaricsné igazgatta a fejkendőjét.

– Tudja maga azt, hogy énnekem mennyi kérőm volt?

– Én is kértem volna!

– Adhat még egy puszit!

Steinberg adott.

– Csúzlizta a macskámat, amikor kölyök volt! De legalább jóképű! – Csoszogva indult vissza a lakásába. – Egyik cicámat valaki meg is etette, de az biztos, hogy Kocsányi lehetett.

Steinberg kinyitotta a lakás ajtaját.

Bondaricsné házmester volt a házban. Nagyot hallott, hangosan beszélt, s visszhangzott tőle az udvar:

– Látom, amit látok!

A harmadik emeletről Kocsányi válaszolt neki.

– Látja! Látja! Látja! Csak azt nem látja, hogy mocskos a lépcsőház! Vár, hogy a szar megegyen minket?!

– Söprögessen a saját háza táján, Kocsányi! Tudom, hogy elszökött a lánya azzal a senkivel! De nem csodálom! Magától én is elszöknék! A világ végére!

– Szipirtyó! Az előszobámba be nem engedném! Napokig szellőztethetnék, s még akkor is kisüstitől büzlene minden!

– Lakásnak nevezi azt a tyúkólat! Ha...! Ha...! Hahaha...! – Bondaricsné kacagott. –

Grottmanné panaszkodik, hogy magától a lihhófon át olyan bűz árad, hogy maga biztosan Krisztus urunkat őrzi!

– Dögöljön meg! Besúgó! Tömbmegbízott!!!

Ajtócsapódás hallatszott. Kocsányi vereséget szenvedett, és visszavonult.

– És most már csönd legyen! Ez tisztességes úriház! Az ántivilágban, itt mind csupa finom elvtárs lakott!

Bondaricsné maga után becsapta az ajtót. Csend lett.

Steinberg sóhajtott:

– Befejezték!

Az asztalon, ahová a virágcsokrot letette, észrevette Rita levelét. Neki írt üzenet volt. Felbontotta és olvasni kezdte.

„Richárd! Elmentem, ne keress! Nem ment tovább. Németországban próbálok szerencsét!”

Steinberg kinyitotta a zsebéből elővett ékszeresdobozt:

– Ó, istenem!

Rita épp most hagyja el? Amikor Indiában a jeggyűrűket is megvette?

2.

Thaiföldön, a bangkoki repülőtér utasvárójában halk zene szólt. Richard Claydermann zongorázik? S Rita levele elolvasása után hogy tudott hazamenni? Nem tudta. A repülőtéren kézipoggyászt cipelt, de csak bámult maga elé, nekiment a pincérnek és azonnal megjegyezte:

– Sajnálom, uram.

A távol-keleti hajlongással felelt, mintha mi sem történt volna. Aztán leült egy félreeső asztalhoz, számlákat vett elő és pénzt kezdett számolni. Steinberg a mosdóba sietett, parókat vett, bajuszt ragasztott és az jutott

eszébe, hogy csak ült otthon a szobában, és Ritára gondolt... nézte, nézte a háromárbcost, amit még kamaszkorában készített, s a hajó előtt heverő jeggyűrükkal játszott... De a feje fölött mondta haragos hullámok csaptak össze. Két szerelme volt életében. Rita és a tenger. A parancsnoki hídon már bármilyen helyzetben régen döntött volna, parancsot adott volna, a szobában azonban csak ült dermedten, mint kihűlés során a hajótörött, aki csak hánykolódik a vízben és várja megmentőjét.

Apja kopogására tért magához:

– Beszélünk kell, fiam! Vártam, hogy hazaérj. Arra az elhatározásra jutottam...

Steinberg figyelni kezdett.

– A nyugdíj lassan arra sem elég, hogy a lakást fenntartsam.

– Tudod, hogy ha elfogadnád, én kifizetném.

– Nem csak erről van szó. Amióta anyád meghalt, nem találom a helyem. Úgy döntöttem, rád íratok mindent és elmegyek Floridába.

– Persze. Értem.

Steinberg néhány pillanat múlva fogta fel, hogy mit is hallott:

– Hogy Floridába? El akarsz menni?! – A nyugdíjad cigarettára nem lesz elég.

– Helen hív. Amióta ő is egyedül él, üres az élete, és az űrt a pénz sem csillapítja.

– De hát mit fogsz ott csinálni?!

– Amit ebben a lakásban csináltunk, amikor még gyerekek voltunk, sakk, zenehallgatás.

– Te is elhagysz, apa?

– Nem hagylak el, fiam. Nektek a saját életeteket kell élnetek! Ha Ritát hagyod elmenni, örök életedre szerencsétlen leszel. Vedd el! És éljtek itt! Ahogy mi is éltünk anyáddal. És legyenek gyerekeitek, és úgy ragaszkodjanak egymáshoz, ahogy Helen és én.

Steinberg, apja intelmeit hallani véelve, a tükörben nézte magát, igazított a parókáján, a bajuszán, s visszament a váróterembe. A pincér most is hajlongott, de nem ismerte fel.

– Welcome to Bangkok!

Steinberg vigyorgott és köszönt:

– Nice to meet You!

Steinberg mosolygott, zavarában még köszönt is valakinek. S abban a pillanatban megszólalt a hangosbemondó.

– Attention, please! Csang urat kérjük, fáradjon az információba!

Steinberg a repülőtéri csarnok kávéházi teraszán leült az egyik asztalhoz.

– Eddig minden rendben! – mondta.

3.

Rita az Alitália gépén utazott. Utazótáskáját leemelte a csomagtartóról, elindult a mosdó felé és majdnem kiverte az egyik utas kezéből a *Financial Times*.

– Sorry, sir! – Mosolygott, belépett a mosdófülkébe, bravúros gyorsasággal sminkelte magát, új külsőt kreált, színes kontaktlencsét tett a szemébe, parókát vett fel, s amikor elkészült, nézte magát még egy ideig a tükörben.

Most ismerjen rá valaki! Nevetve lépett ki a fülkéből, elindult a helyére, de a gép szűk folyosóján nekiment újra ugyanannak az utasnak. Tászkájával most viszont ki is ütötte a férfi kezéből az újságot.

– Miért nem figyel? Ön rövid idő alatt a második, akinek az újságom útban van!

Rita meggyőződött arról, hogy nem ismerték fel, s örömeiben csókot küldött az utasnak.

– Sikerült!

Az utas elképedt arccal mondta:

– Megbolondultam volna?!

4.

A főpincér nagy tálcát tett le Steinberg asztalára.

– Már itt is vagyok, uram.

– Köszönöm. Maga gyorsan dolgozik.

– Távol-Keleten ez a tempó, uram.

Whisky, jégtartót, poharakat, szódát, vázában virágot, cigarettát, szivart, hamutartót tett az asztalra, s töltött a whiskysüvegből.

– Bangkokban, uram, sok a turista. Nekünk pedig az az érdekünk, hogy a vendég jól érezze magát, és visszajöjjön.

Steinberg fejét a paróka egyre jobban melegítette, a bajusz a szájába lógott, de változtatni az egészen semmit se tudott.

– Jéggel, szódával kéri, uram?

– A whisky? Whiskyvel.

– Ahogy óhajtja, uram. Bele azért egy kis jeget... szódából egy cseppet se! – A pincér meghajolt. – Isten hozta, uram, Bangkokban! Ön is azt mondja majd, hogy a világ legtüzesebb városa ez. A thai lányok... bizonyára tudja...

Steinberg félbeszakította:

– Meglátjuk, barátom.

A pincér meghajolt és távozott. Steinberg egy húzásra kiitta az whiskyt. Töltött magának, s bár az asztalon volt Camel és szivar is: dohányt vett elő és sodort magának cigarettát. Idegesen kezdte szívni, majd elnyomta, és ivott. Majd Camelre gyújtott, nézelődött, és nem vette észre, hogy a hamutartóban füstölög a Camel, amikor szivarra gyújtott. A gyufaszálat a hamutartóba dobta, de a cigaretta akkorra lángolt már. Zavarosan körülnézett. Füstfelhő gomolygott már körülötte. A szomszéd asztalnál ülők is már őt figyelték.

Steinberg megjegyezte:

– Kubai!

Nagyot szívott a szivarból. Megszólalt a hangosbemondó:

– Attention, please! A Japán Légitársaság tokiói járata megérkezett a kettes terminálba. Köszöntjük vendégeinket Bangkokban! A Thai Légitársaság 204-es járata az egyes terminálból öt perc múlva indul Hong Kongba. Az Indonéz Légitársaság gépe három perc múlva indul Dzszakartába.

Steinberg fölsóhajtott:

– Észre se veszem ennyi ember között!

A csilingelő női hang sorolta tovább:

– Az Új-Zélandi Légitársaság gépe egy óra múlva landol. Pápua-Új-Guineába, a Fidzsi-szigetekre és Wellingtonba induló utasaink kezdjék meg a beszállást! Az Alitália távol-keleti járata Új-Delhi érintésével meg-

érkezett Rómából! Köszöntjük vendégeinket Thaiföldön! A gép két óra múlva indul Hong Kongba, onnan Tokióba. Köszönöm figyelmüket!

Steinberg felállt. Idegesen járkált:

– Leszállt a gép! Mi lesz, ha nem sikerül?

Visszaült a helyére és újságot vett elő. A *Times*et olvasta. Az újság lapjai eltakarták az arcát. De a lapok mögül kilesett néha, viselkedése a szomszédos asztaloknál ülők számára is feltűnővé vált.

Steinberg megjegyezte:

– Olvasok. Az újságot majd önöknek is odaadom.

Rita belépett a csarnokba. Steinberg éppen eltakarta az arcát. Rita elment mellette. Keresett valakit. Nemsokára visszajött és megállt az asztalnál. A torkát köszörülte. Steinberg letette az újságot és fölneézett.

– Megengedi, hogy leüljek, uram?

– Sajnálom, de nem. Várok valakit.

– Engem.

– Magát?! Nézzel! Szeretem a viccet, de most nem.

– Én nem sietek.

– Egy fiatal és csinos lányt várok Rómából. Meg kell, hogy értse.

Rita felháborodott:

– Én nem vagyok magának fiatal és csinos?!

Steinberg végigmérte:

– De, csinos, fiatal és szép. De akit most várok, nem hasonlít magára.

– Ismerőse?

Steinberg elutasítóan válaszolt:

– Kérem, fejezzük be a beszélgetést! A vendégem bármelyik pillanatban megérkezhet. Leszállt a római gép.

Rita magabiztos volt. Steinberg türelme pedig fogytán. A feszültség köztük egyre nőtt.

– Tudom. A római géppel érkeztem.

– Igen? És nem találkozott egy magyar lánnyal? Wolf Ritának hívják.

Rita Wolf.

– Wolf?! Az nem is magyar név!

– A név valóban nem, de a lány igen.

– Kétórás városnéző túrára vitték az utasokat. Mindenki odament, csak én nem.

Steinberg felcsattant:

– Mindent megírtam neki! Lehetetlen!

– Hogy lehet ilyen ideges? Azt hittem a svédek sokkal higgadtabbak.

– Sokkal. Honnan tudja, hogy svéd vagyok?

– Miért, nem az?

– Remekül beszél angolul, a kiejtéséből mégis sejteni, hogy nem angol. De bárki legyen, feltételezem, hogy a szülői házban megtanulta az illemszabályokat, és tudja, hogy kérdésre nem illendő kérdéssel felelni.

– Megtanultam.

– Örülök. Nagyon örülök.

– Akkor maradhatok, Mr. Svensson? Vagy szólítsam a keresztnévén, egyszerűen Ulfnak?

Steinberg úgy megdöbbszent, hogy semmi sem jutott az eszébe.

– Rendben. Maradjon!

– Köszönöm, Ulf.

– Honnan tudja a nevem?

– Megírta nekem.

– Én?! Magának?! Soha nem is láttam magát! Soha életemben! Én Wolf Ritára várok!

– Nekem írt mégis meghívólevelet.

Steinberg dühös lett:

– Elég a tréfából!

– Türtőztesse magát kérem! Nem látja, hogy mindenki bennünket néz?

Steinberg a szomszéd asztalnál ülőkhöz fordult:

– Beszélgetünk. Elő szokott fordulni ez másokkal is. – Ritára nézett

– Átülhet hozzájuk, s akkor én fogok bámészkodni.

– Szégyellje magát! Azt állítja, hogy nem írt nekem levelet?! Nevemre érkezett a levele a menekülttáborba. Az állampolgárság engedélyezésére vártam, mint magyarországi német.

– Nem írtam én magának semmit!

Steinberg befejezte a beszélgetést. Rita azonban elővette a levelet, és olvasni kezdte:

„Kedves Wolf Kisasszony! Engedje meg, hogy bemutatkozzam. Ulf Svensson tengerészkapitány vagyok, a Svéd Királyi Akadémia geográfiai tanszékének vezetője. Mr. Carlsson, a Svéd Tudományos Akadémia titkára nekem továbbította az ön pályázati kérelmét, melyet tanulmányoztam. Figyelemre méltónak találtam kutatási területét, amiből doktorálni akar,

és két éves ösztöndíjat kér. A Svéd Tudományos Akadémia lehetőségei korlátozottak, de az óceániai rítusokról, törzsi szokásokról, a természeti népek színházi kultúrájáról, a mágikus gondolkodásról kifejtett koncepciója felkeltette Mr. Carlsson érdeklődését, és az Ön pályázati kérelmét elküldte nekem. Jómagam geográfiai szempontból vagyok Óceánia szerelmese, ezért fogadtam el a Nautílus kapitányi kinevezését. A Nautílus Brunei szultánjának yachtja. Tudja bizonyára, hogy a Brunei Szultánság a Brit Nemzetközösség tagja, tíz éve független állam, Borneó szigetének északi csücskén terül el, a Maláj-tenger partján.”

– A levél pontosan fogalmaz – Steinberg közbeszólt. Rita olvasott tovább:

„A szultán őfelsége, szabad idejét, az év legalább tíz hónapját, hajóján tölti. Utazgat a Csendes-óceániai szigetvilágban. Engedélyem és lehetőségem van vendégek fogadására a hajón. Kényelmes, önálló apartmant ajánlok Önnek, egy-két évre. Utazhat költségtérítés nélkül a Nautíluson, megismerhet mindent, amire kutatásaihoz szüksége lesz.”

Steinberg újból félbeszakította:

– Az ajánlat komoly. Kétségtelenül.

Rita olvasott tovább:

„Magányos tengeri medve vagyok.”

– Csak nem?!

– Befejezhetem a levelet?

– Parancsoljon!

Rita olvasta tovább a levelet:

„... remélem, ajánlatomat nem érti félre, és elfogadja azt. Küldök Önnek egy München-Róma-Bangkok útvonalra kiállított repülőjegyet, és egy csekket, arra az esetre, ha pénzzavarba kerülne. Július 12-én, délután négy órakor várom a bangkoki repülőtér tranzit várótermében. Whisky és orchideát fog találni az asztalon, én pedig olvasni fogok. Meg fog ismerni.”

Letette a levelet:

– Nos, Svensson úr, magára ismertem. Ön írta a levelet?

Steinberg nem szívesen válaszolt:

– Én. De nem magának. Kegyed nem Rita Wolf. Tudom, hogy nem.

Rita elővette a repülőjegyet:

– Tessék, a jegyem! Még mindig kételkedik? Rita Wolf nevére állították ki.

Steinberg megnézte a jegyet:

- Nem lehet igaz! Én nem magának küldtem! Megszerezte a levelemet!

Egyre határozottabb lett:

- Igen! Ellopta! Maga nem is magyar!
- Tegyen próbára! Meg fogja látja, hogy igen. De a feladat nem lesz könnyű, mert nem tud magyarul, és Magyarországról sincsenek ismeretei.
- Téved.
- A külföldiek azt tudják Magyarországról, hogy gulasch, Puskás, pusztá, gypsy, tschardasch.
- Most lebukott! Kegyed csak ezeket a szavakat tudja csupán, mert nem magyar.
- Ha óhajtja, magának beszélek folyamatosan. De minek? Úgysem értené. Vagy mégis?
- Nem. Persze, hogy nem. Tudja, ismertem egy lányt, nagyon szép volt, magyar, és megtanított egy versre. Költő írta, aki csatában esett el.
- Zrínyi? – kérdezte Rita.
- Dehogy Zrínyi!
- Hibátlanul ejtette Zrínyi nevét. Kellett, hogy tanuljon magyarul.
- Nem tanultam. Csak jó a nyelvérzékem!

Steinberg, hogy Rita gyanúját elterelje, tovább beszélt:

- Egy másik költőről van szó. De a vers címét csak angolul tudom. My mother's chicken.
- Nem csirkéje, hanem tyúkja! És Petőfi írta – Rita nevetett.
- Tyúkja??! Minek a tyúkja?
- Anyám tyúkja. Az anyámé. – magyarázta Rita.
- Azt mondja, hogy az anyjáié? – Steinberg törve a magyart próbálkozott a kiejtéssel. – Anyám tyúkja. Yes! Mi a kő tyúkanió.
- Nagyon jó! Ej mi a kő! Tyúkanyó.
- Na, ezt mondja el nekem! – kérte Steinberg.

Rita felállt és meghajolt:

- Felállok, ha megengedi, nemzeti költőnk verséről van szó: *Anyám tyúkja*. Petőfi Sándor verse.

A váróteremben halk zene szólt. Rita elkövetett mindent, hogy a vektorokat elviselhetetlenül mondja el. Még a kotkodácsolást is utánozta. Már a szomszéd asztalnál ülők is őket figyelték. Egyikük tiltakozását fejezte ki:

– A viselkedésük felháborító! Meg kell, hogy mondjam: hogy önök nem úriemberek! Egy percig nem maradunk itt tovább!

Steinberg nézett utánuk, miközben kedvére való zenére táncolni kezdett, mintha mulatóban lett volna.

– Szeret táncolni? – kérdezte Ritától.

– Igen. De nem a bangkoki repülőtéren!

– Bangkokban bármit megtehet! Jöjjön!

Rita egykedvűen táncolt.

– Ez az! – örvendezett Steinberg – Thaiföld a jókedv, a szerelem paradicsoma!

– Nem téveszti össze a repülőteret a topless bárral? Ahol a kebleiket forróvérű thai lányok rezegettik?

– Param, param, param! Kegyed remek nő! Meglátja, milyen helyekre fogom kegyedet elvinni!

– Levelében azt írta, hogy magányos tengeri medve, és nem kell félreértenem a helyzetet.

– Nem kell. Félreérteni nem kell!

A pincér nézte őket. Tetszett neki a zene és a tánc. Megfeledkezve magáról mozogni kezdett ő is. És dobolt a kezében tartott tálcán. Rita abbahagyta a táncot és nézte a pincért:

– Ha ennyire ideges, uram, ne legyen pincér!

5.

Rita és Steinberg a China Town étteremben egy asztalnál ültek. Az asztalon tálkák, kistányérok. Rita pálcikával bajlódott, a rizs sehogy sem akart a szájába kerülni. Steinberg gyakorlottabbnak látszott.

– Remek a hal! Tudja, hogy maga majdnem olyan, mint az a lány, akit vártam! De valahogy mégsem. – Steinberg koccintásra emelte a poharát. – Egészségére!

– Hideg és finom ez a pezsgő – felelte Rita.

– Itt, Távol-Keleten mindig jól esik a hűtött ital. Ott meg különösen, ahol nincs légkondicionálás – felelte Steinberg.

– Ahogy itt sincs.

– De van jobb helyeken. És üzletekben, taxiban. Máskülönben nem bírná ki az ember.

– Akkor mi is jobb helyekre menjünk máskor! Ahol enni is lehet! – Rita az asztalra dobta a pálcikákat.

Steinberg igyekezett menteni a helyzetet:

– Rágyújt?

– Igen. Köszönöm.

Steinberg tárgyaló hangnemre váltott:

– Nézze, elhiszem, hogy maga magyar. De kegyed nem az a lány, akit én ide hívtam.

Rita felcsattant:

– Elviselhetetlen a gyanakvása! Maga paranoiás! Küld egy meghívólevelet, repülőjegyet, pénzt, és szívélyes fogadtatás helyett faggat, verset mondat, kihallgat, mint egy bevándorlási tisztviselő. Vegye tudomásul, hogy nem érdekel az ajánlata! – Levágta az asztalra a levélben kapott csekket. – Itt a pénz! Nem váltottam be!

Rita kirohant az utcára. Steinberg szaladt utána.

– Várjon! Nem futóversenyre hívtam! Mondja el még egyszer inkább a verset! Maga költői lélek! Ha megáll, végighallgatom figyelmesen!

Az utcán túlkölés, dudálás hallatszott mindenfelől. Rita kerékpáron próbált elmenekülni. Már azt hitte, hogy lerázta Steinberget, de a férfi utolérte:

– Bérelt bringával akar hazatekerni?

– Mi köze van hozzá?!

– Sok. Kérem, bocsásson meg nekem! Nem ilyen fogadásra készültem. Meg kell értenie, hogy nem kegyedet vártam!

– Akkor kit?! Ki a fenét?! Azt se tudja, hogy kit hív meg? Láta őt már valaha? Feleljen! Láta? Találkozott vele személyesen?

Rita elindult a kerékpárral. Autódudálás, fékcsikorgás hallatszott. Valaki majdnem elütötte. Steinberg felkiáltott:

– Előre nézzen!

– Még azt is meg akarja mondani, hogy hová nézzek?

– Engedje meg, hogy még mindig én kérdezzek!

– Nem érdekelnek már a kérdései! Idebolondított Európából... és mi a jó istent tesz itt?! Bangkokban! Egyedül. Vetkőzőszámokat mutassak be bárókban? A hazautazásra így szedjem össze a pénzt?

- Egy nézője biztosan lesz.
- Úgy beszél, mintha nem látott volna még európai ciciket.
- Soroljam el, hogy hol és hányszor?
- Rita hisztérikusan reagált:
- Ne! Ne! Csak azt ne!
- Elindult a kerékpárral. Steinberg ment utána.

6.

A Bangkok Paradise-ban revüműsort néztek. Asztalukon hűtött italok, jégkocka és poharak.

- Azt szeretném tudni, hogy miért hagyta ott Magyarországot?
- Nem láttam magam előtt alternatívát.
- De hát Magyarországon rendszerváltozás volt!
- Milyen jól tájékozott!
- Írták az újságok. Választások, polgári demokrácia, piacgazdálkodás...

- És államadósság.

Steinberg úgy beszélt mintha üzleti tárgyaláson lett volna:

- Nem nagy összeg. Ha a nyugati tőke majd átlépi a határt Hegyeshalomnál. Tízmillió ember él az országban. Egy világváros lakossága. Ekkora gazdaságot rövid idő alatt fel lehet pumpálni.

Rita éppen ezt a felpumpálást nem tudta kívánni. Havonta kétszáz dollárt keresett, amíg munkanélküli nem lett.

- Kétszázat. A belépők árát, amit maga itt fizetett. Egyszobás lakásom volt. A sajátom, képzelje! Magyarországon ez nagydolog! És még telefonom is volt! Mit szól hozzá?

Steinberg észrevehetően igyekezett felidegesíteni Ritát:

- Tetszik.

– Magának fogalma nincs arról, hogy Magyarországon mennyit kell gürölni, hogy valakinek lakása legyen, és felnevelje a kölykeit! Volt egy barátom. Gyönyörű, tágas, kényelmes lakása volt. Külföldön dolgozott és jól keresett. De nem volt otthon soha. És én nem telefontársra vágytam! Érti?! Fél évig úton volt, két hónapot otthon töltött. És forgatta a dol-

lárjait. Tele volt pénzzel, mint egy olajsejk. Ajándékokat adott mindenkinek, néhány meghitt este, aztán hopp, eltűnt újra! Mintha sose láttam volna. És megint egyedül voltam. És vártam, csak vártam.

Steinberg nagyon figyelt:

– Édes!

Rita beleélte magát és folytatta, de ahogy előtörték az emlékei, elcsuklott a hangja:

– Szeretett engem! És én szerettem őt. Érti?!

Szünet után tudta csak folytatni:

– Én gyerekeket akartam! Családi életet és nem távházasságot. De azt végképp nem, hogy miattam otthagya a munkáját. Tengerész volt ő is, mint maga.

– Ne mondja!

Steinberg valójában most fogta fel azt, amit hallott:

– Tengerész?!

– Csak nem gondolja, hogy hazudok?!

– Nem. De ez az egész egyre különösebb. Mondja, kegyed hol dolgozott?

– Üzemi pszichológus voltam.

Steinberg megnyugodott:

– Az más. Egész más!

Rita ideges lett:

– Mi az, hogy más? Elvégeztem az egyetemet, és örültem, hogy találtam munkát magamnak. De ő, a nagymenő mindenkit ismert. Mindenki imádta. Volt pénze, még nekem is szerzett munkahelyet.

– Most már tényleg nem értem, hogy akkor mi volt a baj?

– Nekem ajánlják fel az állást! Mert alkalmasnak találják rá. Nem az apám vagy akárkim érdemei szerint! És ne azért, mert az intézet igazgatójának fia harmadik tiszt a választottam hajóján! Hát inkább nem kellett a kötetlen időbeosztású munka, a publikálási lehetőség, az ösztöndíj, a külföldi tanulmányút. A magam erejéből szerettem volna érvényesülni!

Steinberg gyanakodva kérdezte:

– Mondja, magának nincs ikertestvére?

– Megőrülök a kérdéseitől! Pszichológus vagyok, de nem tudom fel fogni, épeszű ember, azok után, amit elmondtam, hogy tehet fel ilyen kérdést!?

– Csak azt szeretném megtudni, van-e ikertestvére?!

– Őrült!

Pofon vágta Steinberget és otthagya. Steinberg egy dalt kezdett dúdolni, amelyet a találkozás alkalmára írt:

AZ ÚJLIPÓTVÁROS NEM ÓCEÁNIA

Bejárjuk Óceániát,
Ezernyi zegzugát:
Fidzsit, Tongát, Szamoát,
Pápua-Új-Guineát!

Újlipótváros nem Óceánia,
Valahol az embernek kell laknia.
Hív haza a Szent István parki nyár és az a lány,
Sétálni este vele a Csanády utcán.

Bejárjuk együtt Óceániát,
Sok kéklő lagúnát:
Atollt, szirtet, Polinéziát.
És megmászunk minden pálmafát.

Újlipótváros nem Óceánia
Valamiért az embernek kell halnia.
Zakatol a szív, szól a dob,
A végtelen víz a partra dob.

Bejárjuk együtt Óceániát,
Tündöklő Polinéziát.
Hajunkba tűzünk színes orchideát,
És áttáncolunk minden éjszakát.

Újlipótváros nem Óceánia:
Érte az embernek kell halnia.
Hív haza a Szent István parki nyár és az a lány!
Sétálni este vele a Csanády utcán.

Rita egy bangkoki parkban üldögélt. Szökőkút csobogása hallatszott, trópusi, erdei környezet vette körül. Madarak, bogarak hangjai zúgtak. Esteledett. Egy közeli lámpa fénye világított.

Steinberg észrevette:

– Bocsásson meg! Nem akartam megbántani. Leülhetek maga mellé? Sajnálom, hogy így kiborítottam.

– Mondja, azt nem akarja megkérdezni, hogy kislánykoromban gyűjtöttem-e képeslapokat?

Steinberg rácsapott az ötletre:

– Gyűjtötte a képeslapokat?

Rita komolyan vette a kérdést:

– Nem. Kislánykoromban szalvétákat gyűjtöttem.

– Különös! – csodálkozott Steinberg.

– Szégyellje magát! Csak gúnyolódik velem.

– Hihetetlen a hasonlóság!

– Milyen hasonlóság?

– Befőzött szilvából készíti a gombócot?

Rita felháborodott:

– Szadista, pimasz, kegyetlen fráter! Kilátástalan helyzetemben is gyötör. A hajón én lennék őfelsége szakácsa?

– Kínai a szakácsunk.

Steinberg úgy érezte, hogy tovább kell faggatóznia:

– Kitért a válasz elől. Befőzött szilvából?

– Befőzöttből.

Steinberg megéreztte, hogy most már jöhetnek a kérdései:

– Az étcsokoládét szereti.

– Igen.

– Van Macika nevű játéka.

– Igen. Elhoztam. Ha óhajtja, elő is veszem.

Steinberg nem látott, nem hallott már örömeiben:

– Marcipánnak hívta a kiskutyáját?

– Igen.

– És francia drabszéval etette?

- Igen.
 - És egyenként gurította a szemeket a kiskutyának!
 - Igen. Őfelsége kutyáit is rám bízhatják.
 - Mondogatta az édesapja, hogy kegyed a legszebb alkotása?
 - Őfelségének a lábaimat kell mutogatnom? Létszámbírány van a háremében?
 - Otthon, két fogás között, mindig elmosogat? Mert gyűlöli a piszkos edényt?
 - Őfelsége nem fogja megtudni. Majd visszafogom magam.
- Steinberg elképedt:
- Döbbenetes!
 - Micsoda?
 - Minden! Amit elmondott.
 - Ne gúnyolódjon velem! Mindent tud rólam. A legszemélyesebb titkaimat. Gyanús volt nekem a levél, a meghívás, az utazás, hogy körülutazhatom Óceániát. A titkosszolgálat hálójába kerültem, gondoltam. Haza akartam menni, amikor a levelet megkaptam. A menekülttábori élet nem volt nekem való.
 - Mondja meg, de őszintén, hogyan jutott hozzá a levelémhez?
 - A szociális munkás adta át a táborban.
 - És mondott valamit?
 - Azt, hogy kézbesítő hozta a svéd követségről.
 - Nem értem.
 - Tehát mégsem diplomáciai úton küldte?
 - De, úgy! Hogy küldhettem volna másképp? Beszélne nekem a barátjáról?!
 - Ő lenne benne ebben a szélhámosságban?
- Steinberg szerette volna lekapni fejről a parókát:
- Hát ezt csak maga tudhatja.

8.

Rita a repülőtéri váróteremben ült: A CAFÉ WIEN BANGKOK AIRPORT kávéházban, egy kávé mellett. Steinberg loholva és kimerülten érkezett:

– Kegyed valójában kerékpárversenyző? Csak száguldozik keresztül-
kasul Bangkokban! Miért szökött el megint?

– Semmi köze hozzá! Allergiám van magától! Menedékjogot fogok
kérni!

– A pápuáktól?

– Tehet egy szívességet!

Steinberg leült és hangnemet váltott:

– Bocsásson meg! Értsünk szót! Lenne még valami, amit meg szeret-
nék kérdezni magától.

– Nem hagyna békén végre!?

– Csak néhány kérdés! Kérem!

Rita megadta magát:

– Legyen. Ha magának ez élvezet. Azért a pénzért, amit rám költött!
De annyiért gésát is kapott volna egy teaházban.

– Leírná nekem a barátját? Hogy néz ki?

– Jobban, mint maga!

Steinberg büszkén kihúzta magát:

– Ne mondja! És maga mégis elhagyta?

– Olyan buta embert mint maga, én még nem láttam! Elmondtam
már, hogy miért tettem?!!

– A barátjának bogárhátú Volkswagene van?

– Igen.

– És reggelenként kimegy futni a Margitszigetre?

– Őfelségének futásra lesz szüksége? Hívassuk őt ide?

– Fehér zoknit hord? Palacsintát süt? Gyakran felemeli a hangját?
Steinberg Richárd a neve és menyasszonya Wolf Rita néprajzkutató?

Rita nem tudott kitalálni semmit:

– Igen.

– És kegyed mégis pszichológusként mutatkozott be!

– Azt hittem, a meghívás csupán valami tréfa. És jobb lesz, ha más-
nak adom ki magam.

Rita lemosta a sminkjét, kivette a kontaktlencsét, és leemelte a paró-
káját.

Steinberg felkiáltott:

– Mekkora barom vagyok!

– Hát nagy.

– Rita! Hát persze!
 Rita elcsodálkozott:
 – Kegyed ismer engem?
 – Igen.
 Steinberg is levette a parókáját, letépte a bajuszát:
 – Svensson én vagyok.
 – Te?! Dr. Ulf Svensson! És Svéd Tengerészeti Akadémia! És Carlsson! Meg titkár! Te, te, nemzetközi szélhámós!
 – Megmagyarázom!
 Steinberg megijedt:
 – Várj! Megmagyarázom.
 Rita kiabált:
 – Nincs mit megmagyarázni! Brunei császára! Magánkapitány! Te! Te! Csaló!!! Idebolondítottál a világ végére! Gondolhattam volna, hogy a te kezéd van a dologban!
 Hangnemet váltott:
 – És honnan szedtélt te ennyi pénzt, hogy csak így randevúgatsz velem Bagkokban? A havi hatszáz dollároddal csak otthon voltál valaki!
 – Csendesedj, kérlek! Az isten szerelmére! Már mindenki bennünket néz!
 – Tudják csak meg, hogy mekkora gazember vagy!
 – Tudják. Csak most már nyugodj meg!
 – Hallgass! Öt éven át csak te beszéltél! Most rajtam a sor!
 – Jó, jó, jó, csak tessék!
 – Bonyolítottad a pity ügyleteidet Szingapúrban! Olcsón vásároltál, kijátszottad a vámot, százezrekkrel a zsebedben grasszáltál Budapesten. Elég volt!
 Számonkérő hangnemre váltott:
 – A dollárezreket honnan vetted, amiket erre a szélhámosságra elvertél?
 – Elmondom, ha megnyugszol.
 – Ne szólj közbe! Ha köröz az Interpol, jobb, ha azonnal beöltözől Ulf Svenssonnak megint. Vagy mi az isten is a neved?!
 – Nem köröz senki.
 – Hazudsz!
 – Hallgass meg!

– Honnan tudta hová mentem?

– Elmondom. Csak nyugodj meg! Autóval érkeztem Németországba. A menekülttáborok portásaitól érdeklődtem felőled. Már a hatodik helyen mondták azt, hogy a nevedet nem is hallották.

– Pedig itt van. Németországban! – Ideges voltam.

– Maga magyar? – kérdezte a portás.

– Igen.

– De azért nem kell kiabálni.

S ekkor ötven eurót csúsztatott a kezébe.

– Segítsen nekem, az isten szerelmére!

A portás eltette a pénzt:

– Van térképe? – kérdezte.

– Van.

A portás a térképen megjelölte az útvonalat. A müncheni autópályán kellett volna kimennie a városból, majd letérni az útról. A portás nem köszönt, kezét is azért nyújtotta, hogy a markát tartsa. Steinberg kénytelen volt ötven eurót adni újra. Mintha Magyarországon lett volna!

Sikerült megtalálnia a tábor, ahonnan a HOLSTEN BIER MÜNCHEN sörözőbe ment. Két korsó sört rendelt, és várt. Rövid idő múlva egy férfi lépett az asztalához:

– Heisler vagyok, szociális munkás a táborban. Maga az a magyar, aki engem keresett? – kérdezte.

– Én.

Steinberg a korsó sörre mutatott:

– Iszik velem?

– De mennyire!

Steinberg helytel kína:ta:

– Egészségére!

Heisler leült, ivott és megkérdezte:

– Mit akar tőlem tulajdonképpen? Azt hiszi, rángathat engem? A telefonközponos azt mondta, jobb lesz, ha idejövök. Maga telefonált?

– Én. Köszönöm, hogy eljött.

– Mit akar tőlem?

– A táborban van a menyasszonyom. Meg akarom tudni, hová készül.

– Miért nem kérdezi meg tőle?!

Steinberg pénzt vett elő:

- Ez most kétszáz euró. De majd adok még.
- Heisler megijedt:
- Mit akar?
- Semmi olyat, amiből baja lehet. Különszobát ad neki, segít neki mindenben.
- Steinberg megint adott kétszáz eurót. Heisler eltette a pénzt.
- Okos ember maga.
- Heisler törte a fejét:
- Volna egy megoldás...
- Minden helyzetben van.
- Kiüríthetek egy raktárat.
- Németországban akar maradni vagy megy tovább valahová?
- Abban a szárnyban lakik, ahol a külföldre pályázókat helyeztük el.
- Többet nem tudok mondani.
- És ki tudna többet?
- A főnököm, Herschler.
- Akkor hívja fel azt a Herschlert!
- Heisler megijedt:
- De mit mondjak?
- Tárcsázzon!
- Heisler engedelmeskedett:
- Baj lesz belőle! Mi a fenét kérdezzek?
- Steinberg kivette kezéből a telefont.
- Halló?!... Mr. Herschler?... I am Mr. Markos... Magyarországról érkeztem... Magyarokról, kitelepülő magyarországi németekről készíték riportfilmét... Meg tudja mondani, Mr. Herschler... Bocsásson meg, beszél ön angolul?... Igen?!... Nagyszerű!!... A német tudásom sajnos nem tökéletes...
- Heisler szájátva hallgatta.
- Miss Rita Wolf érdekel. Meg tudná mondani, hová készül?
- Nézze, Markos úr! – válaszolta Herschler. – A kérdésre nem válaszolhatok. De megtehetem akkor, ha írásos megbízást hoz nekem a lapjától. Megérti, ugye?
- Természetesen. És meg is fogja kapni.
- Wolf kisasszony ügye, úgy is mondhatnám, nem a szokványos eset.

Herschler közlékenyebb lett. Fejből azonban nem emlékezett a részletekre. Türelmet kért, és elővette Rita dosszióját. Abból annyit tudott Steinbergnek elmondani, hogy Wolf kisasszony ösztöndíj-kérelemmel fordult a Svéd Akadémiához. Kérelmét támogatták, a pályázatot a bonni svéd nagykövetségre küldték el. Válasz nem érkezett még.

– Ha Markos úr többet szeretne tudni ennél, s általában a Magyarországról érkezettekről, állok a rendelkezésére! Csak ne feledkezzen el, Markos úr, a megbízólevélről!

Steinberg letette a kagylót:

– Mi lesz ebből? – Heisler aggódott.

– Ha azt teszi, amit kérek, semmi.

Rövid idő múlva Steinberg szállodai szobájába érkezni kezdtek a faxok.

– Nagyszerű! Úgyes fickó ez a Heisler!

Rita a bangkoki repülőtéri kávéházban már nyugodtabb volt egy kicsit. Végighallgatta Richárd történetét:

– Szégyelld magad! Köztünk mindennek vége, vedd tudomásul!

– Helyrehozok mindent!

– Te már semmit!

– Úgy lesz minden, ahogy akarod!

– Komolyan mondod?! Te mindig durván beleavatkoztál az életembe. Németországba is utánam jöttél! Gyűlöllek!

– Hallgass meg! Kérlek!

– Nem! Itt vagyok a világ végén! Vízum nélkül, jegy nélkül. Pénzem is kevés! Mit akarsz még?

– Gyere velem!

– Még most is van kedved viccelni? Nautílus! Luxusyacht! Császárság! Te! Te! Te legfeljebb egy dunai rocsó kapitánya lehetnél! Vagy egy földközi-tengeri rozsdamotorosé! Hónapokra eltűntél és azt kívántad, hogy mindig üdén és frissen várjalak. És közben? Közben tudtad, hogy mi történik velem? Belegondoltál egyszer is?

– Sokszor. De ennek vége! Velem jössz és kész!

– Olyan hülyének nézel, hogy elhiszem a meséd!? Hogy éppen egy magyar tengerészt alkalmaznak Océániában?

– Alkalmaznak. És éppen engem. Igaz, nem a Nautíluson, hanem egy szingapúri teherhajón.

Steinberg elővette a bizonyítékot:

– Itt a szerződés! Nézd meg!

Rita kezébe vette:

– Ezt is te hamisítottad!

– Mi értelme lett volna? Az állást egy hamburgi ügynökség közvetítette. Az is benne van, olvasd el, ha nem hiszel nekem, hogy családtagot is magammal vihetek. Mert ez nem a MAHART! És hatezer dollár a kezdő fizetés. Jó, az előlegből már nincs sok, de kijövünk azért még valahogy ebben a hónapban.

Megfogta Rita kezét:

– Velem jössz?

– Te fogsz megint eltartani.

– Nem, ha a belvárosban kiadod a lakásodat, havi ötvenezret kereshetsz.

– Gondolod?

– Tudom. Hazatelefonálunk Szingapúrból. Apa mindent elintéz. Két év alatt összegyűjthetsz annyit, hogy – ha más lehetőség nem lesz –, az úton írt jegyzeteidet saját költségeden kiadhatod.

– Te ilyenekre gondolsz?

Elérzékenyült:

– Ne haragudj rám! Kérlek!

Richárd vállára hajtotta a fejét:

– Én...

– Én is.

Átölelte Ritát:

– Rita... légy a feleségem!

Elővette az ékszeresdobozt és kinyitotta:

– Richárd! Kislánykorom óta erre vártam.

Könnyes szemmel nézte a férfit, aki ujjára húzta a gyűrűt. Majd ő húzta Richárd ujjára a karikagyűrűt:

– Olyan szép!

– Apa rám íratta a lakást. Amerikába megy.

– Tudom. Elköszöntem tőle.

– Amíg távol leszünk, azt a lakást is kiadjuk. Kétszázötvenezret is hozhat havonta. Hazatérésünk után pedig, a lakás elkülönített részében kiadót hozunk létre. Földrajzi, néprajzi könyvek megjelentetésére gon-

doltam. Ügyvezető szerkesztőt veszünk fel, s ha mégis elcsábít a tenger megint, te is velem jössz.

– Elmehetsz egyedül is.

– Soha! Majdnem egész életemre földönfutó lettem! Most már nem hagylak egyedül. A gyermekeimet meg különösen nem.

– Még össze se házasodtunk, s te már a gyerekeknél tartasz?

– Kapitányi jogkörömet átadom az első tisztnek, hogy a hajón adjon össze bennünket.

– Szingapúrban fehér frakkot veszek neked. Magamnak pedig menyasszonyi ruhát. Van megtakarított pénzem.

Steinberg magához ölelte Ritát, csókolta, el nem engedte volna, de annyi ember előtt, a repülőtéri váróteremben szégyellte megtenni. Mások szeme láttára apját se látta soha ilyen intim helyzetben. Pedig anyját mennyire szeretettel!

Rita a fülébe súgta:

– Richárd!

Steinberg ránézett, és Rita megcsókolta.

A hangosbemondó most rosszkor szólalt meg:

– Szingapúri járatunk percekben belül indul! Figyelem! Steinberg urat és feleségét kérjük azonnal jegykezelésre!

– Te! Te soha nem változol meg! Feleségedként vettél nekem jegyet?!

– Amikor a gimnáziumban először megcsókoltuk egymást, nem azt gondoltuk, hogy házasok lettünk? Mrs. Steinberg, karoljon tehát belém és induljunk, mert még lekésünk a saját nászutunkról!

– Mi az benned, ami megakadályozott, hogy más férfiba beleszeressék?!

– Gyermekeid apjának génjei!

– Te! Te! Javíthatatlan!

Egymásba karolva elindultak a jegykezelő ablakhoz. Steinberg a gépen eldúdolta Ritának az Újlipótváros nem Óceánia című dalát, amihez már zenét is szerzett. Aztán csak bámulták a felhőket. Rita fülbemászonak találta a dallamot, a szöveg is tetszett neki, mégis Richárdot arra kérte, hogy máskor túl sok energiát ne fordítson meghívólevelek fabrikálására, se dalszövegek írására és zenék szerzésére.

Házassági évfordulókon Steinberg a zongoránál dalával mégis mindig sikert aratott. Leütötte az első akkordot és azután énekelt:

Bejárjuk Óceániát,
Ezernyi zegzugát:
Fidzsit, Tongát, Szamoát,
Pápua-Új-Guineát!

Újlipótváros nem Óceánia,
Valahol az embernek kell halnia.
Hív haza a Szent István parki nyár és az a lány,
Sétálni este vele a Csanády utcán.

Bejárjuk együtt Óceániát,
Sok kéklő lagúnát:
Atollt, szirtet, Polinéziát,
És megmászunk minden pálmafát.

Újlipótváros nem Óceánia,
Valamiért az embernek kell halnia.
Zakatol a szív, szól a dob,
A végtelen víz a partra dob.

Bejárjuk együtt Óceániát,
Tündöklő Polinéziát.
Hajunkba tűzünk színes orchideát,
És áttáncolunk minden éjszakát.

Újlipótváros nem Óceánia:
Érte az embernek kell halnia.
Hív haza a Szent István parki nyár és a lány!
Sétálni este vele a Csanády utcán.

A BÜNTETŐBÍRÓ

Idegcsitette az az ember. Az utóbbi hetekben minden nap ugyanabban az órában érkezett a Szent István parkba, hátratett kézzel, mindig ugyanott sétált, soha senkihez nem szólt egy mukkot sem, lehorgasztott fejjel, gondterhelten róttá köreit a virágágyások között, és minden délután pontosan délután öt órakor távozott.

Dr. Morlay görbebotjára támaszkodva nézte a hozzá hasonlóan teljesen ősz férfit, aki egyszer csak megállt, és odament hozzá.

– Ebben az életben utoljára látjuk egymást, bíró úr! – mondta remegő hangon.

Morlay megdöbbsent, föltette a szemüvegét, hogy jobban szemügyre vehesse ezt a furcsa szerzetet, de a szomorú tekintet, amely most olyan szúrósan tapadt rá, nem mondott neki semmit.

– Ismerjük egymást? – kérdezte Morlay. Amíg élt a felesége, az ilyen helyzetekben sokszor kisegítette. A nőknek általában jobb az arcmemóriájuk, vélte a bíró.

– Igen.

– Honnan?

– A bíró úr mindent tud rólam. Én pedig a bíró úrról.

– Valóban?!

– Tényleg nem emlékszik rám?

– Tényleg.

– Halálra ítelt engem! – Az idegen mélyen a bíró szemébe nézett.

– Nem emlékszem. – Morlay ijedten körülnézett a parkban. Senki nem volt a közelükben, tőlük vagy ötven méterre, a Wallenberg-emlékműnél ácsorogtak mindössze néhányan. Most mit csináljon? Kiáltson? Fusson? Börtönből kiszabadultak számtalanszor zaklatták már! Hogy bosszút álljanak! Aki ilyen fegyelmezetten sétál körbe-körbe, mint ez az ember mindig, az nemrég szabadult! – gondolta Morlay, és mozdulni sem tudott.

– Mit akar tőlem? – Ez az egy kérdés legalább eszébe jutott.

– A tudomására hozni, hogy amikor engem halálra ítelt, tévedett!
– Iustitia, mérleggel a kezében, bekötött szemmel tudja az igazságot.
De ítélkezni Isten fog! – mondta Morlay.
– Siralomházban várakoztam, amikor elfogadták a kegyelmi kérvényemet. Életem javát rács mögött töltöttem. Nemrég szabadultam.
– Miért ítéltem el?
– Gyilkosságért! De még hallani fog rólam! – sziszegte az ember, sarkon fordult és elment.

Morlay egy ideig még nézett utána, aztán ő is elindult. Sietett haza, egyre jobban szaporázta lépteit. Lihegve, kimerülten nyitotta ki lakása ajtaját, hátranézett, de az ember szerencsére nem követte őt. Ettől megnyugodott. Bezárta az ajtót és azonnal a könyvtárszobába ment, íróasztalához ült, hosszan nézte unokája, Máté bekeretezett fényképét, majd keresni kezdte a régi periratok egykor hazahozott példányait. Remegett a keze az izgalomtól. Kutyáját nemrég temette el. Most milyen biztonságban érezné magát mellette! Sóhajtozott. A kutya nyalná a kezét. Ő meg beszélne hozzá. Amire a kutya vakkantana. Még az is könnyebben jutna eszébe, hogy ki lehet az az ember. Hogy hívják? Miért ítélte halálra? Kelene-e szólni a rendőrségnek?

S szorongásai oldására Xanaxot vett be.

– Ha enyhítő körülményt találtam, halálos ítéletet soha nem hoztam!
– hangosan mondta, mintha a lelkiismeretéhez szólt volna, miután megtalálta a keresett ügyiratokat, és azokat tanulmányozni kezdte. Félelmét a munka, ami teljesen lefoglalta őt, vagy a lenyelt tabletták csillapította? Nem tudta. S hogy senki ne zavarja őt, a telefont üzenetrögzítésre állította.

Cz. J. földműves ellen szándékos emberölés büntette miatt indult eljárás, olvasta, miután felütötte az első dossziét. A vádlott a cselekmény elkövetése előtt kertjében dolgozott, és a kerítés megjavításához szükséges gödröt ásta. Közben odament hozzá a szomszédja, akivel évtizedek óta jó barátságban volt és kifogásolta, hogy a gödröt az ő telkén ássa, majd megfogta a vádlott karját és odébb akarta vezetni. Erre a vádlott a kezében levő ásóval fejbeágta szomszédját, aki elesett. Ezután még három ütést mért a sértett fejére, aki a sérülések következtében röviddel a kórházba szállítás után meghalt. A vádlott a cselekmény lefolyásáról részletesen és beismerően számolt be. Halálra ítélhette volna, de nem

tette, mert a földműves megtörten beszélt az utolsó szó jogán, és tettét erős felindulásban követte el.

– Ez nem ő! – mondta. – Ez az ember soha nem volt földműves! – És tovább lapozta az elsárgult iratokat.

E. P. ellen emberölés büntette miatt indult eljárás. Két nappal a cselekmény elkövetése előtt a vádlott borért ment a szomszéd községbe; hazafelé a boros demizson eltört, s ez annyira felingerelte, hogy a fiát elverte. Ismét borért ment, és este nekiállt inni. Éjjel majdnem óránként volt epilepsziás nagyrohama; másnap csak feküdt, este össze-vissza beszélt, fel-alá járkált. A cselekmény reggelén azt vették észre, hogy kezében nyitott bicska van; amikor ezt elvették tőle, másik kést keresett és azzal, minden ok nélkül, a lakásban tartózkodó rokonát akarta megta- madni. Sikerült megfékezni. A vádlott felesége ekkor orvosért sietett. Távolléte alatt férje minden bevezetés nélkül apósára támadt, doronggal kilenc csapást mért a fejére; majd a szomszéd lakáshoz rohant, az ajtót összezúzta; onnan a szomszéd kertbe szaladt és a doronggal egy kutyát ütött agyon...

– Az epilepszia miatt itt sem hozhattam halálos ítéletet! – Lázasan folytatta tovább a jegyzetek áttekintését.

Megcsörrent a telefon. Nem vette fel. Egy huszonnyolc éves orvosnak nagy feltűnést keltett büntettséghez érkezett. Az orvost, aki vidéken dolgozott, késő éjjel öngyilkoshoz hívták. A beteget olyan súlyos koponyasérüléssel találta, hogy az pár óránál tovább nyilvánvalóan nem élhetett. A beteg környezete rendkívül izgatott és fejetlen volt. Az orvos a beteg ütoérét átvágta és a beteget elvéreztette, hogy – amint mondta – szenvedését megrövidítse, és a környezet izgalmát megszüntesse. Morlay elrendelte az orvos elmeállapotának megvizsgálását. A vizsgálatkor teljesen rendezett állapotú orvos, aki orvosi munkáját az eset után is kifogástalanul látta el, nem tudott egyebet előadni, minthogy az említett napon, tizennégy órai fárasztó munka után hívták ki az öngyilkoshoz. Az ügy tárgyalása elhúzódott, és a cselekmény után félévvel az orvos beismerte, hogy tettét féltékenységből kialakult bosszúból követte el, mert az öngyilkosságot elkövetett férfi feleségének a szeretője volt.

– Ő lenne az? – kérdezte Morlay. – Az orvost halálra ítéltém. – Nem! Mégsem ő! Az ítéletet végrehajtották.

Morlay folytatta a keresést. B. A. mérnök ellen gyilkosság büntette miatt indult eljárás. A vádlott éveken át együtt dolgozott a sértettel és kettőjük közt haragos viszony alakult ki, mert a vádlott azt állította, hogy a sértett róla rágalmazó és sértő állításokat terjeszt. A cselekményt megelőzően a hivatalban arról beszélt, hogy elégtételt akar szerezni és párbajra akarja hívni a sértettet. Amikor társai felhívták a figyelmét arra, hogy párbajozni már nem lehet, elhatározta, hogy más úton bosszulja meg a sérelmeket. Egyik nap tört vett magához és a sértett háta mögé állva a törrel nyakon szúrta. Az elmeorvosi vizsgálat folyamán kiderült, hogy a vádlottat már skizofrénia diagnózissal elmeógyógyintézetben kezelték.

– Ez sem az! – mérgelődött Morlay. A cselekmény közvetlen motívuma kóros elmeműködés volt, a vádlottat biztonsági őrizetbe kellett helyeznie. A következő dossziét nyitotta ki.

Az orgonaépítő mester ellen szándékos emberölés büntette miatt indult eljárás. A vádlott, akinek nevét az indigóval sokszorosított példányon kibetűznie nem sikerült, maga jelentkezett a rendőrségen, és ott bejelentette, hogy a reggeli órákban veszekedés közben második feleségét fojtogatni kezdte, majd amikor látta, hogy az meghalt, a lakást lezárta és sietett magát feljelenteni. Az utolsó reggel történetét a következőképpen mondta el: Amikor az orgonaépítő mester utoljára kérdezte meg a feleségétől, vett-e az ő első házasságából született gyermekeinek is karácsonyi ajándékot, az asszony nemmel felelt. Ezen vitatkozni kezdtek, a vádlott maga akart elindulni vásárolni, de a felesége azt követelte, hogy szakítsa meg minden kapcsolatát előző feleségével és gyermekeivel is. „Akármit is cipelsz haza, kivágom innen!”, kiabálta az asszony. A vádlott mérges lett, torkon ragadta az asszonyt, hogy elhallgattassa, és addig szorongatta a nyakát, amíg megfojtotta. Amikor észrevette, hogy felesége meghalt, rádőbbent cselekményére, erős lelkiismeret-furdalást érzett, és elrohant a rendőrségre saját magát feljelenteni.

– Ezt biztos enyhítő körülménynek tartottam! – jegyezte meg és lapozott tovább. Újra megcsörrent a telefon, idegesítően berregett, de végre működésbe lépett az üzenetrögzítő.

– De tudsz csörögni! – mérgelődött, de már a következő ügyet tanulmányozta. E. J. harmincnégy éves tisztviselő ellen emberölés büntette miatt indult eljárás. A vádlott feleségével, gyermekével, anyósával és sógornőjével élt együtt, mégpedig – ahogy az a későbbi tanúvallomásokból

kiderült – igen jól, egyetértésben. A vádbeli cselekmény elkövetésének napján, munka után egy barátjával italozott, majd mindketten, kissé italos állapotban, felmentek a vádlott lakására, ahol mindannyian békésen megvacsoráztak. Vacsora közben az egész társaság több liter bort fogyasztott el. A vendég ezután eltávozott. Hamarosan a vádlott ismét el akart menni otthonról, hogy az italozást folytassa. Felesége igyekezett őt visszatartani, mert látta, hogy erősen italos és tapasztalatból tudta, hogy ilyenkor nagyon ingerült lesz. A vádlott pénzt követelt, majd feleségét, aki le akarta vetkőztetni, megrúgta, kis gyerekére – szokása ellenére – durván így kiabált: „Minek nézel ide, kiszúrom a szemedet!” Ezután egy szekrénybe belerúgott, úgy, hogy annak üvege összetört. Felesége a konyhába, majd a nyitott folyosóra menekült, ahol a férfi körbekergette. Közben kisietett a sógornő és ő is igyekezett a vádlottat visszatartani. A férfi erre hirtelen megragadta sógornőjét és a korlát fölött a második emeletről ledobta az udvarra. Miközben a ház lakói a haldokló asszonyt felhozták, a vádlott – teljes közömbösséggel a cselekmény iránt – egyre csak az ötszáz forintot követelte, hogy kocsmába mehessen.

– Ez az ember lenne? – kérdezte. A rendőrorvos tanúként a tárgyaláson azt a véleményt terjesztette elő, hogy a vádlott ugyan erősen ittas volt, de nem volt teljesen ittas állapotban. Ugyanis arra a kérdésre, hogy hol van, meg tudta mondani, hogy rendőrorvos vizsgálja, és azt is tudta, hogy azért hozták be a rendőrségre, mert valakit ledobott az emeletről. Ezt az embert halálra kellett ítélnie. – Nem, mégsem! Örvendezett, amikor továbblapozott. A bírósági szakértők véleménye ugyanis az volt, hogy a vádlott a cselekmény elkövetésekor olyan ittas állapotban volt, amelyben képtelen volt a cselekmény veszélyességét felismerni. Az ellentétes orvosi vélemények miatt az Egészségügyi Tudományos Tanács felülvéleményezte az ügyet, és véleményében kóros ittasságot állapított meg.

Ismét megszólalt a telefon, de a bíró nem vette fel. Lázasan folytatta tovább a keresést. Egy harmincöt éves férfi anyagilkosság vádjával került a bíróság elé. Az idős anya ágyban fekvő beteg volt, de egy este felkelt, szemet rakott a tűzhelybe és közben a szén egy részét elszórta. A vádlott, aki éppen előzőleg hozta rendbe a lakást, szemrehányásokkal illette anyját, majd fejbe ütötte és amikor az öregasszony előrebukott, megfojtotta. A kórrajzi adatok és a tanúvallomások szerint az öregasszony előrehaladott érlelmeszesedésben és agyi érlelmeszesedés alapján

kifejlődött elbutulásban szenvedett, s betegsége olyan előrehaladott állapotban volt, hogy testi szükségleteit sem tudta segítség nélkül elvégezni. Az ilyen beteg ápolása igen nehéz és rendkívül nagy türelmet igénylő feladat, amelyet a hozzátartozók általában kórházra, vagy szociális otthonra szoktak bízni. Az összes tanúvallomás azt bizonyította, hogy a vádlott, aki mindig igen nagy szeretettel csüngött anyján, ezt a nehéz feladatot vállalta. Nem akarta az anyját szociális otthonba adni; napi munkája után főzött, takarított, ellátta és tisztán tartotta anyját. A tanúvallomások szerint anyjával mindig szeretetteljes hangon beszélt, több tanú emlékezett régebbi kijelentéseire is, amelyek szerint azért nem nősült meg, mert anyját nem akarta elhagyni. Egyébként szorgalmas, pályáján előrehaladó, csendes, zárkózott természetű ember volt. Anyjának ápolása az utolsó években minden szabad idejét lekötötte, és anyja iránt érzett minden szeretete ellenére egyre jobban érezte, milyen sivár, mennyire más az élete, mint a barátaié, munkatársaié. Két érzés küzdött benne: az elkeseredés és az anyjához való kötöttség. Reális megoldást éppen emiatt nem tudott találni. A cselekmény elkövetésének napján a vádlott fáradt volt és kimerült, mert anyja nyugtalansága miatt több éjszaka nem aludt. Amikor az anyja az éppen rendbehozott konyhát bepiszkította, az elkeseredés indulatban tört ki, a rövidzárlatos mechanizmus működni kezdett.

Újra csörögni kezdett a telefon.

– Hogy némulnál el! – fortyant föl, de a telefonhívásnál is jobban idegesítette az, hogy az ügyiratból hiányzott a többi oldal. S nem emlékezett az ítéletre.

– Elítéltem volna ezt a szerencsétlen anyagyilkost? – Zúgott a feje. Képtelen volt visszaemlékezni. De máris a következő dossziét nyitotta fel. W. D. fiatal korában túlzott önérzetű és önbecsülésű személyiség volt, emellett rendkívül sértődékeny. Vonatkoztatásos gondolatai, ahogy az utólag kimutatható volt, már tizennyolc éves korában megkezdődtek, de mindvégig – a büntényig – rejtve maradtak. Ettől az időtől kezdve abban az érzésben élt, hogy fiatalkori maszturbációjáról mindenki tud és mindenki célzást tesz rá. Ez az érzés egyre fokozódott és negyven éves korában érte el a tetőfokát, amikor is úgy érezte, hogy ez az ifjúkori bűne, valamint a serdülés korában egy ízben elkövetett perverzitása az egész község előtt ismeretes és az egész falu megveti érte. Elhatározta, hogy családjával és összes üldözőivel végez. Először családját irtotta ki, majd

az „ellenséges” falut próbálta felgyújtani, a menekülő lakosok közül kettőt megölt és négyet súlyosan megsebesített. – Nyilvánvaló téveseszmék! Nem ítélfhettem halálra! – csapta össze a dossziét.

Arcát a tenyerébe temette. Szemét dörzsölte. Belefáradt a hiábavaló keresésbe. Cigarettára gyújtott, és elindította az üzenetrögzítőt: „Apa! Csak én vagyok. Miért nem veszed fel a telefont?” „Apa! Megint én vagyok! Akármi legyen a dolgod, holnap ebéd nálunk, el ne felejsd! Máté mellett a helyed.” „Bíró úr! Tudom, hogy otthon van! Ha nem veszi fel a kagylót, más megoldást találok!” Morlay megrémült. Annak az embernek a hangja volt, aki őt a parkban leszólította. Odakapott a telefonhoz és kikapcsolta. Ült dermedten, majd újra megnyomta a gombot. „Ezt hallgassa meg!” Morlay két pisztolylövést hallott. „Nem Isten ítélkezik!” Morlay megint kikapcsolta a készüléket. A fürdőszobába sietett, még egy Xanaxot vett be, de amint a gyógyszert lenyelte, émelygés fogta el, kavarogni kezdett a gyomra, mélyeket lélegzett, hogy a hányást elkerülje. Visszament a könyvtárszobába, kimerülten zuhant bele a fotelba, hátrahajtotta a fejét, becsukta a szemét, és akarata ellenére elaludt. Órák teltek el, amikor a telefon újra megszólalt. Morlay fölriadt, és felkapta a telefont. Férfihang szólalt meg:

– Jó estét kívánok! Kovács rendőrszázados vagyok. Morlay bíró úr?

– Morlay.

– Elnézést kérek a késői zavarásért! Helyszínélünk egy öregek otthonában. Itt az egyik bentlakó főbe lőtte magát, és egy magának címzett búcsúlevelet hagyott hátra. Felolvashatom?

– Megkérem rá!

– Akkor olvasom. „A bíró úr mégsem tévedett. Az életfogytiglan súlyosabb büntetés, mint a halálos ítélet. Hiba volt annak megváltoztatását kérnem!”

– Ki volt ez az ember? – kérdezte Morlay.

– Moravek Károly orgonaépítő.

– Moravek! Úristen! – sóhajtott a büntetőbíró.

– Zaklatta magát?

– Egyszer találkoztam vele séta közben...

– Akkor minden rendben van, bíró úr?

– Igen. Köszönöm, hogy értesített.

– Én köszönöm a türelmét, bíró úr! Jó éjszakát!

A nyomozó letette a telefont. Morlay elsápadt, ült és csak bámult ki-felé az ablakon.

Hivatástudata mindvégig töretlenül élt benne, most mégis fiának adott igazat, hogy inkább ügyvéd lett belőle. A könyvtár csendes homályában, rövid töprengés után a telefonhoz ment, felhívta pszichiáter barátját, s másnap reggelre találkozót beszélt meg vele. A nyugalmazott pszichiáter professzor volt ugyanis az az ember, aki a büntetőbíró lelkét, ha az a helyéről némiképp kibillent, mindig vissza tudta mozdítani. De a fasori gimnáziumból az egykori padtárs másban is a segítségére lehet talán, remélte a bíró.

Menyének tudnia kell-e arról, hogy a kisfiára felügyelő, idős bébiszitter exférje: kegyelmet kapott gyilkos volt? Aki a rá kirótt büntetést leülte, majd önmaga vetett véget életének?

S az idős asszonynak, aki fiát és lányát egyedül nevelte fel, tudnia kell-e azt, hogy exférjét annak a gyermeknek a nagyapja ítélte halálra, akinek ő már fogadott nagyanyja?

És unokájának kell-e tudnia valamit is az egészből?

Morlay visszaült a fotelba, majd egy CD-t tett fel, és Bachot hallgatott. Lelkének háborgása csillapodni kezdett, s a válaszai is megszülettek a történetek után felmerült kérdéseire. Ám azokban nem volt még biztos, és abban sem, hogy barátja a titkok megőrzését fogja-e majd javasolni. Amiknek a terhét – a többihez csomagolva – cipelheti magával az Úr színe elé.

Nézte, nézte a hold fénykorongját, amint az a könyvtár ablakán észrevétlenül nyugovóra tért.

TARTALOM

Prológus	4
Sárkányvíz	5
Halálos csók	11
Távoli vizeken	60
Japán mese	95
Philemon és Baucis	116
Tengerészgyalogos Afganisztánban	124
Az első szerelem	131
World Trade Center	136
Újlipótvárosi szerelem	140
A büntetőbíró	164

POLGÁR ERNŐ
(Bácsalmás, 1954. jan. 27.)
író, drámaíró, dramaturg

Tanulmányok

Egri Tanárképző Főiskola, könyvtár, 1972–76; Színház- és Filmművészeti Főiskola, 1978–82; Oxfordi Egyetem, 1981.

Életút

1972–76 az OSZK-ban könyvtáros, 1976–77 a Rádió szerkesztője, 1977–79 az Országgyűlési Könyvtár, az Iparművészeti Múzeum könyvtárosa, 1979–97 a Madách Színház dramaturgja, 1997–98 a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanulmányi vezetője, 1998– szabadfoglalkozású író, 1999– a www.hun-info.hu internetes hírügynökség felügyelő bizottságának elnöke. 1981 MTA-ösztöndíjas, 1982 Gendben ösztöndíjas, 1994 Soros-ösztöndíjas, 1998 Pro Renovanda Cultura Hungariae ösztöndíjas, 2000 a Művészeti Akadémia millenniumi alkotóművészeti pályázatán Isten madárkái című drámája dicséret oklevelet kap.

Munkái

Hullámsír, Hazatérők, Ady (1983), Túl az Egyenlítőn Madách Színház Rend. Korcsmáros György (1985), Randevú Bangkokban, Elítéltek, Tűzjárók (1991), Isten madárkái (film) (1994), A sárga csillagok nyomában (1992), Légy a feleségem! (1994), A Philemon fedélzetén a világ körül (1994), Lótuszvirág (Távol-keleti történetek) (1994), A sárga csillagok nyomában (Gettó a Délvidéken), 2. bőv. kiadás (1997), Egy asszony második élete (1997), Szerelmek (1999), A Szent István parki fák (2000), Színészek és színésznők bűvöletében (2000), Civilizációk nyomában (2001), Az iszlám világ titkai CD-ROM (2001), Az istenek szigete (2002), Tengerek és szárazföldek bűvöletében E-BOOK (2002), Káma szolgálja (Egy indiai herceg élete) 2003.